

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

**Komparace předpokladů rozvoje cestovního ruchu
ve vybraných regionech světa**

Izrael

Bakalářská práce

Autor: Daniel Zlesák
Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Jiří Štyrský, CSc.

Hradec Králové

Duben 2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 25.4.2016

Daniel Zlesák

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Doc. PaedDr. Jiřímu Štyrskému, CSc. za metodické vedení práce, cenné rady a podporu při tvorbě této bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce srovnává předpoklady cestovního ruchu ve vybraných turistických distriktech blízkovýchodního státu - Izraele. V teoretické části je pozornost věnována především historickým okolnostem jeho vzniku a vývoji judaismu, reflektuje bezpečnostní rizika v Izraeli a tematicky se zaměřuje na základní charakteristiky státu. Praktická část analyzuje obsah programů vybraných cestovních kanceláří v České republice, na jehož základě jsou vyvozena doporučení a návrhy alternativních, neprávem opomíjených atraktivit jak pro budoucí cestovatele, tak pro CK a průvodce. Povědomí potenciálních návštěvníků o atraktivitách ve vybraných regionech bylo sledováno dotazníkovým šetřením, doporučení jsou doplněna o odborné názory průvodců dlouhodobě žijících v Jeruzalémě a Nábľusu, zjištěné řízeným rozhovorem.

Annotation

Title: Comparison of Potential for Tourism in Selected Destinations

The present Bachelor Thesis is focused on the comparison of prerequisites of the tourism development potential in selected districts of the state of Israel. The theoretical part is mostly focused on history, evolution of Israel and Judaism religion, it also reflects security and main characteristics of the state. Based on the analysis of travel agencies information materials and statistics, the practical part compares compound of each itinerary and gives useful recommendation and proposals of the alternative attractiveness for travelers, travel agencies and guides. The data for selected localities were collected not only from the internet sources, particularly from the questionnaire survey, but also from the guided interviews.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Cíl práce a metodika zpracování	2
3	Klíčová slova.....	3
4	Literární rešerše	7
5	Informační základ	10
5.1	Poloha a Reliéf.....	13
5.2	Vodní plochy.....	14
5.3	Podnebí.....	15
5.4	Hospodářství.....	15
5.5	Bezpečnost a mír	15
6	Historické souvislosti	17
6.1	Vznik náboženství	17
6.2	Kdo jsou židé?	18
6.3	Otroctví v Egyptě	18
6.3.1	Království Davida a Šalamouna.....	20
6.3.2	Rozpad královské unie	20
6.4	Období vzestupu asyrské moci	20
6.5	Dobytí Babylóňany.....	20
6.6	Osvobození Peršany	21
6.6.1	Stavba chrámu	21
6.7	Helénistické období.....	21
6.8	Římská nadvláda.....	22
6.8.1	Vznik křesťanství.....	22
6.8.2	Povstání proti Římu.....	23
6.8.3	Povstání Bar Kochby	23

6.9	Byzanc.....	24
6.10	Konec křesťanské nadvlády a dobytí země Peršany.....	24
6.11	Islám.....	24
6.12	Křižácké období nadvlády.....	25
6.13	Mamlúcká nadvláda.....	25
6.14	Osmanská nadvláda.....	26
6.15	Vznik Sionismu.....	26
6.16	Britský mandát Palestina.....	26
6.17	Druhá světová válka – Holocaust.....	27
6.18	Vznik moderního státu Izrael.....	27
7	Předpoklady CR v jednotlivých distriktech.....	29
8	Dotazníkové šetření.....	32
8.1	Hypotéza první.....	32
8.2	Hypotéza druhá.....	36
9	Řízené rozhovory.....	40
9.1	Izraelský průvodce.....	40
9.2	Palestinský průvodce.....	43
10	Rozbor programů cestovních kanceláří.....	45
11	Ověření hypotéz a užití výsledků výzkumných otázek.....	40
12	Závěry a doporučení.....	44
13	Seznam zdrojů.....	45
14	Přílohy.....	49
14.1	Vymezení pojmů.....	49
14.2	Jochanan ben Zakaj.....	52
14.3	Maimonides.....	53
14.4	Tóra.....	53

14.5	Liberální / Ortodoxní židovství.....	54
14.6	Kibbutz (Kibuc).....	54
14.7	Místopisný seznam nejvýznamnějších památek a lokalit	55
14.7.1	Severní distrikt HaZafon.....	55
14.7.2	Haifa distrikt Machoz Haifa	62
14.7.3	Centrální distrikt HaMerkaz	65
14.7.4	Jeruzalémský distrikt Machoz Yerushalayim	66
14.7.5	Telavivský distrikt Machoz Tel Aviv	74
14.7.6	Jižní distrikt	75
14.7.7	Palestina (Západní břeh Jordánu/Předjordánsko)	79
15	Fotogalerie autora	82

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Panorama zelených Golan.....	82
Obrázek 2 - Banijský vodopád.....	82
Obrázek 3 - Hrad Nimrud v závoji mraků	82
Obrázek 4 - Opuštěný tank v minovém poli u Syrských hranic	83
Obrázek 5 - Noční uličky Safedu	83
Obrázek 6 - Kované dveře v Akko. Možná z dob křižáků?	84
Obrázek 7 - Templářský tunel pod Akko	84
Obrázek 8 - Římské lázně v Bejt Še'an.....	85
Obrázek 9 - Útesy Rosh ha-Nikra u hranic s Libanonem	85
Obrázek 10 - Arabská čtvrť ve Starém městě v noci	86
Obrázek 11 - Noční "provoz" u Zdi nářků.....	86
Obrázek 12 - "Jeruzalémky" čekající na autobus	87
Obrázek 13 - Mezuzá	87
Obrázek 14 - Menora jako praktický pomocník.....	88
Obrázek 15 - Hrobka proroků na Olivetské hoře	88
Obrázek 16 - Půlnoční shromáždění na židovském hřbitově	89
Obrázek 17 - Jericho	89
Obrázek 18 - Panorama Mrtvého moře	90
Obrázek 19 - Kasr al-Yahud: zde byl pokřtěn Ježíš.....	90
Obrázek 20 - Sněhová vánice v Negevu.....	90
Obrázek 21 - Panorama Timny.....	91
Obrázek 22 - Timna: Šalamounovy pilíře	91
Obrázek 23 - Záplavy v Negevské poušti.....	91
Obrázek 24 - Vzducholod' na vojenské základně poblíž Dimony	92
Obrázek 25 - Výstražné cedule cestou do Eilatu.....	92
Obrázek 26 - Pozůstatky byzantského kostela v Bejt Guvrin	93
Obrázek 27 - Columbarium v Bejt Guvrin	93
Obrázek 28 - Bejt Guvrin.....	94
Obrázek 29 - Varování před vjezdem do Jericha	94

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Izrael	10
Tabulka 2 - Palestina	12
Tabulka 3 - Přehled distriktů	30
Tabulka 4 - Arch. naleziště	31
Tabulka 5 - Poměr rozlohy a hustota nalezišť	32
Tabulka 6 - Srovnání CK	46
Tabulka 7 - 1. část itineráře: Severní distrikt	41
Tabulka 8 - 2. část itineráře: Palestinské území	42
Tabulka 9 - 3. část itineráře: Jižní distrikt	42
Tabulka 10 - 4. část itineráře: Jeruzalémský distrikt	43

Seznam grafů

Graf 1 - Skladba indexu GPI	16
Graf 2 - Selekcce profesí	33
Graf 3 - Návštěvnost Izraele českými turisty	33
Graf 4 - Poloha Izraele	34
Graf 5 - Náboženství v Izraeli	34
Graf 6 – Politicko-náboženská situace v Izraeli	35
Graf 7 - Hlavní město Izraele	36
Graf 8 - Motivace k návštěvě Izraele	37
Graf 9 - Atraktivita vybraných lokalit	38
Graf 10 - Volba jediného města	38
Graf 11 - Jeruzalém a jeho nahraditelnost	39
Graf 12 - Památky UNESCO	39

1 Úvod

Cestování bylo odjakživa prostředkem jak se přesunout k cíli. Lidé měli různé motivace. V pradávných dobách táhli za obživou, prací ale i záchranou vlastních životů. Dnes je tomu jinak. Pro ně mnohdy otravný, doprovodný jev, spojený s dlouhým a úmorným putováním a příchodem na neznámé místo mimo domovinu se s postupem času přeměnil v samotnou motivaci. Zemí ideální pro cestování je Izrael. Oplývá spousty kulturních památek, které kotví hlouběji v historii, než málokteré jiné na světě. Po tisíce let zde probíhalo střetávání kultur a náboženství, obojí zanechalo nesmazatelný vryp v kamenech Zdi nářků a v srdcích židovského lidu, který jak SAND (2013, s. 32) věří „*Bloudil exilem z místa na místo po téměř dva tisíce let, ale i přes tento dlouhý pobyt mezi Nežidy se zázračně dokázal ubránit tomu, aby mezi nimi zapustil kořeny nebo s nimi splynul.*“

Vzhledem ke své rozloze je Izrael unikátní rozmanitostí krajiny. Zasněžené vrcholky Antilibanonu a původně syrských golanských výšin přechází přes malebná údolí a pahorkatiny až do vyprahlých pouští Judska a Negevu za tichého doprovodu bájného Jordánu, který se sám ztrácí v nejhlubším místě celé Země. Stejně, jako se vytrácí biblická řeka v Mrtvé moři, se vytrácí i povědomí široké veřejnosti o krásách a bolestech země, kde vznikly tři nejvýznamnější víry. V sevření muslimských národů se moderní Izrael ocitá na začátku další etapy své prastaré historie, kdy do něj začínají proudit nejen davy věřících, ale i ateistů a zvědavců z celého světa a to s sebou nese některá nebezpečí.

„*Bez ohledu na napjaté vztahy se sousedními arabskými státy se Izrael snaží rozvíjet mezinárodní cestovní ruch (téměř 3 miliony turistů, většinou z Evropy a USA).*“ (HRALA 2013, s114).

Myšlenkou této práce je porovnat data z obsahové analýzy s výsledky dotazníkového šetření a výzkumných rozhovorů a naleznout jiná atraktivní místa z bohatého Izraele, která by pouze nepřesměrovala davy poutníků a návštěvníků ze známých míst, nýbrž z části ulevila jejich přetíženosti. Zároveň si klade za cíl nenásilným způsobem tato alternativní místa zakomponovat do programu poznávacího zájezdu a tak vedle již dobře známých lokalit nabídnout „nové“, které by se mohly těšit zájmu například při opětovné návštěvě Svaté země. Nutností je nástin historických souvislostí, kterými jsou všechny pamětihodnosti Izraele doslova protkány. V příložené části se práce vedle vymezení určitých pojmů věnuje všem pozoruhodným a kouzelným místům této země a dává tak vyniknout podstatným rysům jednotlivých distriktů.

2 Cíl práce a metodika zpracování

Bakalářská práce si klade za cíl vytvořit návrh turisticky zajímavého doporučení pro jednotlivce, organizace ale i průvodce, obsahujícího co možná nejvíce alternativních lokalit nacházejících se na území Izraele a Palestiny. Pro porovnání a představu o zastoupení atraktivit na území Izraele bylo využito administrativního členění daného státu na několik distriktů. Na základě podrobného zkoumání několika pramenů, včetně mapových podkladů byla vytvořena tabulka s archeologickými nalezišti v jednotlivých distriktech. Na základě tabulky lze zjednodušeně říci, jaké má který distrikt lokalizační předpoklady pro cestovní ruch a zároveň jaké alternativní, neprávem opomíjené atraktivity (v podobě současných vykopávek) nabízí.

V druhé fázi praktické části byl proveden rozbor a srovnání obsahů programů cestovních kanceláří působících v ČR s cílem vytvořit přehled nejvíce navštěvovaných míst Svaté země. Zároveň byly stanoveny následující výzkumné otázky zodpovídané dvěma průvodci, z Jeruzaléma a z Palestiny:

- *Která místa jsou chorobně známá, a bylo by vhodné se jim vyhnout?*
- *Jaké atraktivity z území Izraele a Palestiny by se dali vybrat jako vhodná alternativa ke stávajícím, přetíženým místům?*
- *Která místa, z hlediska bezpečnosti, jsou návštěvníky opomíjena?*
- *Jaký je současný vztah mezi Izraelci a Palestinci?*

Vzhledem k tomu, že případná změna programu by se týkala hlavně zákazníků cestovní kanceláře, bylo nutné zjistit, jakými základními znalostmi o Svaté zemi disponují a jaká místa neodmyslitelně spojují s návštěvou Izraele a zda jsou ochotni ze svého programu vyloučit Jeruzalém. Tedy bylo nutné ověřit následující hypotézy:

- *Veřejnost nemá základní znalosti o Svaté zemi.*
- *Při návštěvě Izraele může být Jeruzalém vynechán, vzhledem k jeho přetíženosti.*

Hypotézy byly podrobeny dotazníkovému šetření o celkovém počtu 11 dílčích otázek, jejichž výsledky jsou shrnuty v grafech.

3 Klíčová slova

V této kapitole jsou nastíněny základní pojmy, vztahující se k tématu práce.

Komparace

je srovnáním, kdy jsou zjišťovány resp. analyzovány, podobnosti a rozdíly mezi dvěma a více jevy. Výsledkem je zpráva z tohoto postupu, která odpovídá na stanovené výzkumné otázky a vystihuje společné a rozdílné rysy sledovaných jevů, jejich vliv na vývoj a kvalitu sledovaného jevu či procesu a s ním související situace. Podobu komparace mohou mít např. evaluace různých území, destinací, programů, kdy určujeme komparativní výhodu ve vztahu k předem stanoveným kritériím, v rámci nějakého jevu či procesu (TROUSIL, JAŠÍKOVÁ 2015).

ZELENKA a PÁSKOVÁ (2012) definují komparativní studii jako výzkum stejného jevu za srovnatelných (podobných) podmínek s cílem zjistit společné a odlišné rysy daného jevu. V cestovním ruchu se jedná o studii stejného jevu na více místech, v různých sociálních systémech, zkoumání ve stejném sociálním systému v čase a za různých vnitřních (ovlivnitelných) a vnějších (neovlivnitelných) podmínek.

SEDLÁKOVÁ (2014) ve své knize specifikuje, že základem komparace je hledání společných či shodných nebo naopak rozdílných vlastností zkoumaných jevů. Na rozdíl od prostého srovnání, které může mít charakter pouhého popisu více jevů nebo objektů, komparace má přísnější pravidla. Především musí být určen její objekt a cíl a dále předem stanovena kritéria komparace zkoumaných objektů. Tato metoda je využívána nejen ve statistice, ale také v politologii při studiu politických systémů jednotlivých států a stojí v základu historicko-srovnávací metody.

Komparace je tedy porovnání dvou, či více jevů s cílem zjistit, zda mají nějaké shodné, či rozdílné znaky při zohledňování určitých kritérií. Kritéria neboli podmínky by si měly být co možná nejpodobnější, aby mohlo být dosaženo relevantního výsledku.

Řízený rozhovor

ZELENKA a PÁSKOVÁ (2012) popisují, že řízený rozhovor je jedna z metod kvalitativního výzkumu zaměřeného na individuální i skupinové hodnoty, postoje, názory i pocity. Jsou

tak získávány informace, které by nebylo možné získat nejen pevně danými uzavřenými otázkami s výběrem z předem připraveného spektra odpovědí, ale ani pevně danými otevřenými otázkami s volnou odpovědí. Dobře vedený řízený rozhovor by se měl podobat běžné konverzaci.

TROUSIL a JAŠÍKOVÁ (2015) uvádí, že rozhovor lze chápat jako interakci mezi výzkumníkem a zkoumaným prostřednictvím verbálních i neverbálních vyjádření. Rozhovor bývá součástí pozorování, přičemž mezi jeho výhody patří především úzký kontakt s dotazovanými, možnost ihned reagovat na odpovědi atd.

Výzkumný rozhovor je specifickou, uměle navozenou sociální situací, která vzniká na popud tazatele. Jde o kontextově zakotvený interaktivní proces získávání dat o postojích, názorech, přáních, plánech, chápání věcí nebo jejich hodnocení apod. Rozhovor není neutrálním nástrojem sběru dat, ale aktivní interakcí mezi výzkumníkem a informantem, při němž dochází k produkci významů (SILVERMAN 2003, cit. podle SEDLÁKOVÁ 2014, s. 208).

Je-li řeč o výzkumném rozhovoru, jedná se o konverzaci, kterou zahajuje tazatel s cílem zjistit odpovědi na své otázky v širší souvislosti. Není na závadu, pokud se rozhovor rozvine mimo mantinely striktně položené otázky, spíše naopak.

Obsahová analýza

je výzkumnou technikou, která spočívá v objektivním, systematickém a kvantitativním, případně kvalitativním, popisu obsahů textů či jiných komunikací. Obsahovou analýzu lze použít i pro výzkum čistě obrazových dokumentů v rámci zkoumání tzv. vizuální kultury. V této souvislosti se v poslední době hovoří např. o tzv. vizuální sociologii. Obsahovou analýzu lze využít např. při zkoumání propagačních materiálů vizuálních materiálů v oblasti marketingu (TROUSIL, JAŠÍKOVÁ 2015).

DVOŘÁKOVÁ (2010) popisuje, že v obsahové analýze dochází ke zkoumání textů (obrazů) s ohledem na několik vybraných znaků, jejichž výskyt je zachycován. Pro autory zastávající užší vymezení a užití obsahové analýzy jsou těmito zaznamenávanými znaky koncepty, nejčastěji slova a fráze a to, co je zaznamenáváno, je existence a frekvence

výskytu. Konceptuální analýza, jak lze toto užší pojetí označit, slouží tedy ke kvantifikaci přítomnosti určitého znaku a je vhodná zejména pro komparaci jevů (např. výskytu více znaků, výskytu téhož znaku v rámci více datových souborů).

Analýza obsahu (angl. Content analysis) – metodologie, která je pro studium obsahu mezilidské komunikace využívána v sociálních vědách. V cestovním ruchu se může využít při analýze obsahu sociálních sítí v marketingu jako součást primárního výzkumu a je zdrojem dat o segmentaci trhu, preferencích potenciálních návštěvníků, spokojenosti se službami CR, typických vzorců chování návštěvníků, mentálních map návštěvníků atd. (ZELENKA, PÁSKOVÁ 2012).

Obsahová analýza tedy vytváří podklad pro případnou komparaci. Její hlavní účel spočívá ve studiu textových, či obrazových dat, za účelem zjištění přítomnosti určitého nebo určitých znaků.

Region

ZELENKA a PÁSKOVÁ (2012) uvádí, že se jedná o územní celek vyznačující se společnou úrovní výskytu nějakých znaků, nebo společným procesem. Jedná se o znaky a jevy fyzicko-geografických nebo sociálně-geografických systémů jako jsou například přírodní, kulturně historické, socio-ekonomické charakteristiky a klíčové regionální procesy a vazby. Rozlišují se dvě základní pojetí regionů:

- *Homogenní regiony* (přírodní, formální)
- *Heterogenní regiony* (nodální, funkční, vztahové či spádové regiony)

Obecně se region definuje jako více či méně ohraničená územní jednotka, která se díky své jednotnosti, uniformitě či shodnosti znaků nebo určitému organizačnímu principu liší od jiných územních jednotek (CHROMÝ 2009).

STAVEBNÍ KOMUNITA (2012) definuje region jako účelově (často abstraktně) vymezené území, jehož hranice jsou dány významnými funkčními vazbami (zejména v případě městského regionu) anebo společnými charakteristikami fyzikálními, přírodními, klimatickými, ekonomicko-sociálními, etnickými, jazykovými atd. Velikostně se region pohybuje

od městského regionu, až do velikosti území několika států, pro něž lze vysledovat společné charakteristiky.

Dle výše uvedených definicí je regionem taková oblast, která se vykazuje určitými znaky (jazykovými, etnickými, fyzickými, geografickými aj.) a její velikost je dána zjistitelností uvedených znaků na daném území.

Blízký východ

(angl. The Near East) oblast jihozápadní Asie, zahrnující obvykle státy Turecko, Sýrie, Libanon, Izrael, Jordánsko, Irák a země Arabského poloostrova, někdy je do ní řazen i Egypt (a případně i další severoafrické země), případně Írán (ZELENKA, PÁSKOVÁ 2012).

ŠTYRSKÝ a ŠÍPEK (2011) uvádí, že Blízkým východem se běžně označují země Jihozápadní Asie. V britské literatuře je spíše frekventovaný název Střední východ, který ovšem zahrnuje širší oblast. Konkrétně od Maroka přes Súdán až po Afghánistán. Geograficky Jihozápadní Asii rozumíme území Turecka, Kypru, zemí tzv. Levanty (Sýrie, Libanon), Palestiny (Izrael, Jordánsko), dále Iráku, Kuvajtu, zemí Arabského poloostrova, včetně Saudské Arábie, Spojených arabských emirátů, Ománu a Jemenu.

FOSTER (2011) píše, že Blízký východ je historiky a archeology tradičně pokládán za region Jihozápadní Asie, přímo pak area obklopená Středozemním, Černým, Kaspickým a Rudým mořem a Perským zálivem. V moderní době region zahrnuje Turecko, Israel/Palestinu, Libanon, Sýrii, Jordánsko, Irák a západní Írán. Někteří vědci ještě přiřazují Kypr a Transkavkaz (Gruzie, Arménie, Ázerbajdžán). Vzhledem k blízkovýchodní historii bývá mezi zmíněnými státy uváděn i Egypt. Blízký východ je všeobecně považován za kolébkou civilizace, neboť několik milníků lidské historie (např. agrikultura, písmo, města) vzniklo právě zde.

Blízkým východem lze nazvat několik států rozprostřených kolem východní části Středozemního moře, vyznačujících se bohatou historií počátků člověka. V nejširším pojetí ho tvoří spojnice vedoucí přes Severoafrické státy, Arabský poloostrov až k Zakavkazsku.

4 Literární rešerše

Tato kapitola uvádí nejpřínosnější literaturu, užitou při tvorbě bakalářské práce.

- SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*. Vyd. 1. Překlad Eva Dobšíková, Pavel Dobšík. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2007, 228s. ISBN 978-80-87029-07-7

Zajímavě psaná kniha o kráse, bohatství i bolesti tisíciletí židovské kulturní tradice. Židovský pamětník Křišťálové noci a předseda Ústřední rady Židů v Německu poskytuje co nejvíce čtivé, neformální uvedení do světa židovství. Struktura knihy je spirálovitá. První část se zabývá otázkou, kdo vlastně je Žid a jaký to má význam. Dále autor provádí čtenáře milníky židovského života od obřizky až po umírání a postupně ho seznamuje nejen s židovskými zvyklostmi, ale také s důležitými otázkami od pojetí Písma až po vztah k zemi Izrael. Podobně jako Bible sleduje Spiegelova kniha putování Božího lidu dějinami, od Abrahama přes pobyt v Egyptě, vyvedení, život v Palestině a v babylonském zajetí, návrat a obnovu Chrámu, opětovné vzpoury až po vyhnání a rozptýlení po světě.

- KRUPP, M. *Osmnáct století Izraele: od zániku Chrámu do počátků sionismu*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství P3K, 2010, 141s. ISBN 978-80-87186-05-3

Historik, teolog a emeritní docent rabínské literatury a raného křesťanství na Hebrejské univerzitě v Jeruzalémě. Jeho publikace je přehledem historie Země izraelské a především jejích židovských obyvatel od přelomové katastrofy zničení druhého Chrámu přes pohnuté dějiny pronásledování, nadějí a úspěchů až po zrození sionistického hnutí v 19. století. Michael Krupp v této knize vyvrací široce přijímanou představu, že dějiny Židů v Izraeli končí porážkou židovského povstání proti Římu a znovu začínají až s počátky sionismu a vznikem moderního Státu Izrael. Líčí nelehké osudy židovské menšiny, která vytrvala v Zemi zaslíbené pod cizí nadvládou celých osmnáct století.

- KOCHAV, S. *Izrael: historie a památky Svaté země*. Vyd. 4. Překlad Zuzana Semínová. Čestlice: Rebo, 2011, 287s. ISBN 978-80-255-0458-1

Sarah Kochav, izraelská badatelka, editorka a spisovatelka. Vystudovala antropologii a archeologii na Kolumbijské univerzitě v New Yorku a antropologii a sociologii

na Oxfordské univerzitě, kde také získala doktorát. Její kniha je cestou historií a kulturním bohatstvím Izraele. Objevuje zemi, která je po tisíciletí domovem mnoha různých národů a rodištěm velkých náboženství. Přínosná byla její publikace hlavně při tvorbě místopisného seznamu. Její putování za objevy dovršují cesty po archeologicky nejvýznamnějších místech, která jsou dokreslována pozoruhodnými leteckými snímky. Poutavost knihy zvyšuje i řada barevných detailních kreseb, které se pokoušejí rekonstruovat původní podobu míst odkrytých při archeologických výzkumech a které byly vytvořeny výlučně pro tuto příležitost.

- HAAG, M. *Templáři: fakta a mýtus*. V Praze: Sloart, 2011, 367s. ISBN 978-80-7391-444-8

Tato kniha má sedm částí. První čtyři popisují dějiny řádu templářů. Přínosem pro tuto práci byla především první část, která začíná vznikem Šalamounova chrámu v Jeruzalémě (lat. Templum Salomonis), od něž templáři převzali své jméno. Další část pokračuje vzestupem křesťanství a hrozbou islámu – tedy okolnostmi poutí a křížových výprav, které stály u zrodu řádu templářů. Výklad dále pojednává o jejich vzestupu k moci a dramatickému pádu, když Svatou zemi dobyli muslimové. Zbylé části knihy se zabývají pro tuto práci nepodstatnými historickými fakty o následcích zrušení řádu templářů, okolnostem, za kterých přežili, i tím, jak si je přivlastnili svobodní zednáři a tvůrci konspiračních teorií.

- CUDLÍNOVÁ, E., CUDLÍN, K.. *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2012, 332s. ISBN 978-80-200-2111-3

Publikace je koncipována jako obrazový průvodce Svatou zemí, přičemž je mírně zdůrazněna křesťanská tradice a její svatá místa a reálie. Samozřejmostí jsou i zajímavé údaje pro zájemce o judaismus. Obsáhlá kniha nabízí praktické údaje nutné pro orientaci při individuální turistice. Těžiště knihy spočívá ve vyčerpávajícím výčtu turisticky zajímavých míst Svaté země s doplněním o základní charakteristiky, historické souvislosti a obrazový materiál.

- OULÍK, V. *Biblické památky Izraele*. Vyd. 1. Praha: PETRA 1992, 116s. ISBN 80-900868-3-7

Cílem této publikace je přiblížit především místa, o nichž je zmínka v Bibli. Vedle místopisného seznamu jsou uvedeny i všeobecné údaje o státu Izrael a historický přehled, který je nutný k pochopení souvislostí. Letmo se zmiňuje také o nejvýznamnějších pamětihodnostech, které nemají vztah k Bibli (židovské, muslimské, středověké), bez nichž by byl však obraz Izraele neúplný.

- STRUPPE, U., KIRCHSCHLÄGER, W. *Jak porozumět Bibli: úvod do Starého a Nového zákona*. Vyd. 1. Překlad Jindřich Slabý. Praha: Vyšehrad, 2000, 261s. ISBN 80-7021-334-5

Walter Kirchschräger je profesorem Nového zákona na teologické fakultě v Luzernu, Ursula Struppe vede „Vídeňské teologické kurzy“ i televizní teologické kurzy pro širší veřejnost. Jejich přehledný, srozumitelný a didakticky pojatý úvod do Starého a Nového zákona znázorňuje, jak víra starozákonního Izraele rostla jako odpověď na dějinné výzvy, jak se utvářela a jak – věrna tradici – byla vždy nově formulována a aktualizována. V knize lze nalézt množství užitečných reálií s výsledky moderního biblického bádání.

5 Informační základ

IZRAEL

IL/ISR

Tabulka 1 - Izrael

Zdroj: převzato a upraveno z LIŠČÁK, FOJTÍK (1998)

Oficiální název: Stát Izrael; ivrit *Medínat Jisrá'el* (*Medinat Yisrā'el*), arabsky *Daulat Isrá'íl* (*Dawlat Isrā'íl*)

Forma vlády: parlamentní republika

Rozloha: 20 770 km² (bez okupovaných území)

Obyvatelstvo (2015): 8 049 300 (včetně židovských osadníků na okupovaných územích)

Geografická poloha: Jihozápadní Asie, 32°40'S, 34°00'V

Časové pásmo: GMT+2

Hlavní město: Jeruzalém (Yērūshālayim/al-Quds), (839 000 – 2015 včetně východního Jeruzaléma)

Jiná města: Tel Aviv-Jafo (Tel Āvīv-Yāfō, 3 608 000 – 2015, 355 200 – 1992), Haifa (Ḥefa, 1 098 000 - 2015), Holon, Rishon LeZiyyon, Petach-Tikwa (Pětaḥ-Tiqwa), Beerševa (Bě'er-Sheva/Bir es-Seba'), Netanya, Bat Yam

Měna: nový šekel (ILS, NIS) – 100 agor (4.9.1985); ivrit *šekel* (pl. *šekalím*) = 100 *agorot* (sg. *agora*)

Státní svátek: 14. května (výročí nezávislosti 1948, pohyblivý svátek podle židovského kalendáře, duben-květen)

Státní hymna (1948): „Hatikvah“ (Naděje); hudba: Samuel Cohen, založena na moldavské a rumunské lidové melodii, slova: Naphtali Herz Imber (1878)

Vlajka: Šesticípá Davidova hvězda, hexagram, je starobylým židovským symbolem. Dva trojúhelníky, ze kterých se skládá, představují oheň a vodu. Bílá a modrá, užívané na židovských bohoslužebných látkách, symbolizují čistotu sionistických ideálů a oblohu.

Znak: Sedmiramenný svícen *menora* mezi olivovými ratolestmi patří vedle Davidovy hvězdy mezi tradiční symboly židovství. V dolní části znaku je hebrejsky napsaný název státu.

Státní zřízení: republika v čele s prezidentem; výkonná moc: prezident (4leté volební období), předseda vlády, vláda; zákonodárna moc; jednokomorový parlament (*Knesset*, 120 členů, 4leté volební období)

Ústava: neexistuje formální ústava; nahrazuje ji série zákonů

Nejnižší bod: -408 m (příkop Mrtvého moře)

Nejvyšší bod: 1 208 m (Har Meron)

Hranice: celkem 1 068 km, Egypt 208 km, Gaza 59 km, Jordánsko 307 km, Libanon 81 km, Golanské výšiny 83 km (Sýrie), Západní břeh Jordánu 330 km

Pobřežní linie: 273 km

Správní rozdělení: 6 oblastí (*mechozot*, sg. *mechoza*): Centrální oblast/HaMerkaz (Ramla), Hefa, Jeruzalém, Severní oblast/HaZafon (Nazaret), Jižní oblast/HaDarom (Beer Sheva), Tel Aviv, 13 podoblastí: Akko, Ashqelon, Beer-Sheva, Genezaret, Golan, Hadera, Hefa, Petah-Tiqwa, Ramla, Rehovot, Saron/Netanya, Yizreel (Alufa), Zefat, 31 městských oblastí; obsazená území, území s palestinskou částečnou autonomií

Hlavní jazyky: novohebrejščina (*ivrit*, 63 %), arabština (spisovná, úř. j.), jiholevantská arabština (palestinsko-jordánská, asi 16 %), judejsko-marocká arabština, judejsko-irácká arabština, angličtina, španělština, němčina, jidiš, ruština, rumunština, polština aj.

Znakové jazyky: izraelský znakový jazyk, jidiš znakový jazyk

Etnické složení (2015): Židé (*Ivriím*, 75 %), Arabové (Palestinci, 25 %), Čerkesové, Arméni, Turci aj.

Hlavní náboženství (2013): židé (75 %), islám (většinou sunnitský, 17,5 %), křesťané (2 %), drúzové (1,6 %), baha'í aj. (3,9 %)

Inflace: -0,6 % (2015)

HDP (USD/obyv.): 24 540 (2014)

Převzato z LIŠČÁK, FOJTÍK (1998), aktualizováno z CIA.GOV (online, 2015)

PALESTINA

PLE

Tabulka 2 - Palestina

Zdroj: převzato a upraveno z LIŠČÁK, FOJTÍK (1998)

Oficiální název: Stát Palestina; arabsky *Dawlat Filastīn* (*Dawlat Filastīn*)

Forma vlády: palestinská autonomie

Rozloha: 6 220 km² (z toho 360 km² Gaza)

Obyvatelstvo (2015): 4 654 400 (z toho 1 869 000 Gaza)

Geografická poloha: západní Asie

Časové pásmo: GMT+2

Hlavní město: Ramalláh, arabsky *Rām Allāh*; (Východní Jeruzalém – plánováno)

Jiná města: Gaza (Ghazzah/'Azzâ), Jericho (Arīhā/Yërihō), Hebron (al-Khalil/Ḥebrôn), Nābulus (Nābulus/Sheḥem), Betlém (Bayt Lahm/Bêt Leḥem)

Měna: nový izraelský šekel (ILS, NIS) = 100 nových agor

Státní svátek: 15. listopadu (převzetí části samosprávy 1995, palestinský státní svátek)

Vlajka: Tradiční panarabské barvy, které představují arabské dynastie, Abbásovcé (černá), Umajjovce (bílá), Fátimovce (zelená) a Hášimovce (červená). Oficiálně byla poprvé vztyčena už v roce 1962, když Egypt vyhlásil oblast Gazy za součást arabské Palestiny, Izraelem byla uznána v roce 1994.

Znak: Saladinův orel se štítkem v národních barvách je tradičním symbolem řady arabských států. Nápis na stuze znamená „Palestinská správa“.

Státní zřízení: stát formálně vyhlášený na arabském území v Palestině, většinou okupovaném Izraelem, v čele s prezidentem; výkonná moc: prezident, Autonomní úřad (vláda);

zákonodárná moc: jednokomorová Palestinská národní rada (89 členů, z toho 88 volebných)

Ústava: duben 1996

Nejnižší bod: -408 m (příkop Mrtvého moře)

Nejvyšší bod: 1 022 m (Tall Asur)

Pobřežní linie: 40 km (Gaza)

Hranice: celkem 550 km (z toho 72 km Gaza), Jordánsko 148 km, Izrael 389 km (z toho 59 km Gaza), Egypt 13 km

Správní rozdělení: území pod palestinskou správou, území pod izraelskou správou (izraelské osady)

Hlavní jazyky: arabština (spisovná, úř. j.), jiholevantská arabština (palestinsko-jordánská), levantská beduínská arabština (*bedáwí*), novohebrejšтина (*ivrit*)

Etnické složení: Arabové (Palestinci 83 %), Židé (17 %),

Hlavní náboženství: islám (většinou sunnitský 80 - 85 % a 99 % v Gaze), židé (12 - 14 %), křesťané (převážně Řecká ortodoxní církev 1 - 2,5 %)

HDP: (USD/obyv.) 2 970 (2014)

Převzato z LIŠČÁK, FOJTÍK (1998), aktualizováno z CIA.GOV (online, 2015)

5.1 Poloha a Reliéf

Izrael sousedí se čtyřmi arabskými státy: na severu s Libanonem, na severovýchodě se Sýrií, na východě s Jordánskem a na jihozápadě s Egyptem. Na západě tvoří jeho hranici Středozemní moře, na jihovýchodě Mrtvé moře a na jihu dosahuje jeho výběžek k Rudému moři. Největší vzdálenost od severu k jihu je 420 km, od západu k východu 100 km.

Povrch země lze rozdělit na tři přírodní celky: přímořskou rovinu (od severu k pohoří Karmel a odtud až po Sinaj, směrem od severu k jihu se rozšiřuje), vnitrozemskou vysočinu (Galilejská vysočina, Efrajimská a Judská pahorkatina – průměrná nadmořská výška asi 650 m) a údolí řeky Jordánu a Mrtvého moře (nejhlubší proláklina světa). Nejvyšší vrchol je Hermon na hranicích s Libanonem (2 224 m), na území Izraele od roku 1948 Har Meron (1 208 m). Značnou část území státu zaujímají pouště (Negev, Judská poušť). Velkým problémem je nedostatek vody (OULÍK 1992).

5.2 Vodní plochy

Výše zmíněný autor dále zmiňuje, že nejvýznamnější vodní tok je řeka Jordán. Vzniká soutokem tří menších řek a směřuje od severu k jihu do Mrtvého moře (dále už nepokračuje, stejnoměrná výška hladiny Mrtvého moře se udržuje odpařováním vody). Vzhledem k četným zákrutům nelze určit přesně jeho délku (něco kolem 350 km). Šíře je maximálně 30 – 40 metrů. Další řeky jsou Jarkon a Kišon, které ústí do Středozemního moře. Největší vodní plochy jsou Mrtvé moře (920 km²) – délka 76 km, největší šíře 16 km (hlubší je v severní části – až 433 m, v jižním cípu je průměrná hloubka jen 6 m) a Genezaretské jezero (nazýváno též Galilejské, Tiberiadské nebo Kinneretské – asi 213 m pod hladinou Středozemního moře, plocha 165 km²).

Mrtvé moře je dle DUMPLETON et al. (2000) patrně i dějištěm biblického příběhu o Lotově ženě, která neuposlechla a ohlédla se, když Bůh ničil ohněm a sírou hříšná města Sodomu a Gomoru, a proměnila se v solný sloup. Podle některých archeologů jsou tato města pohřbena na dně jižních mělčin. Solné jezero se rozkládá v Jordánském údolí, na severu Velké příkopové propadliny, mezi Izraelem a Jordánskem. Tato příkopová propadlina začíná v Sýrii a směřuje na jih k Rudému moři. Po jejím hluboce propadlém plochém dnu teče řeka Jordán, která Mrtvé moře napájí. To je asi ve dvou třetinách rozděleno na dvě části poloostrovem Al Lisan, což znamená „jazyk“. Hebrejsky se Mrtvé moře nazývá Jam Hamelah (Slané moře), Mrtvým mořem jej nazvali Řekové. Koncentrace solí a minerálů je tak vysoká, že ve vodě se nelze utopit, ale nelze v ní ani plavat. V jednom litru je rozpuštěno až 30 % různých sloučenin a prvků, hlavně draslík, sodík, chróm, jód, síra a vápník, což činí z této rozlehlé teplé „louže“ přírodní sanatorium, kde se lečí mnoho neduhů. Na jižním pobřeží se dokonce zvedá pásmo solných hor asi 13 km dlouhé, v němž jsou unikátní solné jeskyně. O jednom z tamních solných sloupů průvodci turistů tvrdí, že je to zkamenělá Lotova žena.

Příkopová propadlina existuje asi 5 milionů let a po celou dobu se v této nejhlubší části zachycuje voda přiváděná Jordánem a několika menšími řekami z okolních hor. Kdyby nedocházelo k vypařování, hladina jezera by každá rok stoupla o tři metry. Ale vypařování pokračuje tak rychle, že jezero zůstává bez odtoku a koncentrace splavených solí a minerálů stále narůstá.

5.3 Podnebí

OULÍK (1992) uvádí, že léta jsou slunečná a horká, zimy většinou mírné. V létě vůbec neprší, v zimě jsou značné dešťové srážky (na severu a západě více než na jihu a východě). Nejteplejší částí země je údolí Jordánu.

Autor této práce z vlastní zkušenosti doplňuje, že v zimě jsou velmi časté dešťové srážky, příležitostně může nastat ojedinělý jev – sněžení v Negevské poušti. Teplota Mrtvého moře se v tu dobu pohybuje kolem 15°C, koupání v něm je tedy otázkou otužilosti. Nejvhodnější dobou na cesty po Svaté zemi je jaro, zvláště konec dubna a začátek května, kdy je země po deštích zelená a teplota Středozemního moře se vyšplhá na akceptovatelnou hodnotu pro koupání.

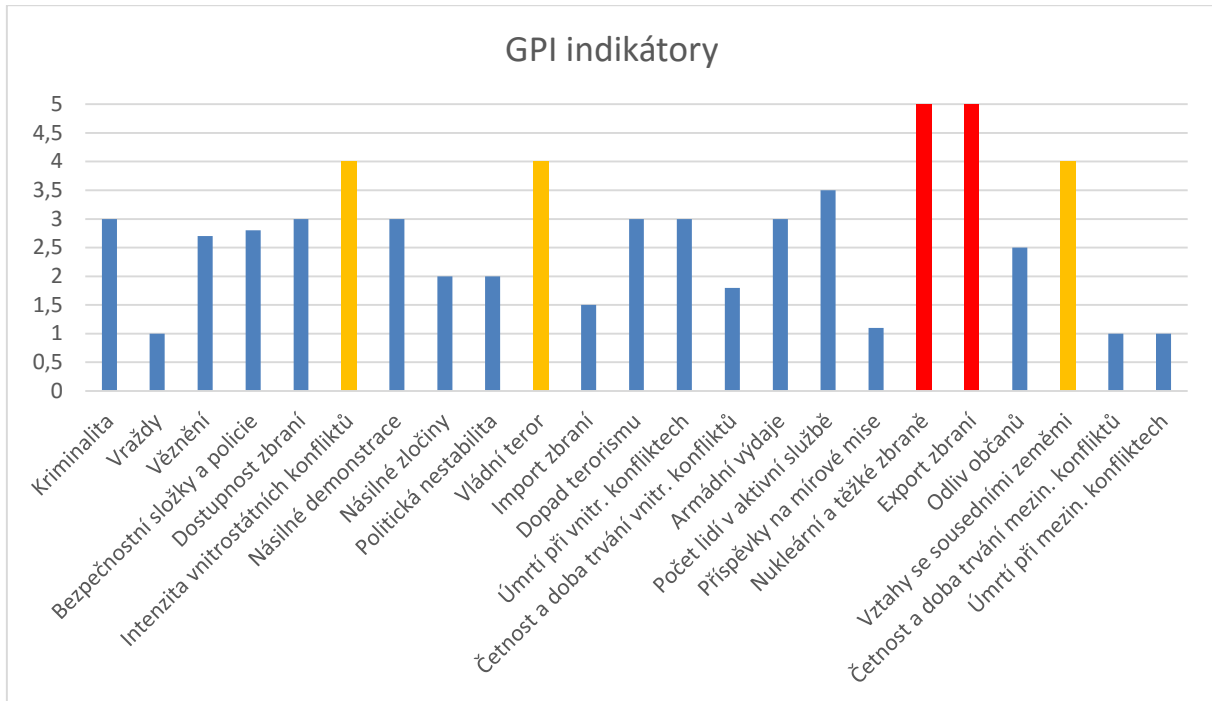
5.4 Hospodářství

Země není příliš bohatá na nerostné suroviny. V Mrtvém moři se těží soli, v Negevské poušti fosfáty, žula, sádra a měď, v Galileji železná ruda. Jsou zde též malá ložiska ropy. Hlavními hospodářskými odvětvími jsou elektrotechnický, textilní, kožedělný, chemický a papírenský průmysl, zpracování kovů, strojírenství a výroba cementu. Pro zemědělství je vhodných asi 20 % plochy státu (z toho velkou část je nutno uměle zavlažovat). Izrael vyváží počítačové komponenty (továrna Intel), ovoce a zeleninu, víno, květiny, opracované diamanty, chemické a textilní výrobky (OULÍK 1992).

5.5 Bezpečnost a mír

Institut pro Ekonomiku a Mír neboli INSTITUTE FOR ECONOMICS & PEACE (2015a) informuje o následující bezpečnostní situaci v Izraeli. Používá k tomu dvou indexů a GTI (Global Terrorism Index) a GPI (Global Peace Index). GPI zkoumá jakou měrou je země zapojená do probíhajících domácích a mezinárodních konfliktů za použití několika složitých indikátorů a dat z průzkumů. Jedná se celkem o 23 kvantitativních a kvalitativních indikátorů (například z Programu pro sběr dat o konfliktech) hodnocených škálou. Výsledné skóre je pak jejich průměrem.

Graf 1 - Skladba indexu GPI

Zdroj: Vlastní zpracování dle INSTITUTE FOR ECONOMICS & PEACE (2015a)

Na základě výše uvedených indikátorů v tabulce se Izrael umístil na 148. místě z celkových 162 pozorovaných zemí se průměrem GPI 2,78. Pro doplnění se na prvním místě umístil Island, jako nejvíce bezpečná země. Česká republika s výborným průměrem 1,34 na desáté pozici a hodnocení mírového indexu uzavírá Sýrie s 3,66.

Index GTI vyčísluje přímé i nepřímé dopady terorismu ve 162 sledovaných zemích. Je taktéž sestavován Institutem pro Ekonomiku a Mír a snaží se podchytit veškeré ztráty na lidských životech, zraněné osoby, škody na majetku i psychologické dopady. Využívá k tomu data z uznávané GTD (Global Terrorism Database). Výsledný index, složený z několika sledovaných ukazatelů porovnání s ostatními zeměmi, nejvíce poškozenými negativním terorismem (INSTITUTE FOR ECONOMICS & PEACE 2015b).

Nejcitelnější dopad útoků institut eviduje u Iráku, Izrael se nachází na 24. pozici. Z postavením Izraele lze usuzovat, že jisté riziko teroristických útoků v zemi je, zvláště pokud uvážíme jeho umístění ze 162 sledovaných zemí. Řada průvodců však ujišťuje, že útoky nejsou vedeny proti turistům, nýbrž jsou důsledkem etnicko-náboženských sporů.

6 Historické souvislosti

Tato kapitola pojednává o formování Izraele průřezem dějin. Nedílnou součástí jsou biblické náměty a zmínky významných osobností v této historicky velmi bohaté zemi.

Důležitou součástí Blízkého východu je náboženství, které Svatou zemi provází do dnešních dnů.

6.1 Vznik náboženství

BERTRAND (2014) ve svém působivém dokumentu uvádí, že kočovné kmeny, hovořící semitskými jazyky, křižovaly v současné jordánské poušti. Po staletí vodily své karavany písečnými pláněmi. Putovaly a hledaly království. Tito kočovníci si říkali Hebrejové, to znamená ti, kteří přišli z druhého břehu. Myslí se řeka Eufrat. Hebrejové ovládali karavanní stezky mezi Egyptem a Mezopotámií a na křižovatkách těchto stezek budovali obchodní střediska.

V oblasti na jih od Mrtvého moře začali Hebreje vytlačovat předarabští Nabatejci, vzešlí z nomádů na arabském poloostrově, kteří ve skalách uprostřed pouště vystavěli skalní město. Bylo to nejvýstavnější obchodní centrum své doby, jmenovalo se Petra. Výsledkem dlouhého, strastiplného putování Hebrejů bylo jejich nezlomné přesvědčení, že existuje pouze jeden jediný bůh, který svému vyvolenému národu pomáhá nebo jej trestá za neplnění smlouvy, kterou s ním uzavřel. Tak vznikl **Judaismus**, první mono-teistické náboženství ve středomoří. Lid Izraele vynikal svou učeností, svitky, na které sepsal své učení, se předávají z generace na generaci. Tato hebrejská bible obsahuje Tóru, kde je popsána historie izraelského národa, definována židovská víra a stanoveny základní předpisy. Šlo v podstatě o pravidla chování, která měla zajistit jednotu a soudržnost kočovného národa s cílem přežít.

Jeden z Židů, kazatel jménem Ježíš, byl v Jeruzalémě obviněn z nepovoleného kázání a odsouzen k smrti ukřižováním. Stalo se však něco naprosto nečekaného, ukřižovaný vstal z mrtvých, byl to zázrak. V očích křesťanů se tím Ježíš Kristus stal synem božím, spasitelem, kterého bůh seslal lidem na zemi. Ježíšovi učedníci sepsali život a učení svého mistra a šířili jej dál, tak se zrodilo další monoteistické náboženství – **Křesťanství** s Biblí, která se skládá ze Starého a Nového zákona.

O šest set let později se lidstvu dostalo třetího zjevení. Stalo se to prostřednictvím proroka Mohameda, který během svého života přijal slovo boží a předal je svým následovníkům, aby toto učení pečlivě zaznamenali do Súr, svaté knihy Koránu. Jeho vyznavači

se napříště budou vždy modlit obráceni směrem k Mekce, rodišti proroka Mohameda. Nejposvátnější je zde svatyně Kába, prázdná krychlová stavba, svatyně, která symbolizuje zřeknutí se víry v pohanské bohy, tak vzniklo třetí světové monoteistické náboženství – **Islám**. Od té doby se nezrodila víra, která by byla významově srovnatelná s těmito třemi, vzešlými z jediného boha.

6.2 Kdo jsou židé?

Základem židovství je **Tóra** (viz. příloha 14.4), ve které je obsaženo Pět knih Mojžíšových, nejdůležitější je kniha druhá, zvaná **Exodus**, vyprávějící příběh tři tisíce let starý - **Mojžíšovi** se v hořícím kmeni zjevil Bůh a pravil mu, aby osvobodil a vyvedl lid z Egypta. Přes 400 let žili Židé v Egyptě pod nadvládou faraona. Bohužel na prosby Mojžíše nevyslyšel. Bůh tedy na Egypt snášel katastrofy (deset ran egyptských), dokud faraon Židy nepropustil. Avšak nechal za nimi vyslat vojsko. Dle Exodu nechal Mojžíš rozestoupit moře a svůj lid provedl do Země zaslíbené, jeho pronásledovatelé v něm však utonuli (KOSHOFER 2007).

Američtí vědci z University of Colorado nedávno zjistili, že se tak opravdu stát mohlo. Studium Bible a terénu zjistili, že vedený zástup prchal spíše severovýchodem Nilské delty, oblastí, která se označovala jako Moře rákosu a až později byla zkomolena na Rudé moře. Ve zmíněné oblasti na okraji Nilské delty bylo skutečně území, kde se mohlo rozestupovat moře vlivem silného větru, což odpovídá Bibli (DREWS,HAN 2010).

KOSHOFER (2007) vykládá, že na hoře Sinaji, jak píše Bible, se Bůh Mojžíšovi zjevil znovu. Za místo uzavření smlouvy s Bohem se považuje Jebel Músá, dodnes významné místo židů, křesťanů i muslimů. Mojžíš z vrcholu přinesl kamenné desky, na nichž bylo vytesáno desatero přikázání (k zmíněným deseti přikázáním je v Tóře obsaženo ještě dalších 603). Odkud se ale vzala skupina židů v Egyptském otroctví?

6.3 Otroctví v Egyptě

Židovský spisovatel SPIEGEL (2007) ve své publikaci zmiňuje, že vše začalo Abrahamem, jehož Židé pokládají za svého praotce. Jsou jeho potomci. Žil přibližně v letech 1900 – 1700 před naším letopočtem. Pocházel z města Ur, které se nachází v dnešním Iráku. Bůh mu sdělil, že jej učiní zakladatelem velikého národa. Dále uvádí, že Abraham a jeho zřejmě

neplodná žena Sára na své pouti marně čekali na křik potomka. Sára mu velkoryse dovolila uléhat po boku své mladé a pohledné otrokyně Hagar. Abrahamovi se narodil kolem roku 1850 př. n. l. levoboček Izmael, jenž se měl stát praotcem Arabů. Brzy po Izmaelově narození i Sára otěhotněla, a tak se narodil syn **Izák**. Izák je tedy v genealogii židovského národa druhým praotcem, proto musel i on zplodit syna.

Abraham se už nějakou dobu nachází v Kanaánu (viz. příloha 14.1), kam dorazil podle Božího příslibu po dlouhém putování. Dle SPIEGELA (2007) se Izákovi kolem roku 1750 př. n. l. narodil syn **Jákob**, který je třetím praotcem židovského národa. Se svými dvěma ženami, Ráchel a Leou, zplodil dvanáct synů a jednu dceru. Tito synové se stanou dalšími praotci dvanácti kmenů židovského lidu. Jejich druhý nejmladší bratr **Josef** se stal středobodem nenávisti, jelikož byl velmi chytrý, velmi hezký a byl otcovým miláčkem. Sourozenci ho prodají jakési karavaně táhnoucí do Egypta.

Dále uvádí, že Josef pobude nějaký čas ve vězení. Díky své schopnosti vyložit správně faraonovy sny, uchrání svými předpověďmi Egypt před hladomorem. Ovšem hladomor a neúroda trápí také Kanaán. Jákob a jeho synové a celá rodina velmi hladoví. Díky vděku faraona Josefovi mohou předkové židovského národa žít více jak 400 let v Egyptě. Vše probíhalo v poklidu, jenže po nějakém čase se k moci dostal faraon, který neměl ani tušení o tom, kdo byl Josef a co pro Egypt učinil. Potomci Josefovi a jeho bratrů se stali otroky a musel vykonávat ty nejtěžší práce. To byla veliká nespravedlnost, trvalo nějaký čas, než tyto doby pominuly. Izraelitům se dostalo pomoci až v podobě zmiňovaného mladého muže Mojžíše.

HAAG (2011) ve své knize uvádí, že současní historikové o pravdivosti biblického svědectví pochybují. Na stéle datující se do doby vlády faraona devatenácté dynastie Ramsese II. je zmínka o lidu zvaném apiru, který byl využíván jako pracovní síla na stavbě faraonova nového hlavního města Pi-Ramesse (dnešní Qantir). Dříve se uvažovalo o tom, že označení apiru (nebo také habiru/hapiru) odkazuje k Židům, neboť ty Starý zákon líčí jako pracovní sílu na egyptských stavbách těsně před exodem. Dnešní vědci se však domnívají, že jméno apiru ve skutečnosti neodkazovalo k žádné národnostní skupině. V Sýrii a Mezopotámii se tak označovali žoldáci, nájezdníci, lapkové, vyvrženci a podobné nekalé živly. V Egyptě pak označení apiru, odvozené od slova hpr s významem „svázat“, „vzít do zajetí“, pravděpodobně odkazovalo k asiatským vězňům pracujícím na státních stavbách a v dolech.

6.3.1 Království Davida a Šalamouna

V bojích s Pelištejci se zvýraznil mladý pastýř **David**, který prakem zabil mnohem většího Goliáše. Nicméně se stal trnem v oku žárlivému králi Saulovi, jenž v něm cítil soka.

Jednoho dne však posel do stanu Davida přinesl čelenku a plášť krále Saula, který spáchal sebevraždu v bitvě s Pelištejci. Tím se David stal nově pomazaným králem. Až Davidův syn **Šalamoun** vystavěl na pahorku hory, vedle Davidova města, chrám. Pak bylo město nejen královským městem, ale i centrem víry. Bohužel převažujícím důkazem existence chrámu zůstává bible, protože důkladné hledání a archeologické výzkumy jsou znemožněny politickou a náboženskou situací, neboť na jeho údajném místě stojí muslimský skalní dom a mešita Al-Aqsa (KOSHOFER 2007).

6.3.2 Rozpad královské unie

KRUPP (2010) uvádí, že po Šalamounově smrti se říše rozpadla na dvě části. Bible jak příčinu ztráty samostatnosti uvádí hříchy krále a jeho lidu, kteří stále znovu odpadali od jediného Boha Izraele. Byla to doba proroků, hlasy božských poselství. Varovali před návratem k pohanským zvykům. Izraelská velmoc se tak rozpadla na říši **severní a jižní**.

6.4 *Období vzestupu asyrské moci*

STRUPPE, KIRCHSCHLÄGER (2000) popisuje, že v polovině 8. století se Asyřané zmocnili severní a střední Sýrie. Četné státy, mezi nimi Izrael, zavázali k dávkám. Velkou část obyvatelstva zavléčou Asyřané, jak je u nich obvyklé, do své říše, kde se rozplyne, stopy po něm se ztrácejí. V oblasti bývalého severního království usazují Asyřané jiné, cizí skupiny, které se smísí se zbytkem domorodého obyvatelstva. Tak vzniká smíšený národ Samařanů.

6.5 *Dobytí Babylónany*

Po asyrských pokusech dobýt Jeruzalém mělo větší úspěch Babylónské království a roku 598 také padl rukou **Nebúkadnesara**, chrám a královský palác byly vyrabovány. Deset tisíc judských občanů odešlo do exilu do Babylónie. Babylónané dosadili na trůn vládce podle sebe (Sedechijáše/Sidkijáše), ten se však pod nátlakem národa a slibem pomoci Egypta rozhodl vést vzpouru proti svým babylónským velitelům.

Nakonec oblehnout Babylónané Jeruzalém podruhé a pokoušejí se ho vyhladovět. Po jednom a půl roce, roku 586 př. Kr. se podaří oblehatelům dobýt město. Jeruzalém

je znovu zpusťošen a úplně pobořen, chrám se stane kořistí plamenů. Část obyvatelstva je usmrcena, jiná část odvlečena. Většina venkovského obyvatelstva smí zůstat v Judsku. Tento moment v dějinách židovství se může považovat za počátek „diaspory“, tj. „rozptýlení“. Izrael, tedy Judejci, žijí nyní ve třech oblastech: v Palestině samé, v exilu v Babylóně, a záhy se vytváří i židovská obec v Egyptě (STRUPPE, KIRCHSCHLÄGER 2000).

Teprve v té době vzniká pojem *Žid*. Dříve se tito lidé sami nazývali Izraelité nebo Hebrejové, hebrejsky *Ivri*, což znamená „ten, který přichází z druhé strany“. Tak království Judea dalo nakonec těm, kteří přežili, své jméno (SPIEGEL 2007, s 62).

6.6 Osvobození Peršany

Podobný osud, jaký připravili Babylóňané Židům, postihl i je. Podrobili si je roku 539 Peršané, pod vedením krále Kýrose. Ti však Židům dovolili, na základě tzv. Kýrova ediktu, aby se navrátili do vlasti. Ovšem celý národ se zpět do Jeruzaléma nevydal. Mnohým se život v diaspoře zdál lepší než vyhlídka na návrat do zpusťošené země, kde by museli zase začínat od píky – a tak se do Izraele vrátila jen část Židů (SPIEGEL 2007).

6.6.1 Stavba chrámu

S přestavbou chrámu se začalo roku 516 př. n. l. pod vedením proroka Zacharijáše. Později, v roce 458 se se skupinou exulantů vrátil prorok **Ezdráš**, který předčítal lidu **Tóru** (viz. příloha č. 14.4), kterou sepsal s dalšími učenci, a nutil je k neprodlenému návratu k oslavám židovských svátků. (KOCHAV 2011).

STRUPPE, KIRCHSCHLÄGER (2000) ve své knize uvádí, že v tomto období se začíná poprvé objevovat rozdělení sakrálních budov na mužskou a ženskou část. Zároveň se v této době začaly objevovat dvě skupiny tzv. liberálních a ortodoxních židů (viz. příloha 14.5).

6.7 Helénistické období

V roce 332 př. n. l. dobyla armáda Alexandra Velikého Svatou zemi. Po jeho smrti roku 323 př. n. l. byla říše rozdělena mezi dědice (diadochy) a Palestina se připojila k území ovládanému Ptolemaiem, části velké syrské a fénické provincie. Judei, zemi Židů, byl udělen statut autonomie a politickým velitelem, stejně jako duchovním vůdcem, se stal nejvyšší kněz jeruzalémského chrámu. Když bylo vydáno nařízení, že Židé nesmějí praktikovat své náboženství, byla podnícena vzpoura Makabejských (skupiny lidí vedených Judou, který dostal přízvisko „Makabi“ neboli kladivo). Pomáhali jim Chasidé, aby mohli porazit

armády Seleukovců, spojili se s Římem. Kolem roku 164 př. n. l. získali židé znovu chrám pro své bohoslužby (KOCHAV 2011). Právě svátek „Chanuka“, tzn. Zasvěcení chrámu, tuto událost připomíná.

V 19. a 20. století bylo mnoho židovských sportovních organizací a klubů v nejrůznějších zemích světa nazváno jménem Makabejských. Židovští sportovci doufají, že budou tak silní a úspěšní, jako byli kdysi oni. V Izraeli se dokonce vaří pivo nazvané „Makkabi“ (SPIEGEL 2007).

6.8 Římská nadvláda

V prvním století před občanský letopočtem se zmocnili Judeje Římané a přiřčenili ji k Římské říši jako provincii. Za krále dosadili **Heroda**, jenž byl žid a syn idumejského (viz. příloha 14.1) vojenského guvernéra. Židovský národ ho však nenáviděl. Pokládali ho za utiskovatele, ačkoliv židovského původu (SPIEGEL 2007). Avšak o zušlechtění země se zasloužil jako málokdo jiný. O jeho bohatém a okázalém stavebním stylu dodnes svědčí několik monumentálních staveb. Nejskvělejším dílem byl jeruzalémský Chrám, který nechal zcela přebudovat. Ohromné opěrné zdi umělého kopce, který je dodnes základem muslimského Chrámového okrsku, ohromují i dnes stavitele z celého světa. Západní zeď Chrámového okrsku, kterou křesťané nazývají Zeď nářků, platí za nejsvětější místo judaismu. Za neméně důležitý projekt, za nímž stojí Herodes Veliký je nákupní čtvrť v Jeruzalémě Cardó, nebo Caesarea Maritima, výkladní skříň celé přímořské části (KOSHOFER 2007).

Ve městech se společně s řeckou kulturou prosazoval i řecký jazyk. Řečtina se v této oblasti stala lingua franca, které rozuměla většina obyvatel. Teprve židovští povstalci se vrátili k hebrejštině, a sice ke starohebrejštině. Lidovou řečí byla aramejšтина (viz. příloha 14.1), která se od doby babylonského exilu stala hlavním jazykem i v Zemi Izrael (KRUPP 2010).

6.8.1 Vznik křesťanství

Tehdy se objevila ještě jedna malá židovská sekta, která následovala muže jménem *Ježíš*, hebrejsky *Ješua*, z Nazaretu, jehož popravili římsští okupanti. Ježíš ovšem nebyl zakladatelem nového náboženství, poněvadž chtěl reformovat vlastní, židovskou víru. Vyvinul učení, které vycházelo z Tóry. Později je zaznamenali jeho apoštolové v evangeliích. A jak

je známo, byl to Pavel, kdo později vytvořil z židovské sekty Nazaretského nové náboženství, a sice křesťanství (SPIEGEL 2007).

6.8.2 Povstání proti Římu

Malá skupina militantních Židů neboli **Zélotů** (viz. příloha 14.1) se rozhodla, že povstanou proti svému vládci. V roce 66 občanského letopočtu začnou s revoltou, zmocní se Jeruzaléma a vyženou Římany ze Svatého města. Ti na vzpouře reagují silou a proto vyšlou do Judeje vojenské oddíly. V roce 70 pod vedením Tita, pozdějšího císaře, dobyli Římané Jeruzalém. Druhý chrám byl zničen požárem a zůstala z něj jen západní stěna, „Zed' nářků“. Zélotové uprchnou do pevnosti **Masada** zbudované Herodesem u Mrtvého moře, kde pokračují v boji proti Římanům. Stateční obránci z Masady (při pobřeží Mrtvého moře, na okraji Judské pouště, asi 80 km jižně od Jeruzaléma) odolávají ještě několik let (SPIEGEL 2007).

Poslední vzpoura na Masadě

V noci před definitivní porážkou se Zélotové rozhodli ke kolektivní sebevraždě. Chtěli raději zemřít než se dát zajmout a být odvedeni do otroctví.

Masada padla v roce 73 občanského letopočtu. Řím na celé čáře vyhrál. Židovský stát od té doby neexistuje. Židovské obyvatelstvo bylo z Judeje vyhnáno, někteří uprchli do Evropy, Afriky či na východ. Mnoho Židů se dostalo do římského zajetí jako otroci. Židům byl vstup přísně zakázán a Jeruzalém dostal nové jméno Aelia Capitolina. Římské označení získala taktéž provincie Judea. Nazývala se Palestina, což připomíná cizí dobyvatele z biblické doby – Filištíny. Je to také rok, kdy z Jeruzaléma uprchl uznávaný rabín **Jochanan ben Zakaj**, aby založil školu Tóry v Yavne a zachránil židovské učení (viz. příloha 14.2). Tak definitivně skončily židovské dějiny ve vlastní zemi. Trvalo skoro dvě tisíciletí, než se Židé mohli vrátit do své staré vlasti (SPIEGEL 2007).

6.8.3 Povstání Bar Kochby

Legiemi zesílená moc římské říše byla daleko citelnější než před vypuknutím války a považovala se za tak silnou, že Židy v této fázi přešla odvaha k novému povstání. Tím podivnější bylo, že Židé v Judeji vyvolali zakrátko povstání na vlastní pěst. Povstání Bar Kochby zemi přivedlo do ještě většího neštěstí než povstání první. Za důvod povstání

se označuje zákaz obřízky a po nezdaru Bar Kochbova povstání byl zákaz obřízky jako trest pro Židy opět obnoven. Dalším důvodem povstání měl být císařův nesplněný slib, že nechá znovu vybudovat Chrám (KRUPP 2010).

6.9 Byzanc

Vnitřními spory sužovaná Římská říše, která zásluhou císaře Konstantina Velikého přešla od pohanství ke křesťanství, se rozpadla na západní a východní část, zvanou Byzantská říše (KRUPP 2010).

Během tohoto období byly založeny stovky klášterů, mnoho z nich ve vzdálených a nepřístupných oblastech. Pozůstatky mnoha byzantských kostelů je možné vidět v Izraeli ještě dnes. Zvláště krásné jsou jejich mozaikové podlahy. Během byzantského období žilo v Jeruzalémě nejméně 43 různých židovských komunit (KOCHAV 2011).

6.10 Konec křesťanské nadvlády a dobytí země Peršany

Peršané roku 614 dobyli Jeruzalém, přičemž mezi obyvateli způsobili krveprolití a zničili mnoho kostelů. Vládu nad městem předali Židům, kteří se podle křesťanských pramenů krutě mstili za potupu utrpěnou za křesťanské nadvlády (KRUPP 2010).

Skutečnost, že Židé v Jeruzalémě zmasakrovali tamní křesťanské obyvatelstvo, potvrzuje i archeologický výzkum ve čtvrti Mamilla (120m západně od Jaffské brány), kde byl objeven masový hrob křesťanských mučedníků. V rozsáhlé jeskyni o rozměrech 12 x 3 m byly objeveny stovky lidských těl. Dodnes je před vchodem do jeskyně dochována mozaika s řeckým nápisem, zdůrazňujícím, že se jedná o hrob mučedníků (AVNI 2010).

6.11 Islám

Koncem 6. století se objevila nová síla, islám. Zakladatelem nového náboženství byl arabský obchodník Muhammad. Zjevení, jichž se mu dostalo, jsou shrnuta v Koránu. Muhammad snil o velkém náboženství, které by přijali i Židé i křesťané. Když ho však neuznali za proroka, změnil postoj. Původně chtěl z Jeruzaléma učinit centrum islámu, pak se ale rozhodl pro své rodné město Mekku.

Po Muhammadově smrti dobyli jeho nástupci arabský poloostrov a brzy se islámská říše rozšířila až do severní Afriky. Roku 638 dobyli Alláhovi bojovníci i Jeruzalém

a obnovili Židům zákaz pobytu. Na znamení své vlády vystavěli na Chrámové hoře Skalní dóm. Z tohoto místa prý Muhammad vystoupil na nebesa. Po Mekce a Medíně se i Jeruzalém stal posvátným místem islámu (KOSHOFER 2007). Období vzestupu islámu je také období rozkvětu Andalusie a z ní přicházejícího **Maimonida** (viz. příloha 14.3), učenice, který působil v několika vědních disciplínách a byl osobním lékařem Saladina. Je uznávanou židovskou postavou.

Zvyšující se agrese muslimů

Počínaje rokem 1004 fátimovský chalífa zahájil fanatické tažení proti křesťanům. Majetek církve byl zabaven, kříže byly strhávány a páleny, na střechách kostelů byly stavěny malé mešity a nakonec byly vypalovány samotné kostely. K roku 1014 bylo zničeno přes třicet tisíc kostelů, mnoho křesťanů muselo alespoň navenek přestoupit na islám, aby si zachránili život, ostatní prchli na byzantské území. Rozhodující zlom, který zvrátil přístup Západu vůči muslimskému Východu, však nastal roku 1009. Tehdy chalífa (al-Hakím) nařídil srovnat se zemí chrám Božího hrobu, což bylo vykonáno s takovou zuřivostí, že dokonce Kristova hrobka, byť vysekána hluboko do skály, byla zničena krumpáči a veškeré stopy po ní byly zahlazeny (HAAG 2011).

6.12 Křížácké období nadvlády

Křížové výpravy od základu změnily židovský svět. Došlo k tomu jak v zemích, kde křížové výpravy vznikly, především ve Francii, Německu a Anglii, ale i v cílové zemi křížových výprav, v Zemi Izrael (KRUPP 2010). Křížové výpravy lze vysvětlovat jako odpověď na výzvu papeže Urbana II. k záchraně Svaté země před islámem. Rytíři první úspěšné křížové výpravy do Svaté země dorazili na pobřeží Palestiny v květnu 1099. Téměř celé židovské a muslimské obyvatelstvo Jeruzaléma, v počtu mezi 20 000 až 30 000, bylo drasticky vyvražďeno a těch několik, kteří přežili, bylo posláno do otroctví. Betlém se vzdal křížákům díky křesťanskému obyvatelstvu. Města Náblus, Jericho, Tiberias a Bejt Še'an byla dobytá s menším krveprolitím (KOCHAV 2011).

6.13 Mamlúcká nadvláda

Roku 1250 se v Egyptě chopila moci nová vládnoucí skupina, která v následujících více než dvou staletích určovala osud Země Izrael a celé oblast: Mamlúkové. Slovo Mamlúkové

označuje vojenské otroky, kteří byli dynastií Ajjúbovců neustále rekrutováni v neislami-zovaných oblastech Turecka. Byli to nanejvýš odvážní bojovníci a schopní velitelé, kteří měli hlavní podíl na zahnání křižáků. Čase byli stále mocnější, až sami převzali trůn (KRUPP 2010).

6.14 Osmanská nadvláda

KOCHAV (2011) o osmanském období píše následovně: Palestina se krátce po porážce Mamlúků v severní Sýrii roku 1516 dostala pod nadvládu Osmanů. O první polovině století tureckého panování se mluví jako o Zlatém období. Během této doby byla palestinská země rozdělena na čtyři administrativní celky: Jeruzalém, Gaza, Náblus a Safed. Většina Palestiny byla částí velké provincie Damašek. Pro Židy se nejvýznamnějším městem stal Safed (Cfat nebo i Zefat, nejvýše položené město v Izraeli – 850 m n. m., v severní Galileji, asi 30 km od Galilejského jezera) a kolem poloviny 16. století dosáhl počet židovských obyvatel ve městě a okolí 10 000.

6.15 Vznik Sionismu

Kořeny moderního Izraele se nacházejí v nacionalistickém hnutí v Evropě a uvnitř židovských komunit v Jeruzalémě. První Sionistický kongres se konal v Basileji roku 1897 pod vedením Theodora Herzla. Účastníci došli k běžným konsenzům a vyčlenilo se několik proudů představujících mnohostrannou problematiku židovského národa. Roku 1901 byl založen Židovský národní fond, který se soustředil na vykupování půdy v Palestině.

Vlny imigrantů s sebou přinesly nové sociální představy: tím, že by obdělávali půdu vlastníma rukama, by mohli vytvořit novou společnost. Tato společnost byla založena na socialistických ideálech a v Izraeli se i ojediněle objevovaly některé nové instituce, jako například **kibuc** (viz. příloha 14.6) (KOCHAV 2011).

6.16 Britský mandát Palestina

Po skončení I. Světové války došlo ke kolapsu Osmanské říše. Zvláště výrazného vítězství dosáhla na Blízkém východě Velká Británie. V prosinci 1917 vstoupily britské síly pod velení generála Allenbyho do Jeruzaléma, čímž skončila čtyři sta let trvající otomanská vláda. Na Pařížské mírové konferenci byl název „Palestina“ užit k přesnému definování části území, toho kde se dnes rozkládá Izrael a Jordánsko. Bylo odsouhlaseno, že Palestina

se stane mandátním územím Společnosti národů a bude svěřena Velké Británii (ARCHIV ERETZ.CZ 2006).

6.17 Druhá světová válka – Holocaust

II. světová válka znamenala pro židovský národ tragédii. Bylo povražděno takřka veškeré východoevropské židovstvo, do té doby zásobárna přistěhovalců a představitel jednoho z hlavních duchovních proudů sionismu (ARCHIV ERETZ.CZ 2006).

KOSHOFER (2007) uvádí, že Německo se po Světové válce (První) ocitlo na dně. Ponížená národní hrdost a hospodářská krize byly živnou půdou radikalismu. Z antisemitismu se stával program, hledal se obětní beránek. *To Židé mohou za prohranou válku a nyní vydělávají na německé bídě.* V roce 1933 se dostali k moci nacisté. Neprodleně se pustili do realizace antisemitského programu. Bojkot židovských obchodů, rasové zákony, zákaz výkonu povolání, vyvlastňování. Po celém Německu vzplály židovské synagogy, židovské obchody lůza vyrabovala. S postupem nacistické armády bylo stále více Židů krutě pronásledováno, podrobena mučení a ponižování a nahnáno do ghatt, kde jakýkoliv pokus o ozbrojený odpor vedl k ještě tvrdším odvetám. Z ghatt byli převezeni do táborů, kde jen zlomek dostal mizivou šanci v podobě tvrdých prací, většina však byla buď zastřelena při masových popravách, nebo poslána do plynových komor.

Jen malé hrstce se podařilo uprchnout. Některým se podařilo odejít do zahraničí, někteří se přidali k partyzánům a některé ukryli jejich nežidovští sousedé, kteří tímto krokem riskovali vlastní život. Pouze třetina (včetně těch, kdo opustili Evropu před začátkem války) tak přežila z původní bezmála devítimilionové židovské populace, která před válkou představovala největší a nejdynamičtější židovskou komunitu na světě (VELVYSLANECTVÍ státu Izrael v České republice).

Šest miliónů Židů, z toho jeden a půl milionu dětí bylo krutým způsobem povražděno. Yad Vashem v Jeruzalémě připomíná oběti Holocaustu fotografiemi, osobními věcmi, dopisy a znamená „památník a jméno“ (KOSHOFER 2007).

6.18 Vznik moderního státu Izrael

Na tento den, 14. květen roku 1948, Židé na celém světě nikdy nezapomenou. Po 2000 letech se vyplnil sionistický sen o návratu do pradávnej vlasti Židů Palestiny.

První arabsko-izraelská válka

Sváteční nálada však neměla dlouhého trvání. Záhy poté, co Ben Gurion dokončil svoji řeč, na hranicích Izraele se shromáždily armády šesti arabských států – Egypta, Sýrie, Saudské Arábie, Zajordánska, Libanonu a Iráku – a připravovaly se k útoku. Chtěly pomoci Arabům, kteří již bojovali proti Židům v Palestině, a skoncovat s existencí Izraele téměř okamžitě po jeho zrodu. Arabové nebyli ochotni uznat nezávislý židovský stát na území, jež považovali za vlastní tamější palestinišší Arabové.

Arabové však podcenili sílu národa, který již dlouho zápasil, aby získal nezávislost, který byl odhodlán svůj nový stát udržet a který měl finanční podporu Židů na celém světě. Izrael se ocitl v pevném obklíčení. Židé se dlouho bránili s minimem vybavení, avšak po dodávce zbraní zvrátili postup Arabů a bylo vyhlášeno měsíční příměří (BRIGGS et al. 1997).

***„DESETITISÍCE NAŠICH MLADÝCH LIDÍ JSOU OCHOTNY POLOŽIT
ZA JERUZALÉM ŽIVOT.“***

David Ben Gurion

Když v červenci opět propukly boje, byla izraelská armáda připravena k útoku. Izraelští vojáci se v prudké ofenzívě probíjeli k Jeruzalému a cestou zabírali arabské osady. Koncem roku 1948 již Izrael ovládal více než tři čtvrtiny západní Palestiny, tedy větší teritorium, než mu bylo přiznáno OSN. Izraelská nabídka jednání o hranicích v rámci mírové smlouvy byla odmítnuta. Nevyřešené spory vedly k dalším válkám a ke stálému napětí, které přetrvává dodnes (BRIGGS et al. 1997).

Druhá arabsko-izraelská válka (Sinajská válka)

V roce 1956 zaútočil Izrael na Egypt; odpověděl tak na blokádu Akabského zálivu, která zahradila lodím přístup do izraelského přístavu Eilat, a na útoky proti jižnímu Izraeli. Na ochranu Suezského průplavu, který egyptský prezident Násir znárodnil, byly vyslány anglo-francouzské síly. Izrael obsadil Gazu a Sinaj, avšak pod nátlakem OSN přistoupil na to, že veškerá dobytá území vyklidí (BRIGGS et al. 1997).

Třetí arabsko-izraelská válka (Šestidenní válka)

Hrozby arabských států zničením Izraele v roce 1967 roznítily další konflikt, takzvanou šestidenní válku, v ní Izrael získal značná území: Sinaj, Gazu, Západní břeh Jordánu, východní Jeruzalém a syrské Golanské výšiny (BRIGGS et al. 1997).

Čtvrtá arabsko-izraelská válka (Opotřebovací válka)

Egypt se po porážce v Šestidenní válce snažil dobýt zpátky Sinajský poloostrov. Proto došlo v letech 1967-1970 k tzv. Opotřebovací válce, avšak nejednalo se o konvenční vojenský útok, ale spíše o sérii malých armádní výbojů. Na arabské straně stál Egypt a Jordánsko. Během této války se udála výměna vlády jak v Egyptě, tak v samotném Izraeli. Nový egyptský prezident Anwar Sadát byl podstatně více prozápadně orientovaný než jeho předchůdce, a tak došlo k postupnému zklidnění této války. Ztráty byly na obou stranách, na straně arabské opět podstatně větší (GOLOVČENKOVÁ 2010).

Pátá arabsko-izraelská válka (Jomkipurská válka)

V říjnu roku 1973, o svátku Jom Kippur, nejposvátnějším dni židovského kalendáře, podnikly Egypt a Sýrie nový útok, který Izrael za cenu těžkých ztrát odvrátil. Na základě dohody podepsané v roce 1979 se Izrael stáhl ze Sinaje a Egypt otevřel izraelským lodím Suezský průplav (BRIGGS et al. 1997).

7 Předpoklady CR v jednotlivých distriktech

Stát Izrael se dělí na menší územní celky. Jedná se celkem o 6 distriktů, kdy každý z nich se ještě dělí na města a obce. K těmto šesti celkům lze přiřadit ještě území tzv. Judeje a Samaří, pod které se řadí i pásmo Gazy, jedná se o území palestinské samosprávy. Nicméně na palestinských územích jsou četné izraelské osady, které tvoří nemalou část obyvatelstva. Nutno podotknout, že z pohledu Izraele má distrikt Judeje a Samaří (dále jen Palestina) hlavní město Ariel, zatímco Palestinská samospráva si jím určila Ramalláh.

Tabulka 3 - Přehled distriktů

Název distriktu	Hlavní město	Počet obyvatel	Rozloha v km ²
Severní distrikt	Nazareth	1 257 200	4 473
Haifa distrikt	Haifa	898 400	866
Centrální distrikt	Ramla	1 814 300	1 294
Tel Aviv distrikt	Tel Aviv	1 277 100	172
Jižní distrikt	Beer-Sheva	1 084 200	14 185
Jeruzalémský distrikt	Jeruzalém	924 100	653
Judea a Samaří & Gaza	Ariel	296 700	6 241

Zdroj: Vlastní zpracování (2016), data dle GEOHIVE.COM

Pro představu o předpokladech pro rozvoj cestovního ruchu v jednotlivých distriktech a o možných alternativních atraktivitách, které by mohly ulevit přetíženým, chorobně známým lokalitám, byla na základě vlastního bádání (převážně studium mapových podkladů a internetových zdrojů, jako například goisrael.com, antiquities.org.il, maps.google.com nebo parks.org.il) sestavena tabulka s výčtem současných archeologických nalezišť situovaných na daném území, včetně území pod palestinskou správou. Tabulka má pouze informační charakter. Při sestavování itineráře k ní však lze přihlédnout a zhotovit několik variant okruhů po Svaté zemi. Uvedené archeologické vykopávky mohou mít potenciál rozšířit stávající otevřené expozice, či mohou dát vzniknout zcela novým, turisticky zajímavým lokalitám. V seznamu pochopitelně chybí některé atraktivity v Jeruzalémě, ale i jinde. Je to dáno tím, že nejsou evidovány jako naleziště, ale například jako technická památka nebo jiná atraktivita, u které výkopové práce neproběhly ani neprobíhají z důvodů náboženských (např. Al-Aksá) nebo naopak proběhly v dávné době a již několik let slouží bez nutnosti zahájit průzkum.

Z tabulky je taktéž patrné, že největší potenciál by mohl mít Severní a Jižní distrikt. Pokud se však počet památek přepočítá k rozloze jednotlivých distriktů tak vyjde najevo, že co do koncentrace archeologických nalezišť je na prvním místě Jeruzalémský distrikt.

Tabulka 4 - Arch. naleziště

Archeologická naleziště v jednotlivých distriktech						
Severní	Haifa	Centrální	Jeruzalém	Tel Aviv	Jižní	Palestina
Akko	Caesarea	Arsuf	Beit Shemesh	Tel Grisa	Abu Matar	Alonei Mamre
Banyas	Horvat Karakh	Horvat Burgata	Binyanei Hauma	Tel Mikhal	Arad	Deir Qal'a
Beit Alpha	Chateau Pelerin	Lod	Budovy mamlúckého období	Tel Qasile	Ashkelon	Herodyon
Beit Shean	Nahal Mearot	Qaqun	Burial Sites (pohřebiště)		Avdat	Hyrcania
Beit Shearim	Tel Afek	Ramla (Bílá mešita)	Citadela Davidova		Beer Sheva	Jericho
Belvoir	Tel Asur	Tel Gezer	Herodian street		Beer Sheva	Kiryat Sefer
Bethsaida	Tel Dor	Tel Mikne (Ekron)	Chrám Božího hrobu		Bet Guvrin	Martyrius Monestary
Capernaum	Tel Shikmona	Tel Hadid	Město Davidovo		Birsama (Beer Shema)	Nabi Samuil
Dan (Kenaánská brána)	Tel Zarik		Nahal Refa'im		Cave of the Treasure	Qubur Bani Isra'il
Gamla			Nea church a Cardo		Ein Evrona	Qumran
Hamat Gader			Norther gate of Aelia Capitolina		Ein Gedi	Tel Rumeida
Horvat Amudim			Ramat Rachel		Ein Hatzeva	Tel Ta'anach
Horvat Omrit			Tel Yarmut		Horvat Anim	Sebastia
Horvat Susita			Ummájovské centrum a paláce		Horvat Atari	
Katzrin			Upper city during 2nd period		Horvat Kitmit	
Khurvat Daniela			Water system		Horvat Midras	
Kursi			Wester wall tunnels		Horvat Uza	
Megiddo					Kurnub	
Metsad Ateret					Maon Synagogue	
Migdal					Masada	
Nimrod fortress					Metsad Nekarot	
Rujm Al-Hiri					Nahal Ashrun (Uvda valley)	
Tabgha					Red Canyon	
Tel Akko					Shivta	
Tel Anafa					Tel Ashdod	
Tel A-Saki					Tel Azeka	
Tel Avel Beit Ma'akha					Tel Burna	
Tel Burga					Tel el-Hesi	
Tel Hadar					Tel Gama	
Tel Hatzor					Tel Haror	
Tel Kedesh					Tel Ira	
Tel Rekhesh					Tel Lachish	
Tel Shadud					Tel Malhata	
Tel Shalem					Tel Masos	
Tel Shimron					Tel Nagila	
Tel Turmus					Timna	
Tel Yizra'el					Yotvala (Arava valley)	
Ubeidiya					Ziklag	
Um Al-Qanatir						
Um Juni						
Yiftahel						
Yodefata						
Zippori						

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

Tabulka 5 - Poměr rozlohy a hustota nalezišť

	Distrikt							Celkem
	Severní	Haifa	Centrální	Jeruzalém	Tel Aviv	Jižní	Palestina	
A	0,96	1,04	0,62	2,6	1,74	0,27	0,19	0,46
B	16,04	3,11	4,64	2,34	0,62	50,87	22,38	
A - Počet archeologických nalezišť na 100 km²								
B - Rozloha distriktu vůči celkové rozloze v %								

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

Tabulka č. 5 jasně demonstruje, že největší síť archeologických nalezišť ke své rozloze má Jeruzalém, jeho vysoká návštěvnost je tedy opodstatněná. Dalším zajímavým distriktem se může jevit Tel-Avivský, nicméně s přihlédnutím k jeho rozloze již číslo nevyznívá tolik dobře. Severní distrikt díky své bohaté archeologické základně nabízí téměř jedno naleziště na 100 km² svého území. O něco méně nalezišť nabízí Jižní distrikt a podle tabulky č. 4 je celkově druhý. Bohužel jeho více než trojnásobně větší rozloha oproti Severnímu distriktu mu sráží počet vykopávek na 100 km² na předposlední místo před Palestinou.

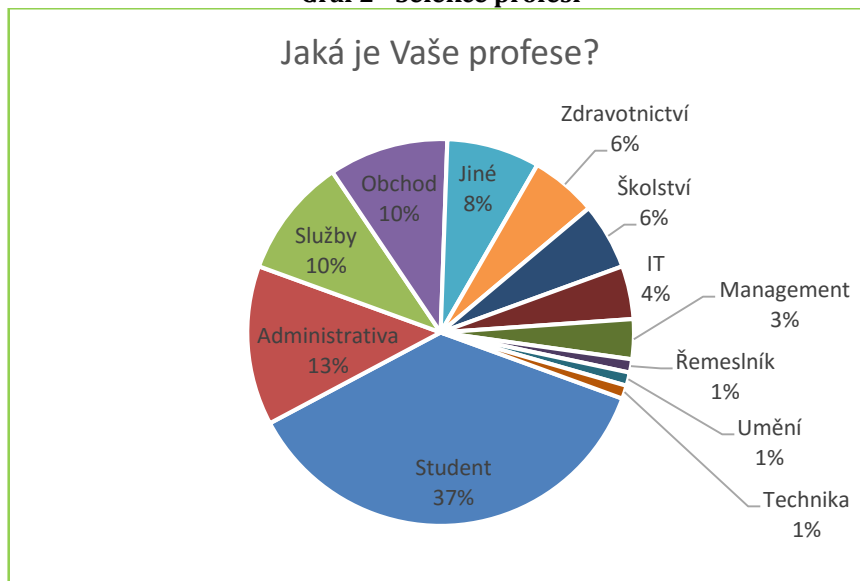
8 Dotazníkové šetření

Stanovené hypotézy byly zkoumány prostřednictvím online dotazníku (www.vyplnto.cz) doplněného o několik fyzických výtisků. Celkem bylo vyplněno 90 dotazníků, jejichž výsledky doložily nebo vyvrátily pravdivost hypotéz.

8.1 Hypotéza první

Otázky vztahující se k hypotéze: „*Veřejnost nemá základní znalosti o Svaté zemi*“ jsou doplněny vyhodnocení v grafech a komentáře. Otázky byly formulovány tak, aby vyzněly co nejjednodušeji a přitom zachytily podstatu ověřování základních znalostí zúčastněných respondentů.

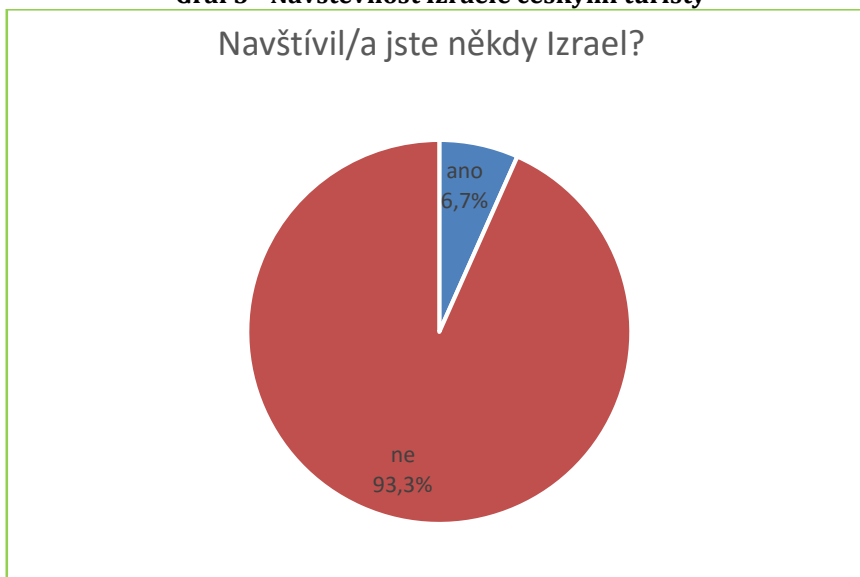
Graf 2 - Selekcce profesí

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

Ve výše zobrazeném grafu je obsaženo složení profesního zaměření dotazovaných. Vzhledem k širokému spektru profesí a pracovních pozic není možné graficky podchytit všechny varianty. Autorem byla tedy vybrána skupina předpokládaných profesních zaměření.

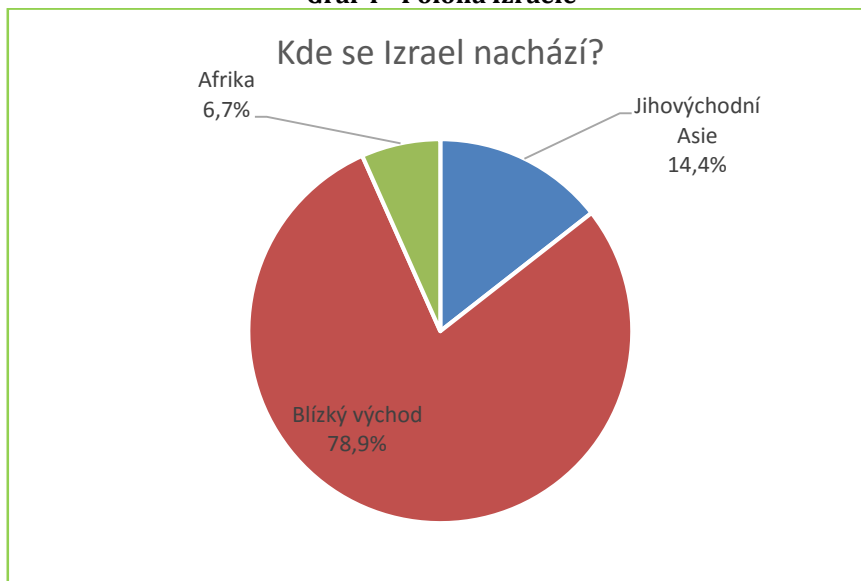
Graf 3 - Návštěvnost Izraele českými turisty

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

Na tuto otázku respondenti odpovídali dle předpokladů autora. Pouze 6 responsí bylo kladných, jinak 84 dotazovaných v Izraeli nikdy nebylo. I přes zvučné jméno je blízkový-
chodní stát našinci poměrně málo navštěvován.

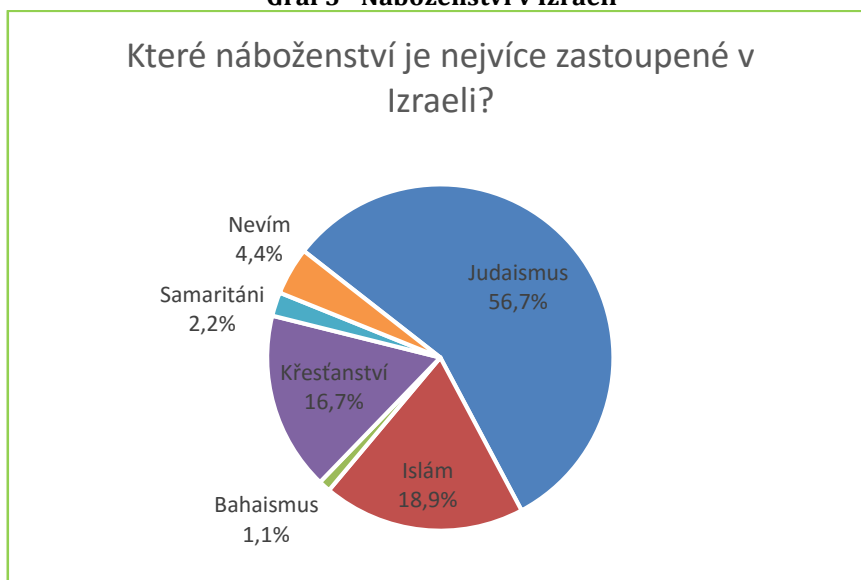
Graf 4 - Poloha Izraele

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

Pro zkoumání základních znalostí o Svaté zemi byla vybrána celkem jednoduchá otázka, zda mají účastníci průzkumu přehled o poloze zmíněné země. Otázka byla ještě doplněna o variantu „Jižní Amerika“, tu však nikdo z dotazovaných nezvolil, a tak není ani vyobrazena v grafu.

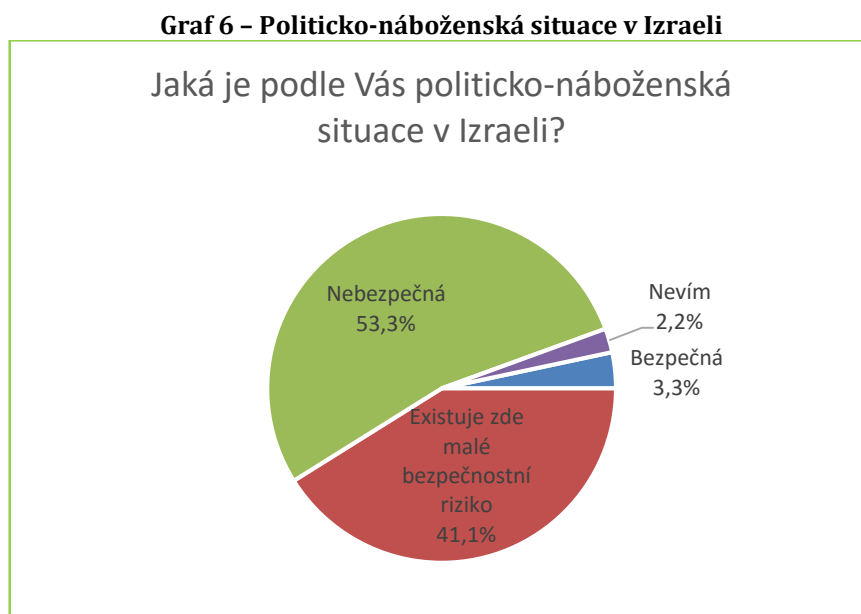
Graf 5 - Náboženství v Izraeli

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

Třetí otázka, zkoumající hypotézu o všeobecných a základních znalostech veřejnosti o

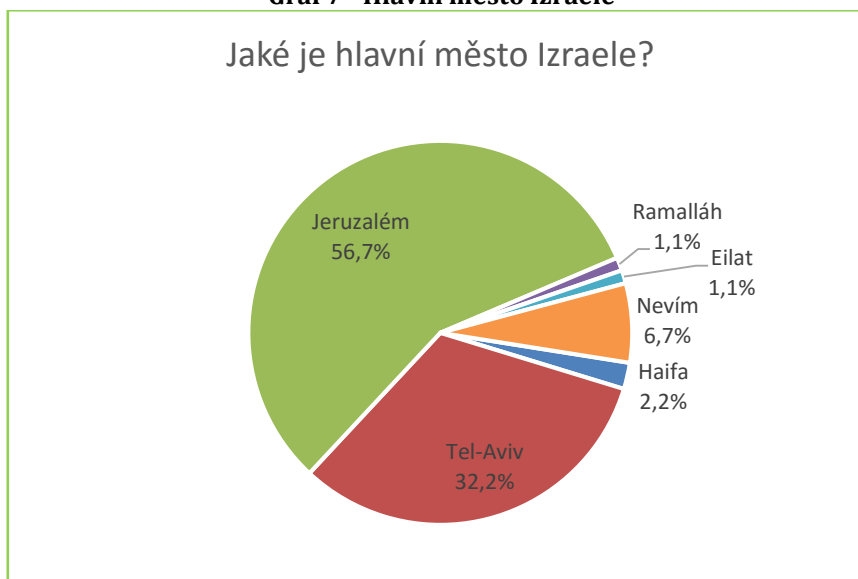
Izraeli, se týkala množství současných věřících mezi náboženstvími. Nadpoloviční většina dotazovaných je přesvědčena, že nejpočetnější skupinou zbožných v Izraeli jsou právě Židé. V kapitole č. 5 je v informační základu zmíněno zastoupení jednotlivých náboženství. Vhodné je zmínit, že téměř 17 % dotazovaných se milně domnívá o převládajícím křesťanství. Následovníků Ježíše je však v Izraeli pouze kolem 2 %. Otázka byla navíc doplněna o variantu odpovědi „Izraelští drúzové“, tu však nezvolil žádný respondent.

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

V této otázce se respondenti soustředili na bezpečnostní poměry v Izraeli. Drtivá většina se domnívá, že Svatá země je v současné době nebezpečná, přičemž nadpoloviční většina má za to, že návštěva Izraele by byla hrozbou. 41 % z nich zastává názor, že současná politická a náboženská situace představuje pouze malé nebezpečí. Toto téma je částečně dotčeno v kapitole rozhovorů.

Graf 7 - Hlavní město Izraele

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

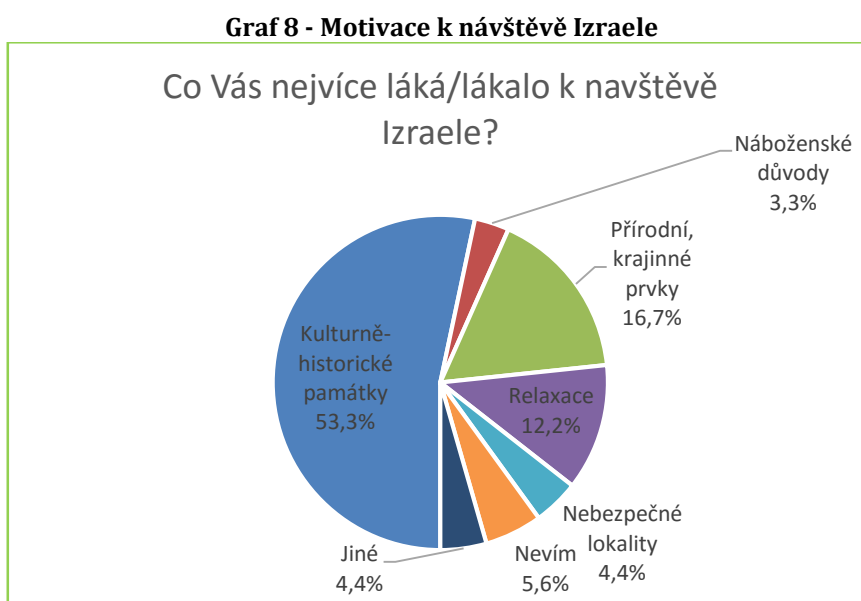
Většina respondentů je přesvědčena, že hlavním městem je Jeruzalém. Přes 30 % z nich se však domnívá, že hlavním městem je Tel-Aviv. Jejich odpověď může pramenit ze znalosti historie. Tel-Aviv byl opravdu do roku 1949 hlavním městem. Oficiálně je jím i nadále, ve skutečnosti však Židé považují za své hlavní město Jeruzalém, přestože jej rada OSN hlavním městem neuznala.

„V lednu 1950 Izrael porušil rezoluci OSN č. 181 ze dne 19.11.1947 a svévolně vyhlásil za hlavní město západní část Jeruzaléma, kterou obsadil v izraelsko-arabské válce v letech 1948-1949. v izraelsko-arabské válce v červnu 1967 okupoval i východní část Jeruzaléma a v červenci 1980 provokativně a protiprávně izraelský parlament prohlásil Jeruzalém za „věčné a nedělitelné“ hlavní město Izraele.“ (KRATZER 1984, s. 132).

8.2 Hypotéza druhá

Zkoumání druhé hypotézy: „Při návštěvě Izraele může být Jeruzalém vynechán, vzhledem k jeho přetíženosti“, probíhalo taktéž skrze dotazníkové šetření. Cílem bylo zjistit, jakou roli hraje zmíněné město během poznávacího zájezdu. Zda jej respondenti řadí mezi nejdůležitější atraktivity vůbec. Zjistit, zda by byli turisté ochotni Jeruzalém vypustit z itineráře je důležité pro sestavení alternativního poznávacího okruhu. Pokud by se hypotéza potvrdila, je možné židovské město nahradit řadou zajímavých míst v rámci Jeruzalémského distriktu, nebo neméně zajímavými atraktivitami v okolních distriktech. Varianta

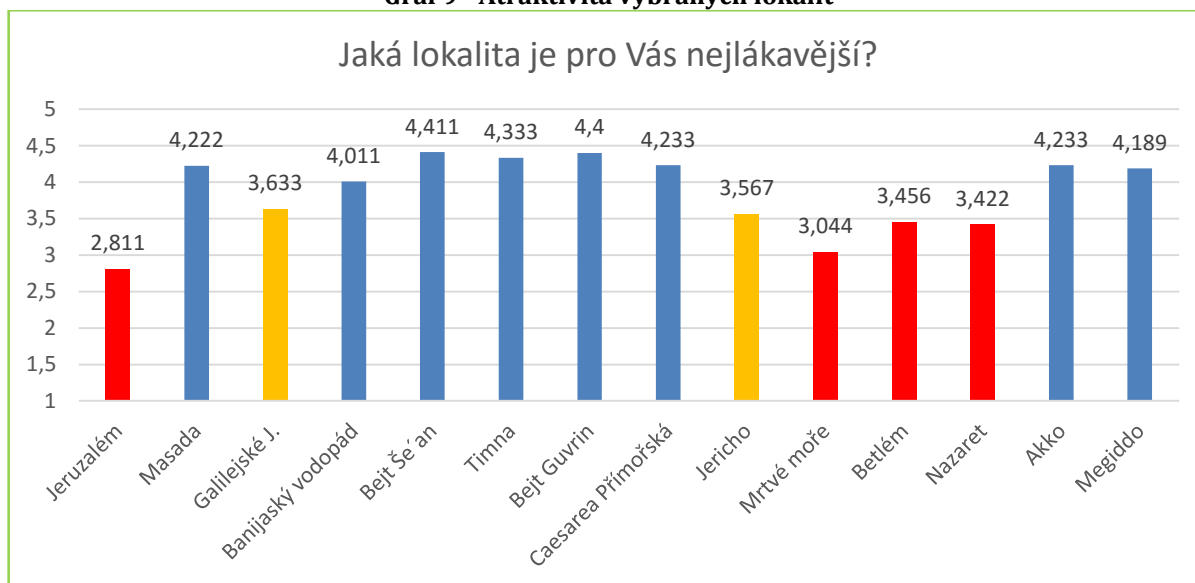
„volného výběru“ programu je též jedním z řešení. V mnoha poznávacích zájezdech dávají průvodci volnou ruku svým cestujícím.

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

V této otázce se odpovědi respondentů shodly ve více jak polovině na kulturně-historických památkách. Krásy přírody by v Izraeli navštívilo necelých 17 % dotázaných, relaxaci například u Mrtvého moře, na plážích Tel-Avivu nebo březích Genezaretského jezera by volilo 12 % respondentů. Adrenalinový turismus v podobě návštěvy nebezpečných lokalit (např. minová pole, příhraniční oblasti, území pod palestinskou správou) by volily 4,4 % dotazovaných.

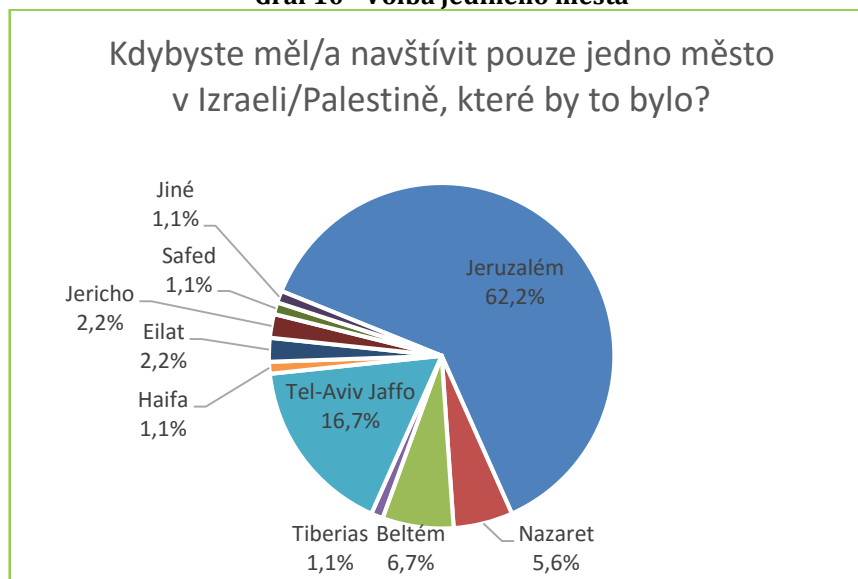
Graf 9 - Atraktivita vybraných lokalit

Zdroj: Vlastní zpracování

Atraktivita vybraných lokalit byla respondenty subjektivně hodnocena dle rozsahu škály od 1 do 7, vždy po celých bodech. 1 znamená nejzajímavější, 7 pak nejméně zajímavá lokalita. Hodnocení jednotlivých atraktivit byla zprůměrována, čím nižší hodnota, tím dle respondentů atraktivnější lokalita.

Graf 10 - Volba jediného města

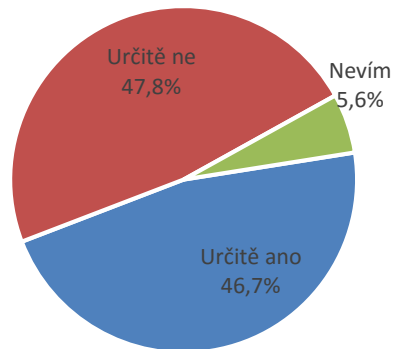

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

V této otázce se respondenti soustředili na odpověď, jaké jedno město je pro ně při návštěvě Izraele nejzajímavější.

Graf 11 - Jeruzalém a jeho nahraditelnost

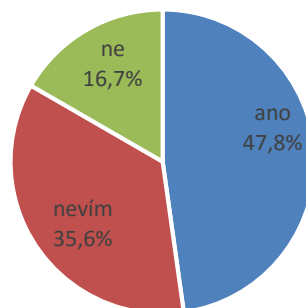
Dokázal/a byste si představit návštěvu Izraele s vynecháním Jeruzaléma?

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

Graf 12 - Památky UNESCO

Na seznamu UNESCO je v Izraeli hned 8 památek, byl by pro Vás Izrael zajímavý i bez nich?

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

Jelikož Jeruzalém na seznamu světového dědictví UNESCO není, je téměř polovina respondentů přesvědčena, že případná absence „ostatních“ památek na něm zapsaných by jejich návštěvu Svaté země neohrozila.

9 Řízené rozhovory

Za účelem získání odpovědí na výzkumné otázky byly provedeny dva rozhovory. Osoby, které na otázky odpovídaly v širších souvislostech, jsou průvodci ve Svaté zemi. Jejich odpovědi pomohli zformulovat doporučení, ale zároveň poskytly cenné informace pro sestavení jednoduchého itineráře. Důležité je dodat, že i přes jasně pokládané otázky se vždy rozhovor odklonil od přímočarého tématu, ovšem pro práci je tato „odchylka“ spíše přínosem, nikoliv na závadu.

9.1 Izraelský průvodce

Pan Chaim Hayek je trvale žijící průvodce v Jeruzalémě od roku 2010. Pro získání průvodcovské licence ve Svaté zemi bylo zapotřebí projít dvouletým kurzem ukončeným písemnými a ústními zkouškami Ministerstva turistiky, poté musí každý rok absolvovat jednodenní kurz či exkurzi na nějaké místo v Izraeli. Je oprávněn provádět česky, anglicky a hebrejsky.

Která místa jsou chorobně známá, a bylo by vhodné se jim vyhnout?

Pokud jde o nejnavštěvovanější místo, napadají ho hned dvě snad nejvíce turisticky významné. Jedním je bezesporu Staré město v Jeruzalémě a tím druhým Masada v Jižním distriktu. Pan Hayek zároveň jedním dechem dodává, že by obě místa rozhodně nevynechával. Dále se velkému zájmu turistů těší Galilejské jezero včetně přilehlých měst spojených s biblickými příběhy o Ježíši Kristu.

„V Izraeli je kromě Jeruzaléma a Masady ještě hojně navštěvována rezervace Ein Gedi, křižácké město Akko, bahaistické zahrady v Haifě, okolí jezera Kinneret, Safed a vykopávky v Bejt Še'anu.“ Připomíná jeruzalémský průvodce a dále ještě doplňuje: *„Vyhnul bych se spíše Beer Ševě a Nazaretu, což je celkem nezajímavé město, nebýt baziliky Zvěstování. Tu ale křesťané nechtějí vynechat.“* Závěrem k otázce pan Hayek ještě poznamenává, že stará Jaffa je trochu moc turistická. Funkcionalistický Tel Avivem "bauhaus" stačí jen projet.

Jaké atraktivity z území Izraele a Palestiny by se dali vybrat jako vhodná alternativa ke stávajícím, přetíženým místům?

„Atraktivní místo v autonomii je snad jedině Betlém, ale v zásadě jen bazilika Narození Páně a kostel Pole pastýřů. Pan Chaim Hayek ještě dodává, že pro nábožensky založené turisty je významná ještě Mléčná jeskyně. „Ještě mě napadá Herodeion, pod izraelskou správou a klášter Mar Saba, kam však dovnitř mohou jen muži“, dodává.

Vzhledem k důležitosti Jeruzaléma v programech CK navrhuje izraelský průvodce následující alternativy: *„V Jeruzalémě obvykle české cestovky nechodí do Davidova města, což je trochu škoda. Je to vlastně nejstarší část Jeruzaléma, našly se tam byly se jmény královských úředníků, zmíněných v knize Jeremiáše, je tam tajný vodní systém Jebusejců a 530 m dlouhý Chizkijášův tunel, drenážní tunel z dob Heroda.“* Dalším z jeho cenných poznatků je místo Emek Curim pod horou Skopus, kde se vodou promývá půda z Chrámové hory, nelegálně vyvezená Waqfem. Zajímavý je dle něj ještě kostel Petra v kohoutím zakokrhání u hory Sion.

Za návštěvu stojí dále vykopávky v Cipori, případně pohřební jeskyně v Bejt Šearim, tel Megiddo a tel Chacor, tel Dan a vykopávky v Gamle, Caesarea a nabatejská města na Negevu - Mamšit a Šivta. Další lokalitou vhodnou k návštěvě je údajně Karavanseráj u Milosrdného Samaritána (Ma'ale Adumim) směrem z Jeruzaléma k Mrtvému moři, kde se nachází jediné muzeum mozaiek v zemi. *„Kousek odtamtud je pěkná vyhlídka na údolí Prat/wádí Qelt u Micpe Jericho. Taky tam začíná silnice ke klášteru sv. Jiří (pravoslavnému) a dá se pak jít dolů k Jerichu, asi pět km. Jsou tam i vykopávky hasmonejských a Herodových paláců, je to pod izraelskou správou, ale zcela opuštěné a užírá to zub času a Jerišané.“* Dle slov pana Hayeka lze také navštívit Šílo, kde dosud probíhají archeologické práce, k tomu uvádí: *„Prokopali se tam zatím přes dobu byzantskou a hledají místo, kde stál svatostánek se schránou archy úmluvy, ještě než byl postaven Chrám. Je tam návštěvnické centrum s filmem.“*

Blízkovýchodní průvodce dále uvádí, že zajímavý je rozhodně Bejt Guvrin a Timna, kde jsou i jedny z nejstarších měděných dolů. Vzhledem k tomu, že se jedná o odlehlé místo, je dobré jej navštívit jen jako zastávku po cestě do Eilatu. Průvodce ještě zmiňuje velice zajímavé místo poblíž Timny v údolí Uvda, ovšem hůře dostupné. Jmenuje se Leopardí chrám (Leopards open Sanctuary) a jsou to malé kameny, zapíchané do země, tvořící scénu leoparda lovícího antilopy. Je to prehistorické seskupení několik tisíc let staré.

„Eilat je kapitola sama o sobě, trochu umělý svět, kde se skupiny obejdou bez průvodce. Je tam skvělá podmořská observatoř na sledování korálových ryb“, upozorňuje. Cestou na jih jsou dle pana Hayeka zajímavé machteše, které vypadají jako krátery, ale jedná se o zerodované kopce. „Nejhezčí mi přijde ten nejmenší ze tří - ha-Katan“, a dodává, že obecně se do Negevu příliš nejedí, tudíž jsou návštěvníci ochuzeni o vojenské základny, vzducholodě a jiné varovné cedule v této tajuplné armádní lokalitě. Tento poznatek se shoduje s osobními zkušenostmi autora.

„Nové velice zajímavé vykopávky jsou v Magdale, ale viděl jsem zatím jen exkurze na youtube a nebyl jsem tam. Za návštěvu stojí útes Arbel. Most Allenbyho? Trochu se mi ty mosty pletou, je tam přechod do Jordánska, nepletu-li se. Tam bych ani skupiny nevodil.“ Uzavírá otázku vyhledávaný izraelský průvodce.

Která místa, z hlediska bezpečnosti, jsou návštěvníky opomíjena?

„Kumrán je tzv. území C pod izraelskou správou, tam se i sem tam jezdí. V Hyrkánii jsem zatím nebyl, je poněkud špatně dostupná. Sebastia a hora Gerizim (samařská vesnice) jsou pod izraelskou správou, ale v podstatě přes území autonomie, kam jezdí izraelské autobusy s dvojitými okny proti kamenům. Zřídka se jezdí i k Josefově hrobce v Nábľusu. Samariánské muzeum je také moc zajímavé.“ Pan Hayek dále reaguje na otázku, že místo působení sv. Jana Křtitele - Kasr el-Jahúd je relativně bezpečné, je v pohraničním pásmu, tudíž obklopené minovými poli a vojáky z obou břehů Jordánu, navíc připomíná: „Původně se tam musely skupiny dopředu objednávat, ale asi tři, čtyři poslední roky je to volně přístupné a pomalu se to mění v druhý Jardenit.“

Jedním z velmi zajímavých míst, které bylo v rozhovoru zmíněno je Rujm al-Hiri na Golanech, nazývaný taktéž Stonehenge Levanty. Nachází se ve vojenském prostoru a je prakticky nenavštívitelné, pouze občas, snad jen jednou do roka, po komplikované úřední mašinerii.

Jaký je současný vztah mezi Izraelci a Palestinci?

Hayek upozorňuje, že od poslední války v Gaze nastal útlum, cestovní kanceláře i jednotlivci jezdí do Izraele mnohem méně. Turisté se obávají cestovat do Izraele celkově, trochu více pak na území autonomie. Ale atentáty jsou primárně proti Izraelcům a Židům, ne proti turistům. Jediné místo v Izraeli, kde dochází k diskriminaci je Chrámová hora pod správou

islámské rady Waqf, kam mohou jen pár hodin denně nemuslimové pod přísnou kontrolou, jestli nemají náboženskou literaturu a symboly. Nesmí se tam modlit a průvodce nesmí mluvit o židovských chrámech.

Z vnitroizraelského pohledu je nyní situace relativně stabilní, po podzimních a zimních atentátech. Jako Izraelec má Chaim Hayek pocit, že autonomie nechce mír ve smyslu dva státy pro dva národy. Palestina odmítá uznat Izrael jako židovský stát a trvá na návratu potomků uprchlíků z roku 1948 (tzv. Palestinský exodus). Izraelci levicové orientace chtějí palestinský stát na Západním břehu. Pravicoví Izraelci se bojí, že by pak mohl padnout zkorumpovaný režim Fattáhu – OOP (Organizace pro osvobození Palestiny) a zavládl by Hamás jako v Gaze. Vůbec vyklizení osad v Gaze se bere na pravém spektru jako velká chyba.

„Jako občan Izraele na místa v autonomii nesmím z bezpečnostních důvodů, výjimečně jezdím do Betléma a Jericha na český pas. Mám dojem, že Izrael prohrává informační válku s Palestinou, byť podle mě je palestinská propaganda směsí polopravd a lží. Problémem Palestinců je, že jejich vedení napíná všechny své síly na boj proti Izraeli a nezlepšuje podmínky vlastních občanů.“

Dle slov pana Hayeka je vše mnohem komplikovanější, než by se mohlo zdát. Do druhé intifády poměrně všude kvetla židovsko-arabská spolupráce, hlavně v Galileji a v oblasti turisticky významných míst, ale vše vzalo za své a nyní se prohlubuje příkop vzájemné nedůvěry. Všichni Palestinci se obávají hlavně ostatních Palestinců. Hodně spolupracují s východojeruzalémskými řidiči a lze se s nimi bavit o všem, kromě politiky. „Prostě jsem dost skeptický“, podotýká Hayek. Podle průvodce se navíc množí zprávy, že v autonomii se ničí archeologické památky, pokud jsou židovské.

„Pokud jde o kresby na zdi mezi Izraelem a autonomií, je to typický příklad propagandy. Izrael by jí nikdy nestavil nebýt druhé intifády a bombových atentátů v restauracích a autobusech. Zed', která je navíc většinou plot, tomu zabránila. Ale Palestinci nevidí příčinu, jen následky“, uzavírá otázku izraelský průvodce Chaim Hayek.

9.2 Palestinský průvodce

Fouad Eid, palestinský průvodce žijící ve městě Náblus. Jeho práce je založena na průvodcovské činnosti na území pod palestinskou správou. Turisty nevyhledává, jsou mu přiváženi řidiči s Izraelskou identifikační kartou. Celý rozhovor byl provázen obavami ze strany pana Eida, že by ho rozhovor s cizí osobou z Evropy na dané téma mohl ohrozit. To se také

odrazilo na strohosti odpovědí, ze kterých je patrné, že dotazovaný nebyl uvolněný a jeho průvodcovské znalosti jsou značně omezeny pouze na lokality, ve který může působit.

Která místa jsou chorobně známá, a bylo by vhodné se jim vyhnout?

Eid upozorňuje, že palestinské památky, přestože jsou známé, nejsou tolik navštěvované jako Izraelské. Domnívá se tedy, že není důvod nahrazovat známá místa jinými, jelikož se v Palestině nedá hovořit o přetíženosti některého území. Jako známé místo jmenuje Jericho, které je dle jeho názoru důležité pro křesťany. Nachází se zde několik kostelů a jistou dobu zde pobýval Ježíš Kristus. Neopomenul uvést, že Jericho je nejstarším městem na světě s desetitisíciletou historií.

Jaké atraktivity z území Izraele a Palestiny by se dali vybrat jako vhodná alternativa ke stávajícím, přetíženým místům?

Vzhledem k tomu, že Palestina turisticky strádá, Eid uvádí jako zajímavá místa Náblus a blízkou Samaritánskou vesnici, Jericho, Al-Khalil (Hebron), což je druhé nejsvětější místo na světě pro Židy, a samozřejmě Betlém. Také zdůraznil Herodion s tím, že se jedná o území C. Jinou neméně zajímavou lokalitou k návštěvě je Sabastia, římské město vybudované králem Herodem.

Která místa, z hlediska bezpečnosti, jsou návštěvníky opomíjena?

Na tuto otázku pan Eid odpověděl jednoduše: „*Všechna.*“ Dále uvedl, že nízká návštěvnost je dána hlavně snahou Izraelců odrazovat turisty. Všudypřítomné vojenské hlídky a varovné cedule o životu nebezpečné aree A jsou příčinou.

Jaký je současný vztah mezi Izraelci a Palestinci?

Palestinský průvodce ihned uvedl, že příčinou nenávisti mezi Palestiny a Izraelci jsou vládnoucí strany obou zemí. Nesnaží se najít řešení a stmelit oba národy v míru. Víceméně mu ani nezáleží, zda budou existovat jako samostatný stát, či jako jeden dohromady, hlavně aby bylo trvalé příměří. O nastolení míru a obnovení spolupráce s Izraelci mu jde, dle jeho slov, mnohem více z ekonomických důvodů. Bez izraelské ID karty je pro něj mnohem obtížnější sehnat peníze. Doplnil ještě, že jako „čistokrevný“ Palestinec se může

pohybovat pouze na územích pod PA (Palestinian Authority) tedy v regionu A. Území s označením B a C jsou pod izraelskou správou, jeho průvodcovská činnost je tím tedy značně omezena pouze na areu A.

10 Rozbor programů cestovních kanceláří

Za účelem vytvoření užitečného doporučení a závěru byla provedena obsahová analýza programů jedenácti cestovních kanceláří, které pořádají poznávací zájezdy do Svaté země v rozpětí 7 až 10 dní a to Čedok, Avetour, Tilia, Alea, Esotravel, Hrdlička, Arcadia, Čebus, China Tours, Geops a Nomád. Ze seznamu navštívených míst v průběhu jejich zájezdu byla vytvořena přehledná tabulka zvýrazňující nejfrekventovanější z nich. V sloupci souhrnu jsou modře zvýrazněny takové lokality, na které při svém poznávacím okruhu zavítá nadpoloviční většina cestovních kanceláří.

Všechny programy jsou dostupné na internetových stránkách jednotlivých cestovních kanceláří a nebyly nikterak upravovány. Vzhledem k povaze výzkumu a cíli zjednodušit itinerář do přehledného uspořádání bylo při tvorbě tabulky upuštěno od evidence lokalit hotelů a jiných ubytovacích zařízení, jejichž geografická poloha je pro tuto obsahovou analýzu bezpředmětná.

Tabulka 6 - Srovnání CK

Seznam míst v itineráři	Název cestovní kanceláře											Souhrn
	Čedok	Avetour	Tilia	Alea	Esotravel	Hrdlička	Arcadia	Čebus	China Tours	Geops	Nomád	
Tel Aviv - Yaffo	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
Caesarea Maritima	1	1	0	0	0	1	1	1	1	1	1	8
Karmel - Haifa	1	0	0	1	1	0	1	1	1	0	1	7
Akko	1	0	0	1	1	0	1	1	1	1	1	8
Tiberias	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
Genezaretské j.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
Tabgha	1	0	1	1	1	0	1	1	1	1	0	8
Yardenit	1	0	1	1	1	0	0	1	1	0	1	7
Nazaret	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Jeruzalém	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
Beit She'an	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	8
Qumran	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	9
Masada	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
Mrtvé moře	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	11
Betlém	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1	1	10
Jericho	0	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	7
Kafarnaum	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	8
Nábí Músa	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2
Hebron	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	3
Megiddo	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2
Arad	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
Herodion	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2
Wadi Qelt (sv. Jiří)	0	1	0	0	0	1	1	0	0	1	1	5
Eilat	0	0	1	0	1	0	0	0	1	1	1	5
Machteš Ramon	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	1	4
Safed	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1	4
Banias (Caesarea)	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Hrad Belvoir	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Zippori	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Avdat	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Gamla	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Ein Gedi	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	4
Beer Sheva	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
Qasr al-Yahud	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2
Kána Galilejská	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	3
Hrad Nimrod	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Timna	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2
Rosh Ha Nikra	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Tel Hatzor	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Mamšit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Šivta	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1

Zdroj: Vlastní zpracování dle programů jednotlivých CK

Z tabulky je zřetelné, že převážná většina poznávacích zájezdů se soustředí na Severní distrikt, hlavně pak na oblast Galilejského jezera s přilehlými městy. Přestože pan Hayek v rozhovoru upozorňoval, že Tel-Avivem by stačilo pouze projet, všechny výše uvedené CK toto město navštěvují. Je to z důvodu přítomnosti letiště Bena Guriona. Ze zvýrazněné nadpoloviční většiny navštěvovaných lokalit je zmíněné nepříliš vzdálené pohoří Karmel s bahaistickými zahradami v Haifě, Caesarea Maritima, křižácké Akko, římský Beit She'an, Ježíšův Nazaret a samozřejmě Jeruzalém, který je navštěvován ve všech případech. Z palestinských území je ve většině zájezdech navštěvován Betlém, Jericho a Kumrán. Z Jižního distriktu, cestou k pevnosti Masada, Mrtvé moře.

11 Ověření hypotéz a užití výsledků výzkumných otázek

Konkrétně z grafů č. 4 až 7 je jasně vidět, jak si veřejnost stojí v základních znalostech o Izraeli. S přihlédnutím do výsledků zbývajících otázek dotazníkového šetření lze usoudit, že respondenti mají všeobecný přehled o této zemi a v několika případech se jejich bodování atraktivity vybraných míst překrývá s programem cestovních kanceláří. Lze tedy celkem bezpečně vyřknout, že **veřejnost má základní znalosti o Izraeli.**

Zda lze Jeruzalém vynechat či ne z důvodu jeho chorobné známosti bylo předmětem druhé hypotézy. Odpovědi na ní jsou patrné z grafů č. 9 až 11 přímo, v širším kontextu se lze k odpovědi dopátrat i z grafů 8 a 12. Dokonce dle slov izraelského průvodce není vhodné Jeruzalém vynechávat, lze se však soustředit na méně navštěvovaná místa, které město nabízí. Dle většiny responsí i dle průvodce je stěžejní atraktivitou Svaté země a tudíž **Jeruzalém nelze vynechat.**

Z popisu v tabulce č. 6 je přehledně vidět, které lokality v Izraeli jsou nejčastěji navštěvované. Podle výsledků provedených rozhovorů a s přihlédnutím k výsledkům dotazníkového šetření byly vytvořeny následující tabulky (č. 7, 8, 9, 10) s návrhem některých alternativních lokalit, které by mohly ulevit přetíženým a chorobně známým lokalitám a vytvořit tak kompletní itinerář a zároveň se stát adekvátně formulovanou odpovědí na výzkumné otázky.

Tabulka 7 - 1. část itineráře: Severní distrikt

Okruh Severním distriktem
1. den
Tel-Aviv (UNESCO) + Tel Qasile
Megiddo
Beit Shearim (nominován na UNESCO)
Cipori
Akko (UNESCO)
2. den
Rosh ha Nikra (útesy)
Hurfesh (Izraelští drúzové)
Ha Meron (hora)
Safed
3. den
Tel Hatzor (UNESCO)
Tel Dan
Banias
Nimrod
4. den
Gamla n. p. popřípadě Rujm al-Hiri
Hamat Gader (lázně)
Beit Alfa
Beit She'an

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

Na základě výsledků obsahové analýzy programů CK byla z programu vynechána některá místa (např. Caesarea, haifský Karmel, křesťanská města lemující Geneza-
retské jezero, Nazaret) a naopak na základě doporučení doplněna místa jako
Megiddo, Cipori, Beit Shearim a další. Graf č. 9 nastiňuje, které lokality jsou dotazo-
vanými vnímány jako nejatraktivnější. Výsledky grafu se shodují s výpovědí pana
Hayeka, červeně zvýrazněné lokality jsou nejfrekventovaněji navštěvované.
Od jejich začlenění do itineráře bylo tedy upuštěno, kromě Jeruzaléma, které je dle
grafu č. 10 a 11 neopomenutelným městem.

Tabulka 8 - 2. část itineráře: Palestinské území

Okruh Palestinským územím
5. den
Sebastia
Náblus a samařská vesnice Gerizim
Šílo
Jericho + Kasr el-Yahud
6. den
Wadi Qelt
Herodion (namísto Betléma)
Hebron (al-Khalil)

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

Palestinské památky byly vybírány na základě doporučení nábluského a izraelského průvodce. Přestože v grafu č. 9 a tabulce č. 6 vychází Jericho jako známé místo, jeho začlenění je, vzhledem ke slovům pana Eida, nezbytné. Navíc jeho návštěva nezabere příliš času a nachází se na „trase.“ Jericho se jeví jako základní stavební kámen při návštěvě PA.

Tabulka 9 - 3. část itineráře: Jižní distrikt

Okruh Jižním distriktem
7. den
Ein Gedi
Masada (UNESCO)
Ein Bokek
Negev - Dimona, Mamšit (UNESCO)
8. den
Uvda údolí (Leopardí chrám)
Timna n. p.
Eilat
9. den
Mitzpe Ramon (kráter ha-katan)
Avdat (UNESCO)
Shivta (UNESCO)
Beit Guvrin (UNESCO)

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

Doporučení nevynechávat Masadu se promítlo v této části itineráře. Respondenti, kteří považují za nezbytnost navštívit Mrtvé moře, by jej měli šanci spatřit při

návštěvě parku Ein Gedi a při projíždění resortem Ein Bokek, kde je dobrá příležitost nakoupit produkty z minerálů Mrtvého moře, převážně od rusky hovořících obchodníků. Zároveň na doporučení Pana Hayeka byla doplněna nabatejská města a Leopardí chrám. Z výsledků grafu č. 12 je patrná mírná lhostejnost ke památkám UNESCO. Z části to může být také zapříčiněno nižší atraktivitou než věhlasný Jeruzalém, z části však může být příčina v odlehlosti pouštních měst a slabé propagace. Na základě osobních zkušeností autora byl navíc doplněn národní park Timna, který je přehlížen jak řadami respondentů, tak cestovních kancelářů.

Tabulka 10 - 4. část itineráře: Jeruzalémský distrikt

Jeruzalémský distrikt
10. den
Staré město
Město Davidovo
Emek Curim

Zdroj: Vlastní zpracování (2016)

Sestavený itinerář uzavírá Jeruzalém. Dle slov průvodce by měl být kladen důraz hlavně Davidovo město a vodní systémy. Z výsledků dotazníku je navíc jasně patrné, že hlavní židovské město k návštěvě Svaté země neodmyslitelně patří, koneckonců je o tom přesvědčeno i všech jedenáct cestovních kancelářů.

Jelikož je v dnešní kladen důraz na bezpečnost, jsou rady průvodců velmi cenné, neboť podle jejich slov nejsou teroristické útoky mířeny proti turistům. V případě, že by však přeci jen bylo riziko při navštívení území pod PA pro některé turisty nepřijatelné, lze z tabulky probíhajících archeologických vykopávek (č. 4) sestavit vhodný alternativní program. Není však bezpodmínečně nutné se při obměňování atraktivit držet tabulky č. 4. V Izraeli se nachází spousta dalších, již dobře známých a ověřených míst, která rozhodně návštěvníka nezklamou.

12 Závěry a doporučení

Pro společnosti působící v cestovním ruchu může být přínosná druhá část této bakalářské práce. V její stati je obsaženo mnoho poznatků erudovaných průvodců díky jejich vhledu do současné izraelsko-arabské situace. Z výsledků obou šetření lze vyvodit doporučení pro cestovní kanceláře, pro průvodce, hledající neobvyklý okruh po Svaté zemi a konečně pro potenciální návštěvníky, kteří v zemi Izrael již jednou byli či nikoliv. Přidržet se vytvořeného itineráře může být dobrou volbou pro neobvyklý cestovatelský zážitek začínající na úpatí hor Golanských výšin a končící v samotné srdci Blízkého východu – Jeruzalémě. Celou práci doprovází historické podloží Izraele, kterému je věnována značná pozornost v první části této práce. Zároveň je možné vytvořit si úsudek bezpečnostní situaci na základě indexů světových institutů a rozhovorů, které poskytli samotní obyvatelé země, působící v oblasti cestovního ruchu. Nutno podotknout, že odpovědi na otázky mířené do řad veřejnosti, ohledně bezpečí na Blízkém východě, se shodují se zmíněným hodnocením Institutu Ekonomiky a Míru.

Tato práce může posloužit jako dobrý základ pro ty, kteří by chtěli rozvinout myšlenku hledání a tvorby „náhradních“ programů poznávacích zájezdů nebo jako námět k mnohem podrobnější studii jednoho z distriktů. Vzhledem k omezenému rozsahu bakalářské práce nebylo možné podchytit veškeré možnosti předpokladů cestovního ruchu. Práce se soustředí zejména na lokalizační předpoklady, přičemž si je autor jistý, že Izrael dozajista nabízí stejně pestrou paletu předpokladů selektivních a realizačních, na které by mohla být v návaznosti na tuto bakalářskou práci zaměřena práce diplomová.

Přestože je Svatá země malá svou rozlohou dokáže nabídnout nezapomenutelné zážitky odkazující na její obrovskou historii, se kterou je spjata existence nás všech. Dle vlastních zkušeností je možné dodat, že cestovat dnešní Izraelí není jednoduché a časté konflikty mezi náboženskými a etnickými skupinami to méně adrenalinově založeným turistům ještě víc ztěžují. Nezbyvá než věřit, že se jednou všechny tři náboženství, klanící se ke stejnému Bohu, smíří a na Blízkém východě konečně zavládne mír a spolupráce, snad poprvé a snad napořád.

13 Seznam zdrojů

Použitá literatura:

- [1] BRIGGS, A. et al. *Kdy, kde, proč & jak se to stalo: nejdramatičtější historické události, které změnilý svět*. Vyd. 1. Překlad Michal Strenk. Praha: Reader's Digest Výběr, 1997, 448s. ISBN 80-902069-6-4
- [2] CUDLÍNOVÁ, E., CUDLÍN, K. *Osmdesát sedm magických míst Svaté země*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2012, 332s. ISBN 978-80-200-2111-3
- [3] DUMPLETON, B. et al. *Podivuhodný svět: průvodce přírodními krásami světa*. Vyd. 1. Praha: Reader's Digest Výběr, 2000, 456s. ISBN 80-86196-22-4
- [4] HAAG, M. *Templáři: fakta a mýtus*. V Praze: Slovart, 2011, 367s. ISBN 978-80-7391-444-8
- [5] HRALA, V. *Geografie cestovního ruchu*. Vyd. 6. Praha: Idea servis, 2013, 197s. ISBN 978-80-85970-79-1
- [6] KOCHAV, S. *Izrael: historie a památky Svaté země*. Vyd. 4. Překlad Zuzana Semínová. Čestlice: Rebo, 2011, 287s. ISBN 978-80-255-0458-1
- [7] KRATZER, H. *Atlas světa*. Praha: Práce, 1984, 168s. Publikace bez ISBN
- [8] KRUPP, M. *Osmnáct století Izraele: od zániku Chrámu do počátků sionismu*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství P3K, 2010, 141s. ISBN 978-80-87186-05-3
- [9] LIŠČÁK, V., FOJTÍK, P. *Státy a území světa*. Vyd. 2., aktualiz., přeprac. a rozš. Praha: Nakladatelství Libri, 1998, 896s. ISBN 80-85983-53-2
- [10] OULÍK, V. *Biblické památky Izraele*. Vyd. 1. Praha: PETRA 1992, 116s. ISBN 80-900868-3-7
- [11] SAND, S. *Jak byl vynalezen židovský národ*. Vyd. 1. Překlad Veronika Bránišová, Přemysl Houda. Praha: Rybka Publishers, 2015, 491s. ISBN 978-80-87950-16-6
- [12] SEDLÁKOVÁ, R. *Výzkum médií: nejužívanější metody a techniky*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014, 548s. ISBN 978-80-247-3568-9

- [13] SPIEGEL, P. *Kdo jsou Židé?*. Vyd. 1. Překlad Eva Dobšíková, Pavel Dobšík. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2007, 228s. ISBN 978-80-87029-07-7
- [14] STRUPPE, U., KIRCHSCHLÄGER, W. *Jak porozumět Bibli: úvod do Starého a Nového zákona*. Vyd. 1. Překlad Jindřich Slabý. Praha: Vyšehrad, 2000, 261s. ISBN 80-7021-334-5
- [15] ŠTYRSKÝ, J., ŠÍPEK, J. *Geografie udržitelného turismu světa v ekonomických, environmentálních a multikulturních souvislostech*. Vyd. 6. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011, 234s. ISBN 978-80-7435-127-3
- [16] TROUSIL, M., JAŠÍKOVÁ, V. *Úvod do tvorby odborných prací*. Vyd. 2., rozš. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, 240s. ISBN 978-80-7435-542-4
- [17] WALKER, J., FIRESTONE, M. *Jordánsko*. Vyd. 1. české, Praha: Svojtka & Co., 2010. Z řady průvodců Lonely Planet, 355s. ISBN 978-80-256-0272-0
- [18] ZELENKA, J., PÁSKOVÁ M. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Vyd. 2., kompletně přeprac. a dopl. Praha: Linde, 2012, 768s. ISBN 978-80-7201-880-2

Použité internetové zdroje:

- [19] ARCHIV ERETZ.CZ. *Židovská historie (4): Britské mandátní území Palestina*. [online]. 2006 [cit. 2016-03-11]. dostupné z: <http://archiv.erez.cz/?p=4866>
- [20] AVNI, G. *The Persian conquest of Jerusalem (614 CE) – An archaeological assessment*. [online]. 2010 [cit. 2016-03-07]. dostupné z: <http://www.bibleinterp.com/articles/pers357904.shtml>
- [21] DISCOVER-UNESCO. *Izrael*. [online]. ©2013 -2014 [cit. 2016-03-15]. dostupné z: <http://www.discover-unesco.com/staty.php?id=109>
- [22] DOČKAL, V. *Ústřední pojmy regionální politiky EU*. [online]. 2004 [cit. 2016-03-20]. dostupné z: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=192>

- [23] DREWS, C., HAN, W. *Dynamics of Wind Setdown at Suez and the Eastern Nile Delta*. [online]. PLoS ONE 2010;5(8):e12481 DOI:10.1371/journal.pone.0012481 dostupné též z: <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371%2Fjournal.pone.0012481>
- [24] DVOŘÁKOVÁ, I. *Obsahová analýza, formální obsahová analýza, kvantitativní obsahová analýza*. [online]. 2010 [cit. 2016-03-20]. ISSN 1801-8807. dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/obsahova-analyza-formalni-obsahova-analyza-kvantitativni-obsahova-analyza>
- [25] FOSTER, C. *Near East*. [online]. 2011 [cit. 2016-04-17]. dostupné z: http://www.ancient.eu/Near_East/
- [26] GOLOVČENKOVÁ, V. *Izraelsko-palestinský konflikt a jeho mezinárodně-politické souvislosti: 1. Historie*. [online]. 2010 [cit. 2016-03-12]. dostupné z: <http://www.valka.cz/13630-Izraelsko-palestinsky-konflikt-a-jeho-mezinarodne-politicke-souvislosti-1-Historie>
- [27] CHROMÝ, P. *Region a regionalismus*. [online]. 2009 [cit. 2016-03-20]. dostupné z: <http://geography.cz/geograficke-rozhledy/wp-content/uploads/2009/10/2-5.pdf>
- [28] INSTITUTE FOR ECONOMICS & PEACE. *Global Peace Index*. [online]. 2015a [cit. 2016-04-15]. dostupné z: <http://www.visionofhumanity.org/#page/indexes/global-peace-index/2015/ISR/OVER>
- [29] INSTITUTE FOR ECONOMICS & PEACE. *Global Terrorism Index*. [online]. 2015b [cit. 2016-04-15]. dostupné z: <http://www.visionofhumanity.org/#page/indexes/terrorism-index/2014/ISR/OVER>
- [30] KIBBUTZ PROGRAM CENTER. *What is kibbutz?*. [online]. ©2012 [cit. 2016-03-14]. dostupné z: <http://kibbutzprogramcenter.org/about-kibbutz/>
- [31] PAVLÁT, L. *Midraše vysvětlují Tóry z hlediska židovské víry a etiky*. [online]. 2015 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/1453691
- [32] SHALOM ISRAEL TOURS. *Ella Valley – David & Goliath*. [online]. 2013 [cit. 2016-04-02]. dostupné z: <http://shalomisraeltraveltours.com/ella-valley-david-goliath/>
- [33] SHALOM ISRAEL TOURS. *Maccabees' Tombs*. [online]. 2014 [cit. 2016-04-02]. dostupné z: <http://shalomisraeltraveltours.com/maccabees-tombs/>

- [34] SHALOM ISRAEL TOURS. *The Stalactite Cave Nature Reserve*. [online]. 2010 [cit. 2016-04-02]. dostupné z: <http://shalomisrael.com/stalactite-cave-nature-reserve/>
- [35] STAVEBNÍ KOMUNITA. *Stavební slovník*. [online]. ©2012 [cit. 2016-03-20]. dostupné z: <http://stavebnikomunita.cz/page/stavebni-slovník-r>
- [36] VELVYSLANECTVÍ STÁTU IZRAEL V ČESKÉ REPUBLICE. *Období cizí nadvlády*. [online]. [cit. 2016-03-10]. dostupné z: <http://embassies.gov.il/Praha/AboutIsrael/history/Pages/History-Foreign-Domination.aspx>
- [37] WEIZMANN INSTITUTE OF SCIENCE. *Research and Discovery*. [online]. [cit. 2016-04-02]. dostupné z: <https://www.weizmann.ac.il/pages/about-institute/research-and-discovery>

Filmové zdroje:

- [38] *Středozevní moře – moře nás všech*. [Méditerranée, notre mer à tous] [dokumentární film]. Režie Yann Arthus-BERTRAND. Francie, 2014.
- [39] *Židé – Dějiny jednoho národa*. [Die Juden – Geschichte eines Volkes] [dokumentární seriál]. Režie Nina KOSHOFER. Německo, 2007.

14 Přílohy

14.1 Vymezení pojmů

V této kapitole jsou uvedeny některé důležité pojmy, které jsou v souvislosti s historií formování Izraelského národa.

Izrael/Palestina

Vedle pojmu *Země Izrael* se používá běžně i jméno *Palestina*. *Země Izrael* je židovský název označující území, na němž židovský lid žil v době svého největšího rozmachu. V přísném slova smyslu je *Země Izrael* náboženskoprávní pojem a popisuje oblast, v níž se musí dodržovat biblická ustanovení o zemi jako milosrdné léto, desátek z plodů a dávky pro chudé. Pojem *Palestina*, *Země Filištínů* je římská nadávka. Pro označení země se tyto názvy užívaly v době anglického mandátu, kdy země na oficiálních dokumentech nesla zdvojené jméno *Palestina*, *Země Izrael*. Toto území nemělo od pádu židovské samostatnosti v římské době do začátku anglického mandátu politickou samostatnost, s výjimkou stoletého trvání křižáckého Království Jeruzalémského. Vždy bylo součástí většího celku a navíc bylo rozděleno na několik různých oblastí, podřízených různým správním centrům. Užití pojmu *Palestina* je tedy většinou anachronismem a ústupkem běžným jazykovým zvyklostem. Jestliže je užito pojmu *Země Izrael*, pak proto, aby bylo zdůrazněno, že pro Židy tato země nikdy neztratila svou jednotu a svůj náboženský i existenční význam (KRUPP 2010).

OULÍK (1992) ve své knize zmiňuje následující pojmy:

Farizejové (od slova *parash* =oddělit) – odnož chasidů. První zmínky o nich jsou z období vlády Makabejských. Žili odděleně od těch, kteří neznali a nedodržovali Zákon. Podle jejich přesvědčení se služba Bohu neměla omezovat na Chrám a oběti, ale měla spočívat v modlitbě a studiu Zákona (Tóry), jehož ustanoveními se měl řídit život na zemi. Očekávali příchod Mesiáše a Božího království a věřili v posmrtný život. Odmítali násilí při prosazování svých cílů. Většinou pocházeli ze středních a chudších vrstev.

Saducejové (nazývaní podle Davidova a Šalamounova velekněze Sádoka). Objevili se přibližně ve stejnou dobu jako farizejové. Na rozdíl od nich se drželi přesného znění Zákona a odmítali ústní tradici. Nevěřili v posmrtný život. Ve věcech morálky měli volnější názory. Patřili k nim většinou vysocí kněží a aristokracie. Ovládali Chrám a bděli nad jeho pravověrností. Pohrdali obyčejnými lidmi.

Zákoníci. Znalci Zákona, kteří vykonávali většinou bezplatně funkce soudců a učitelů. Živili se obvykle nějakým řemeslem. Ti, kteří dosáhli předepsaného věku čtyřiceti let a byli ostatními zákoníky přijati, se nazývali rabbi (tj. mistr nebo učitel).

Esejci (Eséni). Skupiny zbožných lidí, kteří přísně dodržovali předpisy Zákona. Žili asketicky, měli všechno společné a odříkali se veřejného života. Věnovali se řemeslům a zemědělství, odmítali obchod. Pobývali v oblasti kolem Mrtvého moře.

Zéloti (sikariové – z latin. sica – krátká dýka). Fanatici, kteří bojovali terorem proti Římanům a jejich stoupencům.

Amálekovci – kočovníci, kteří nevytvořili vlastní stát. Ovládali území na západ od Edómu směrem k egyptským hranicím. Spolu s Amónci, Edómci a Moábci jsou předky dnešních Arabů.

Amón – malá země východně od Izraele. Beduínský kmen Amónců pronikl do Kenaánu z Arabského poloostrova kolem roku 1200. jejich nejvýznamnější sídlo Raba (Rabbat Ammon) bylo na místě dnešního hlavního města Jordánska Ammánu. David, který je porazil, se prohlásil amónským králem. Později se Amón na čas osamostatnil.

Aram – Aramejci byli příslušníky semitských kmenů v oblasti Mezopotámie a Sýrie. Přišli sem z vnitrozemských pouští koncem 2. tisíciletí př. Kr. Nelze vyloučit jejich blízkou příbuznost s Izraelem. Z jejich států bylo nejvýznamnější Aramejské království a hlavním městem Damašek. Po návratu Židů z babylónského zajetí se aramejščina stala jejich dorozumívacím jazykem. Hebrejščina zůstala bohoslužebnou řečí.

Asýrie (hlavní město Ninive) – původně součást Starobabylónské říše. V 15. století př. Kr. se osamostatnila a v letech 721 – 612 získala velmocenské postavení (dobykla Babylónii, Arménii, Sýrii, severní Izrael a Egypt).

Babylónie – říše nazvaná podle svého hlavního města, její jádrem byla Mezopotámie (území mezi řekami Eufrat a Tigris). Dosáhla dvakrát svého vrcholu. Novobabylónská říše (625 – 539 př. Kr.) byla stálou hrozbou pro Judské království. Její král Nebúkadnesar dobyl Jeruzalém a odvedl velkou část obyvatelstva do zajetí.

Edóm – stát v hornaté oblasti jihovýchodně od Mrtvého moře s centry Bozra a Sela (pozdější Petra). Semitský národ, považovaný za potomky Izákova syna Ezaua. Za vlády krále Davida podmaněni Izraelem. Ve 4. století př. Kr. ustoupili na západ před arabským kmenem Nabatejců. Obyvatelé Edómu jsou nazýváni též Idumejci.

Emorejci, Girgašejci, Chetejci, Chivejci, Jebúsejci, Kadmónci, Kenaánci, Kénijci, Perizejci, Refájci – obyvatelé Kenaánu před příchodem Izraele. Někdy označování společným jménem Emorejci nebo Kenaánci. Tvořili řadu malých územních útvarů podléhajících většinou buď Egyptanům, nebo Chetitům. Objevili se zde počátkem 3. tisíciletí př. Kr.

Fénicie – přímořský stát s městy Akko, Bérytos (dnešní Bejrút), Byblos (Geba), Sidón (Sajdá) a Týros (Súr). Féničané („purpuroví muži“) vynikli jako řemeslníci (rozvinutá textilní výroba, hlavně barvířství purpurem), obchodníci a námořníci. Založili četné kolonie v celém Středomoří (např. Kartágo).

Midjánci – posemitštěný beduínský kmen, původně blízký indoárijským Mitancům.

Moáb – země východně od Mrtvého moře (jižně od Amónu). Semitský kmen Moábců do ní přišel ve 13. století př. Kr. Po porážkách od králů Saula a Davida 200 let podřízen Izraeli a po krátkém období samostatnosti se dostal pod nadvládu Asýrie a Babylónie.

Pelištie – úrodný pás pobřeží na jih od hory Karmel, zahrnující městské státy Ašdód, Aškalón, Ekrón, Gat a Gázu s okolím. Každé město mělo svého knížete. Pelištejci (Filištíni) – příslušníci „mořských národů“ (nejspíše ilyrského původu), kteří se v Kenaánu usadili krátce po roce 1200 př. Kr. Od nich se odvozuje název země Palestina. Pokoušeli se dobýt území obývané Izraelci. Za vlády krále Davida zatlačeni zpět. Časem se rozplynuli v mase okolního semitského obyvatelstva.

Persie – (dnešní Irán) – indoevropský národ Peršanů vytvořil v 6. – 4. století př. Kr. říši, která prý zahrnovala 127 krajin. Její panovníci se vyznačovali náboženskou tolerancí. Od druhé poloviny 3. století př. Kr. do roku 224 po Kr. ovládali Persii Part-hové (skytský kmen Parnů, který splynul s perskými Parthy).

Sýrie – po smrti Alexandra Velikého (Makedonského) se stala jádrem jednoho z helénistických států. Panoval v něm rod Seleukovců. Od roku 64. př. Kr. římskou provincií (její součástí byla též Palestina). Byla značně rozlehlejší než území dnešní Sýrie.

14.2 Jochanan ben Zakaj

V době obléhání Jeruzaléma Římany, se tento moudrý rabín nechal vynést v rakvi, ne proto, aby si zachránil život, ale aby uchránil víru a znalosti svého lidu, jeho vzpomínky a naděje. Plánoval nové náboženské centrum, daleko od obléhané metropole. V městečku Yavne mělo vzniknout nové náboženské centrum, kde se Tóra měla stát hlavním předmětem studia a výuky. Je to místo, kde se podle tradice zrodila nová podoba náboženství (KOSHOFER 2007).

V Yavne se započalo veliké dílo na souboru *Mišny*, první části Talmudu, která byla uzavřena o dobré století později v Galileji. Zde se také diskutovalo o novém uspořádání náboženského života po zničení Chrámu (KRUPP 2010). Na této akademické půdě se etablovalo rabínské židovství tak, jak je známo dnes. Velikost jeho služby pro zachování židovství je nepředstavitelná. Bylo rozhodnuto, že židovští duchovní vůdci musejí nejdříve absolvovat určité vzdělání, než budou ordinováni (SPIEGEL 2007).

14.3 Maimonides

KOSHOFER (2007) zmiňuje, že roku 711 pronikl islám i do Evropy. Maurská a berberská vojska dobyla pyrenejský poloostrov a jeho část zůstala takřka 800 let v islámských rukou. Mnozí židé dobyvatele vítali. Žili zde už od římských dob a sami se nazývali Sefardim, podle hebrejského jména pro poloostrov Sefarad. Doufali, že tím končí utlačování ze strany křesťanských vládců. Cordoba se stala centrem muslimské Andalusie a významným střediskem židovského života.

Roku 1135 se zde narodil jeden z nejslavnějších židovských filozofů – Moše ben Maimon, zvaný Maimonides. Cordoba, perla Andalusie, ztělesňovala vše, čím se kdysi vyznačovalo islámské Španělsko. Od 8. století zde stojí třetí největší mešita světa La Mesquita. Svědčí o plodném soužití několika náboženství. Sloho chalífátu propojuje římské, gotické, byzantské, syrské a perské prvky, tady se zrodila španělská maurská architektura. Město bylo i duchovní vlastí Maimonidovou. Čtvrť, jíž obývají židé, se starošpanělsky nazývala La Juderia. Nachází se tu jedna z nejstarších zachovalých synagog Španělska.

Andalusie, jako významné centrum vědy a umění byla pro zvědavého Maimonida hotovým zlatým dolem. Arabští učenci přejímaly vědomosti starých Řeků dříve než křesťané. Jelikož veškerá díla řeckých velikánů byla dostupná v arabštině, informace se šířily a vyměňovaly velmi rychle. Také lékařství bylo na vzestupu, a byli to právě Židé, kteří do zbytku Evropy přinášeli inovace nalezené v An Andalus. Maimonides byl sám lékař (KOSHOFER 2007). Těšil se vynikající pověsti lékaře i za hranicemi své země. Ve svém pozdějším věku se stal osobním lékařem největšího arabského vůdce všech dob, Saladina (SPIEGEL 2007).

14.4 Tóra

Jak již bylo zmíněno, v tomto období vznikla posvátná Tóra.

Z Tóry se stal nejlivnější text posledních 2500 let. Vítězné tažení nastoupila i jako součást křesťanské bible. S každým svitkem se musí zacházet nanejvýš opatrně a smí být psán pouze rukou. Každé z více než 300 tisíc písmen je třeba pečlivě vykreslit, a protože je Tóra považována za živoucí předmět, smí se vyrábět jen z přírodních materiálů. Píše se krutím nebo husím brkem na telecí kůži. V polovině 5. století se stává ústavou Židů (KOSHOFER 2007).

Židé jsou též nazýváni „národem Knihy“, národem Tóry, neboť s naučeními Písma spojovali po všechny generace svůj život. S Tórou žili a umírali a její obsah, hebrejský biblický kánon, také odnepaměti komentovali. Tak se postupně utvořil **Talmud**, záznam ústní tradice Izraele (PAVLÁT 2015).

Texty *Mišny* a judské *Gemary* (viz. příloha 14.2) se spojily do jednoho díla, do jeruzalémského Talmudu. Někdy bývá označován jako palestinský. Tyto písemnosti představují dědictví farizeů, kteří pokládali ústní zákon za stejně důležitý jako písemný, jakým byla Tóra (SPIEGEL 2007). Zároveň, téměř ihned po uzavření první redakce kolem roku 200 n. l., *Mišna* dorazila, ještě v ústní podobě, do Babylónie, kde se rovněž, v tamní diaspoře, stala základem pro vyučování i základem pro vznik Babylónského Talmudu (KRUPP 2010).

Babylónský Talmud byl dokončen v 6. století občanského letopočtu a je nejméně čtyřikrát objemnější než jeruzalémský. Babylónský Talmud je z obou děl významnější, protože obsahuje rozhodnutí vůdčích osobností. Dodnes je vedle Tóry základním dílem pro studium judaistiky (SPIEGEL 2007).

14.5 Liberální / Ortodoxní židovství

S příchodem Tóry se začaly formovat dvě skupiny Židů, každá z nich naslouchala božímu kázání, avšak jedni stoupeneci urputněji než druhí. Část obyvatelstva, zastávající ortodoxní názory, se nazývá **chasidové** (chasidim – věrní). Je to společenství kněží i prostých věřících, kteří usilují žít přísně a za všech okolností podle ustanovení Zákona. Neuznávají novodobý izraelský stát a očekávají příchod Mesiáše, který vytvoří své království. Zmínky o chasidech jsou již z doby helénistických Seleukovců. Tento směr, nazývaný též judaismus, je protikladem státotvorného sionismu.

Ve městě Náblus žije malé společenství Samaritánů, kteří uznávají jen Tóru a knihu Jozue. Jsou pozůstatkem národa, který vznikl v severní části Izraele po asyrské okupaci roku 722 př. Kr., kdy byla část původního obyvatelstva vysídlena (OULÍK 1992).

14.6 Kibbutz (Kibuc)

Zvláštností země jsou komuny (kibucy), v nichž neexistuje soukromé vlastnictví. Je jich 270. Počet jejich obyvatel se neustále zvyšuje.

Kibuc znamená v hebrejštině „skupina“. Lze jej chápat jako unikátní, dobrovolnou soudržnost lidí, kteří žijí, pracují a hospodaří dohromady. Cílem kibuců je generovat ekonomicky a sociálně nezávislou společnost založenou na principech společného vlastnictví majetku, práv a rovnosti. Dnešní kibuci se liší počtem obyvatel od 80 do 2 000, a jsou rozprostřeny po celém Izraeli. Celková populace obyvatel kibuců se pohybuje kolem 120 000.

V počátcích hnutí kibuců bylo hlavním způsobem obživy zemědělství. V současnosti by byl tento způsob nedostačující a tak se oblasti působnosti členů kibuců rozšířily i průmyslovým směrem. Výrobní družstva kibuců dnes produkují množství elektroniky, nábytku, vybavení domácností a plastových výrobků určených k zemědělství a zavlažovacím systémům (KIBBUTZ PROGRAM CENTER 2012).

14.7 Místopisný seznam nejvýznamnějších památek a lokalit

Každý distrikt se dělí na další, menší celky (sub-distrikty). Následující kapitoly se věnují přírodním a historicko-kulturním atraktivitám v jednotlivých sub-distriktech.

14.7.1 Severní distrikt HaZafon

Severní distrikt má celkem pět subdistriktů, a to Akko, Golan, Kinneret, Yizre'el a Zefat.

Akko

Město na pobřeží Středozemního moře, 13 km severně od Haify. Přepisuje se též jako Akkon či Akra nebo Acre.

Charakteristika: Staré město je od r. 2001 zařazeno mezi světové historické památky v seznamu Světového dědictví UNESCO.

Zajímavosti: V novozákonních dobách je město známo jako Ptolemaios. Unikátní je podzemní templářský tunel vedoucí ven z města (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Původ tohoto starobylého města sahá až do kanaánského období. Najdeme zde jedno z nejkompletněji zachovaných starých center ve Svaté zemi. V roce 1099 jej dobyli křižáci a učinili jej hlavním přístavem. Město je v této době spojováno se slavným králem Richardem I. Lví srdce. Nakonec město padlo a jeho rozkvět nastal až za Osmanů (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Řada křižáckých budov byla v průběhu osmanského období uvnitř zasypána a zazděna, aby se tak posílily základy budov postavených nahoře na nich. Byly odkryty také **podzemní chodby**, které vedly na sever k městským hradbám a na jih k přístavu a vznikly u před období křižáků (KOCHAV 2011).

V Akko se nachází i **templářský tunel** vedoucí ven z města. Z 18. století pochází Džazárova mešita v tureckém rokokovém stylu. Je jednou z dominant města Akka (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Naharija

Je město (9 km severně od Akko). Jedná se o lázně a letovisko na pobřeží Středozemního moře. Pozůstatky Kanaánské svatyně asi 3 500 let staré. V okolí města se nacházejí křižácké **hrady Imbert a Montfort** (OULÍK 1992).

Rosh Ha-Nikra

Severní hranici s Libanonem tvoří bílé útesy mysu Roš ha-Nikra, kterému se také říká „týrský žebřík“. Je zde také tunel, který betonovou zdí ukončuje železniční koleje vedoucí do Libanonu a lanová dráha vedoucí od moře na vyhlídku.

Galilea

Charakteristika: Nejvyšším vrcholem hornatější Horní Galiley je Har Meron (1 208 m. n. m.), méně kopcovité oblasti Dolní Galiley je Har Kamon (598 m. n. m.); známá je hora Tábor (588 m. n. m.).

Zajímavosti: V oblasti jsou památky připomínající působení Ježíše Krista (Nazaret, Galilejské jezero).

Galilea je hornatá oblast na severu země. Oblast Galiley ohraničuje na jihu údolí Bejt Še'anu a na severu pohoří Libanon. Dělí se na Horní a Dolní Galileu. Je zvláštní

a krásná, v období jara plná zeleně a květů, s vrcholícím létem se tráva vysuší a zemi pokryje klasická žlutá barva. V této oblasti je mnoho kontrastů. Na sever se jezdí lyžovat a ke Galilejskému jezeru se jezdí opalovat. Tato krajina má bohatou minulost a historii. Často je nazývána zemí Bible, neboť nejvíce míst spojených s křesťanstvím najdeme právě zde. Galileou protéká řeka Jordán, která pramení na úpatí hory Hermon, vtéká do jezera a odsud pokračuje údolím do Mrtvého moře (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Megiddo

(arabsky Tell el-Mutessilim)

Charakteristika: Významné město pro judaismus i křesťanství, od r. 2005 na seznamu Světového dědictví UNESCO.

Zajímavosti: Podle Bible se zde odehraje poslední bitva světa mezi dobrem a zlem (Armagedon).

Zříceniny biblického města se nacházejí v blízkosti stejnojmenného kibucu, založeného roku 1949. zachovaly se pozůstatky zdí a bran, sila, „stájí krále Šalamouna“ (pro 450 koní), paláce, dvou pohanských svatyní a vodovodní tunel.

Podle tradice je Megiddo biblický Armagedon, kde se shromáždí všichni králové k poslední bitvě před koncem světa (OULÍK 1992).

Safed

Charakteristika: Nejvýše položené město v Izraeli (850 m. n. m) na vrchu Kanaán v severní Galileji, asi 30 km od Galilejského jezera. Hebrejsky Cfat, či v přepisu Zefat.

Zajímavosti: Svaté město Talmudu a centrum kabaly, za návštěvu stojí křižácká pevnost Givat Ha Mezuda či dvě synagogy (sefardská a aškenázská) z 16. století (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Safed je jedním ze čtyř starověkých, pro židovský národ posvátných měst Svaté země. Ostatní jsou Tiberias, Chebrón a Jeruzalém. Safed byl také domovem prvního hebrejského tiskařského lisu ve Svaté zemi, který vyrobili bratři Aškenazi-ové v roce 1563. Ve městě se nachází kolem 22 synagog, je tak spolu s Jeruzalémem, Tiberiádou a Hebronem považované za jedno ze čtyř svatých míst judaismu. Ve městě leží i hřbitov, kde jsou pochováni mnozí rabíni (KOCHAV 2011).

Hurfeš

Charakteristika: Největší drúzská svatyně v Izraeli.

Hurfeš je město v severní Galileji, kde najdeme nábožensko-etnickou skupinu nazvanou Drúzové. Pocházejí původně z Egypta a dnes žijí v Izraeli, Libanonu a Sýrii.

O Drúzech se ví velmi málo. Jsou považováni za uzavřenou národnostně-náboženskou skupinu odštěpenou od islámu v 11. století. Nikoho na svoji víru neobracejí a ani není možné k nim konvertovat. Na kopci nad městem se nachází jejich svatyně. Její část je volně přístupná návštěvníkům, ale nikde není vysvětlení symbolů či vysvětlení víry této náboženské skupiny. Ta zůstává tajemstvím. Muži nosí černé oblečení a kalhoty dole se zvláštní kapsou mezi nohavicemi, dle pověsti proto, aby tato kapsa zachytila semeno, pokud by vypadlo, neboť by se z něj měl zrodit nový Mesiáš (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Nazaret

Charakteristika: Významné křesťanské poutní město, kde prožil dětství a mládí Ježíš Kristus; archeologové datují nejstarší lidské osídlení v tomto místě již před 9 000 lety.

Zajímavosti: Bazilika Zvěstování Panně Marii, jeskyně Svaté rodiny a dílna sv. Josefa.

Město na kopcích Dolní Galileje nad severním okrajem Estrelonské roviny. V centru města žije arabské obyvatelstvo – převážně křesťanské. V Nazaretu Ježíš prožil většinu svého života. V předkřesťanské době bezvýznamné galilejské městečko (ve Starém zákoně není o něm zmínka). Dominantou města je bazilika Zvěstování Panny Marie, největší kostel Středního Východu (OULÍK 1992).

Tábor

Charakteristika: Podle křesťanské tradice zde proběhla událost proměnění Ježíše Krista, kterou připomíná kostel a františkánský klášter.

Zajímavosti: V Čechách bylo podle této hory pojmenováno město se slavnou husitskou tradicí.

Hora Tábor (588 m) se zvedá nad Jezreelskou rovinou (Esdreton). Dříve museli poutníci zdolat více než 4 000 schodů. Nyní mohou použít taxíky, které vyjíždějí z parkoviště pod horou. Na vrcholu je planina dlouhá asi 1 200 metrů a široká 400 metrů. Na špici stojí bazilika v syrskorománském slohu. Dále se zde nachází řecký pravoslavný klášter a zříceniny četných křesťanských a pohanských staveb (OULÍK 1992).

Golany

Charakteristika: Strategické území, plošina vulkanického původu s řadou vyhaslých sopek, odkud se přivádí voda, ale především odkud je vidět na jednu stranu skoro až ke Středozemnímu moři a směrem na východ daleko do Syrského vnitrozemí.

Zajímavosti: Kraj známý vynikajícím vínem.

Úrodné náhorní plošině vévodí hora Hermon, ležící na hranicích Izraele, Sýrie a Libanonu, vysoká na 2 814 m. Samotné Golanské výšiny mají nadmořskou výšku od 120 do 500 m. Zde, poblíž hory Hermon, pramení životodárná řeka Jordán. Přetrvávají zde spory mezi Izraelem a Sýrií. Nacházejí se zde vyhaslé vulkány, překrásný kaskádovitý Báníjáský vodopád nebo kráterové jezero Ram, zásobované podzemními prameny. V krajině se nachází vinohrady produkující vynikající víno z Golanských výšin (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Nimrod a Báníjás

Charakteristika: Hrad, rozvaliny antického města Caesarea Philippi a překrásná příroda národního parku.

Ve výšce 750 metrů nad mořem se vypíná úchvatný hrad Nimrod ležící na zalesněném hřebenu jihozápadních úbočí hermonského masivu. Hrad vystavěli roku 1228 Arabové. Pevnost okupovali i křižáci a po jejich stažení ji ovládli Mamlúci.

Nedaleko odsud leží Báníjás. Je známá také pod názvem *Caesarea Philippi*. Bylo to antické město na jihozápadním okraji hory Hemon. Dnes jsou zde bohužel jenom rozvaliny. Báníjás je také přírodním parkem se známým vodopádem. Patří k nejnavštěvovanějším místům (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Genezaretské jezero

Charakteristika: Největší sladkovodní izraelské jezero tektonického původu s rozlohou 166 km² a průměrnou hloubkou 25 m (max. hloubka 48 m), řeka Jordán do jezera vtéká i z něho odtéká.

Genezaretské jezero je nazývané také Kinneretské, Tiberiadské či Galilejské. Leží v severní části Izraele a tvoří dominantu této oblasti, a to nejen z přírodního hlediska, ale také historického. Je to hlavní zdroj vody v Izraeli. Jezero leží 212 m pod hladinou moře, je dlouhé 21 km a 9 km široké (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

V Novém zákoně se o něm píše v souvislosti s Ježíšovou chůzí po vodní hladině. V době Ježíšova života bylo jeho okolí hustěji osídleno. Z měst a městeček Tiberias, Magdala, Beth Jare'ach, Kafarnaum, Betsaida, Gergesa, Gamala a Susita se dodnes zachovalo jen první jmenované (OULÍK 1992).

Tiberias

Zajímavosti: františkánský klášter, Hamat Tiberias (zřícenina staré synagogy). Hrob Maimonidův (v centru města).

Největší město na břehu Kineretu, je dnes známým letoviskem a svými horkými léčivými prameny (16) bylo známé již za dob krále Šalamouna. Předpokládá se, že zde byly sepsány počátky Mišny, z níž se později vytvořil Jeruzalémský Talmud (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Z židovských pramenů je známo, že v Tiberiadě bylo třináct synagog. Na Cardu, na severu starověkého města, byly objeveny trosky jedné z nich. Na jihu starověkého města, poblíž pramenů Hammat Tiberias, byly objeveny dvě synagogy. V jedné z nich, té jižnější, se na podlaze rozprostírala překrásná mozika (KOCHAV 2011).

Tabgha

Leží 14 km na sever od Tiberiady, nachází se zde kostel Rozmnožení chlebů a ryb. Kostel, který je postaven na tomto místě pochází z 80. let 20. století, ale je postaven na místě byzantské baziliky z 5. století (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Asi 200 metrů odtud se nachází kostelík Primátu sv. Petra z roku 1933. V něm je velká kamenná deska, u kterého Kristus jedl s apoštolý (OULÍK 1992).

Hora Blahoslavenství

Leží 5 km severně od Tiberiady. Na hoře označené jako Krásná hora najdeme chrám Blahoslavenství (OULÍK 1992).

Kafarnaum (Capernaum, hebr. Kefar Nahum)

Archeologické naleziště na břehu Genezaretského jezera mezi Tabghou a ústím Jordánu do jezera. Sem se uchýlil Ježíš z Nazareta. Kafarnaum a jeho okolí se stalo na dobu asi 20 měsíců hlavním místem jeho působení. Kázal ve zdejší synagoze (OULÍK 1992).

Jsou zde zbytky domu apoštola Petra, kde Ježíš často pobýval a vykonal mnoho zázraků a uzdravení. Nad jeho domem je dnes na pilířích postaven františkánský kostel z roku 1990. Část pozemku patří řecké ortodoxní církvi, kde si lze prohlédnout jejich kostelík (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Jardenit

V místech, kde řeka Jordán opouští Galilejské jezero, se nachází jedno z nejpůsobivějších míst, kam směřují zástupy křesťanských poutníků. Podle evangelií zde byl údajně pokřtěn Kristus, a to prorokem Janem Křtitelem (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Beit-Še'an

Charakteristika: Jeden z nejkrásnějších archeologických parků v Izraeli s anticými památkami.

Je jedno z nejdéle obydlených míst v Izraeli – je bez přestávky osídleno již 6 000 let. Ve starověku to býval uzlový bod, kde se setkávalo Jordánské údolí s jižním koncem Jezreelského údolí, a zároveň přístup ke Středozemnímu moři (KOCHAV 2011).

Byl jediným městem Dekapole na západ od Jordánu. Při vykopávkách byly odkryty poměrně zachovaný římský amfiteátr pro 5 000 diváků, pozůstatky byzantských kostelů, mozaiky a starokanaánské památky. 6 km odtud se nachází zřícenina křižácké pevnosti **Belvoir** (OULÍK 1992).

Jeho jméno se dá přeložit jako „krásná vyhlídka“. Tato křižácká pevnost

je také známá jako Kochav ha-Jarden, v hebrejštině „Hvězda Jordánu“. Byl postaven ve tvaru pětiúhelníku, měl vlastní nádrže vody a zásobárny jídla a kostel (KOCHAV 2011).

6 kilometrů severozápadně od Bejt Šean se nachází zbytky jedné z nejstarších synagog datované do 6. století n. l., se zachovalou mozaikovou podlahou jsou předmětem národního parku Synagoga **Bejt Alfa** (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Chulské údolí

Chulské údolí nebo také Hula Valley byla bažinatá oblast severně od Galilejského jezera. Židovští osadníci jí však vysušily a zúrodnili.

Další zajímavé lokality:

Sepforis

Dór

14.7.2 Haifa distrikt Machoz Haifa

Se dělí na dva subdistrikty; Hadera a Haifa.

Haifa

Stejnomené město se nachází na pobřeží Středozemního moře, zhruba 90 km severně od Tel Avivu.

Charakteristika: Významný přístav a třetí největší izraelské město, centrum průmyslu, školství, vědy a obchodu. Prestižní vysoká škola Technion, jedna z nejlepších na světě.

Zajímavosti: Haifský přístav se stal branou židovského přistěhovalství po založení státu Izrael.

Ve městě není mnoho historických památek. Zajímavé jsou muzeum s archeologickými sbírkami a starověké Dágonovo silo (OULÍK 1992).

Pohoří Karmel

Charakteristika: Oblast je národním parkem s největší plochou nově vysazeného lesního porostu v Izraeli s dochovanými enklávami původního borovicového lesa.

Karmel je pohoří ve Svaté zemi, které se zvedá v délce 23 km a šířce 10 km do výšky 546 m nad hladinou Středoziemního moře. Na jeho úpatí leží známé město Haifa, třetí největší město v Izraeli. Dále od přístavu se tyčí toto pohoří strmými zalesněnými svahy. Velká část pohoří je pokryta zbytky pralesa. Karmel je vyhlášen národním parkem, a tak je dnes oblíbeným místem mnoha turistů (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Světové centrum Bahai

CUDLÍNOVÁ a CUDLÍN (2012) uvádí, že ve městě Haifa, na úpatí hory Karmel, se nachází dominanta města – překrásná bahaistická svatyně se zlatou kupolí a světové centrum bahaistické víry, jejímž ústředním principem je jednotu lidstva, odstranění všech forem předsudků, celosvětový mír, rovnoprávnost mužů a žen, odstranění rozdílů v bohatství a chudobě, soulad mezi náboženstvím a vědou, nezávislé hledání pravdy, všeobecná vzdělanost a jeden mezinárodní jazyk. Bahaistická svatyně a zahrady, které ji obklopují a tvoří její nedílnou součást, se tyčí ve stráni nad přístavem. V areálu sídlí také nejvyšší administrativní instituce Bahai víry – Světový dům spravedlnosti. Tyto zahrady a svatyně byly zařazeny na Seznam světového dědictví UNESCO.

Nahal Me'arot

Nachází se na západních svazích hory Karmel a zahrnuje jeskyně Tabun, Jamal, El-Wad a Skhul. Devadesát let archeologických výzkumů odhalilo kulturní vývoj v dlouhé a navazující posloupnosti a je jakýmsi archivem časného lidského života v jiho-západní Asii. Tato památka o rozloze přibližně 54 ha zahrnuje kulturní dědictví v rozsahu 500.000 let evoluce člověka prokazující jedinečné soužití Neandrtálců a přímých předchůdců moderního člověka v rámci středního paleolitu. Důkazy z mnoha Natufianských hrobek svědčí o přechodu z lovců sběračů na zemědělství a chov zvířat. Jeskyně se tedy staly klíčovými památkami lidské evoluce

a zejména historie Levanty. Lokalita jeskynních komplexů Nahal Me'arot byla zařazena na Seznam světového dědictví UNESCO (DISCOVER-UNESCO 2014).

Caesarea Maritima

(Nazývána též Caesarea Přímořská)

Caesarea si dosud udržela hodně ze své krásy, kterou se pyšnila před dvěma tisíci lety. Herodes Veliký dal vystavět přístav podle vzoru starověkého aténskému přístavu Pireus. Pojmenoval ho Caesarea podle jeho patrona, římského císaře Caesara Augusta, a postavil tak i pomník sám sobě. Systém vodovodů (akvadukt o délce přes 8,8 km) přiváděl vodu z pramenů v Karmelském pohoří severně od města; pozůstatky této technické stavby je dosud možné vidět severně za Caesareou. Na jihu města bylo při vykopávkách odkryto divadlo a archeologům se podařilo obnovit jej do původní krásy. V současnosti se tu konají koncerty a představení pod širým nebem. Oválný amfiteátr byl postaven na ose jih – sever a sloužil Římanům k veřejným zábavám, jako byly gladiátorské hry. Jeho rozměry, 58,5 x 93 m, předčily i velikost Kolosea, postaveného o století později v Římě (KOCHAV 2011).

Bejt Še'arim

Katakomy v Bejt Še'arimu dovolují nahlédnout do kulturního života Židů po roce 70 n. l., v době, kdy byli vyhnáni z Jeruzaléma. Významným místem byla nekropole neboli hřbitov a to nejen pro galilejské Židy, ale také pro Židy z diaspory, kteří si přáli být pohřbeni ve Svaté zemi. Téměř všechny bejtšearimské pohřební místnosti, vytesané z měkkého vápence, jsou v katakombách. Podle figur vyrytých na sarkofázích a rakvích z měkkého kamene si lze udělat docela přesnou představu o židovském náboženství tohoto období (KOCHAV 2011).

Zmíněný autor dále uvádí, že některé komplexy hrobek byly značně veliké. Například Katakomba 1 byla veřejná pohřební hala, ve které bylo nejméně čtyři sta míst pro hroby. Nejimpozantnější podzemní chodba v Bejt Še'arimu je nazvaná Katakomba 20. podél jejích stěn a v desítkách místností byly objeveny zbytky 130 sarkofágů, z nichž většina je ozdobena vzory typického židovského umění; hlavně sedmiramennými menórami a Bránou spravedlnosti.

Další zajímavé lokality:

Dór

14.7.3 Centrální distrikt HaMerkaz

Který se dělí na čtyři menší subdistrikty: Petah-Tiqwa, Ramla, Rehovot a Sharon.

Weizmann institut

Weizmannův institut byl založen Dr. Chaimem Weizmannem v roce 1934. Jedná se o prestižní hi-tech výzkumný ústav světového jména. Zabývá se léky, počítači (WEIZAC), urychlovači částic, biomedicínou a dalšími vědami spadajícími pod fakulty biologie, biochemie, chemie, matematiky a počítačových věd, fyziky (WEIZMANN Institute of Science).

Makabejské hrobky

V blízkosti města Modi'in, v lese Ben Shemen se nacházejí rozvaliny hrobek Makabejských, téměř 2 100 let staré. Makabejci byli jakýmsi guerillovým odbojem. Byli to povstalci, kteří se snažili vymanit z Řecké nadvlády (SHALOM Israel Tours 2014).

Ella Valley – David a Goliáš

Údolí Ella je známé bitvou Davida a Goliáše. Nachází se v Judských kopcích poblíž moderního města Bejt Shemesh, přibližně 40 kilometrů jihozápadně od Jeruzaléma. Údolí je přibližně 6 km dlouhé. V zimě protéká středem údolí řeka Ella. Ella Valley je vedle biblické bitvy známé i vínem a starověkými vinicemi. Dnes se zde nachází 25 vinařů. Údolí tvoří 20 % všech vinic Izraele. Nejznámější vinicí je Ella Valley Wineries s produkcí 200 000 lahví prémiového vína ročně (SHALOM Israel Tours 2013).

Další zajímavé lokality:

Benjaminova hrobka

Neot Kedumin park

Yavne

Památník a muzeum obrněných sborů Yad Lashiryon

14.7.4 Jeruzalémský distrikt Machoz Yerushalayim

OULÍK (1992, s. 52 – 66) ve své publikaci uvádí následující informace:

Jeruzalém je hlavní město Izraele. Je sídlem parlamentu (knesset), vlády, většiny ministerstev a nejvyššího soudu. Velvyslanectví mají v Jeruzalémě jen některé státy (ostatní v Tel Avivu). Město bylo během své historie osmnáctkrát více nebo méně zničeno. Z biblického Jeruzaléma se zachovaly jen zbytky vodovodního zařízení a části zdí.

Staré město je postaveno na mírném svahu. Dělí se na arménskou, křesťanskou, muslimskou a židovskou čtvrť.

- *Arménská čtvrť* (jihozápadní část starého města) je obývána 3 000 Armény. Nejlepší přístup do ní je Jaffskou branou, postavenou v letech 1583-93. Byla částečně zničena na začátku 20. století. Je součástí zdi dlouhé 4 km, kterou dal kolem města postavit sultán Sulejman v 16. století (je v ní celkem 8 bran). Vedle brány stojí citadela s mohutnou Davidovou věží za 14. století, v jejíž blízkosti byl palác krále Heroda Velikého. Roku 70 zde byli umístěni římsí vojáci. Později renovováno křižáky a mameluky. Dalším vstupem do arménské čtvrti je Siónská brána.
- *Křesťanská čtvrť* (na severozápadě, založena ve 4. století). Od Antoniovy pevnosti vychází Křížová cesta (Via Dolorosa, tj. Cesta utrpení). Na tomto místě byl Ježíš vyslýchán a odsouzen k smrti římským prokurátorem (místodržícím) Pontiem Pilátem a korunován trnovou korunou. Je zde první ze čtrnácti zastavení Křížové cesty, která se odtud pozvolna line ulicí, někdy ne širší než dva metry, na vrchol Golgoty. Četní trhovci, jejichž krámky lemují obě strany ulice, mohou být nepříjemně dotěrní a poněkud kazí celkový dojem.

- *Muslimská čtvrť* (severovýchodní, nejhustěji osídlená část starého města). – Vstupuje se do ní třemi branami: Damašskou (pravděpodobně nejhezčí městská brána, pochází z 16. století), Herodovou a Štěpánovou. Její nejvýznamnější součástí je Chrámový pahorek (arab. Haram eš-Šaríf), místo, kde stál kdysi jeruzalémský Chrám.

Vystřídaly se zde tři stavby:

- 1. Nejstarší Šalamounova, o jejíž výstavbě a vybavení pojednává bible. Byla ochuzena o své poklady a zničena roku 586 Babylóňany.
 - 2. Skromnější Ezechielova a Zerubábelova, vybudovaná po návratu Židů z babylónského zajetí.
 - 3. Herodes Veliký provedl velkolepou přestavbu. K tomuto účelu dal rozšířit chrámovou plošinu do její dnešní rozlohy.
- *Židovská čtvrť* (jihovýchodní část starého města). – Hranicí mezi židovskou a arabskou částí starého Jeruzaléma je Zed' nářků (Kotel ha-Ma'aravi, Západní zed'/Western Wall – délka 48 m, výška 18 m). Mohutný skalní masiv, zbytek zničeného Herodova Chrámu, je součástí Chrámového pahorku. V byzantském období byl židům povolen přístup jednou ročně, a to v den zničení Chrámu, kdy naříkali nad jeho zánikem a zkázou města Jeruzaléma. Muži a ženy přicházejí ke zdi odděleně – muži vlevo, ženy vpravo. V levém rohu u zdi stojí synagoga.

Od roku 1967 se provádí archeologický průzkum a obnova židovské čtvrti. Nedaleko Zdi nářků archeologové odkryli hlavní ulici římsko-byzantského Jeruzaléma Cardo Maximus. Další starověké památky jsou Široká zed' (postavena za krále Chizkijáše) a nedávno renovovaná herodiánská čtvrť. Do židovské čtvrti se vchází Siónskou a Hnojnou branou (Chlévská brána, též Brána odpadků).

Jelikož má Jeruzalémský distrikt nepřeborné množství památek a zajímavostí, jsou zde, stejně jako v ostatních distriktech, nastíněny nejvýznamnější atraktivita doplněny o podrobný výčet ostatních, neméně důležitých avšak turisticky řídněji navštěvovaných lokalit tohoto územního celku.

Chrám Božího hrobu

Charakteristika: Nejvýznamnější poutní místo křesťanů od 4. století, svatyně chránící místo předpokládané smrti Ježíše.

Nejposvátnější poutní místo křesťanství, baziliku Božího hrobu nebo také baziliku Vzkříšení lze nalézt v Křesťanské čtvrti Starého Města, v samém jejím středu. Dnes je to nejnavštěvovanější místo, ke kterému putují davy věřících i tisíce ostatních poutníků. Bazilika Božího hrobu se nalézá na místě, které křesťané uctívají jako Golgota – místo, kde byl Ježíš Kristus ukřižován a kde byl následně pochován do hrobu a vzkříšen. Dnes se na správě podílí šest křesťanských církví: katolická, řecká pravoslavná, arménská, syrská pravoslavná, koptská a etiopská (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Kostel sv. Anny

Charakteristika: Místo narození Panny Marie a nejlépe dochovaný křížácký kostel; u nedalekého rybníka Bethesda dle evangelií uzdravil Ježíš ochrnutého.

Zajímavosti: Kostel je proslulý výjimečnou akustikou určenou pro zpěv gregoriánského chorálu.

Za branou sv. Štěpána, cestou na Via Dolorosa, stojí kostel sv. Anny. Leží severně od Chrámové hory. Za křížáckého období bylo místo spojováno s místem Mariina narození a jeho název byl odvozen od jména sv. Anny, matky Marie. Na tomto památném místě bývalo praetorium, kde Pilát Pontský odsoudil k smrti Ježíše Krista (KOCHAV 2011).

Kostel sv. Jana Křtitele

V Křesťanské čtvrti Starého Města v Jeruzalémě, zhruba 200 m od Božího hrobu.

Charakteristika: v kostele jsou uloženy úlomky z lebky Jana Křtitele, patrona Joha-
nitů – špitálních bratrů sv. Jana Křtitele, později známých jako řád maltézských
rytířů.

Zajímavosti: Původní kostel sv. Jana Almužníka s domovem, později špitálem pro
poutníky, vybudovali po roce 1048 kupci z jihoitalského městečka Amalfi, poté roz-
šířen a vybudován nový kostel.

Kostel sv. Jana Křtitele náleží k těm nejstarším v Jeruzalémě. I když se hledá dost
těžko, jeho návštěva za úsilí rozhodně stojí. Napravo od vchodu se nachází vyobra-
zení hlavy Jana Křtitele s úlomky z jeho lebky. Tato ikona olemovaná zlatem a stří-
brem je předmětem uctívání věřících (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Synagoga Churva

Churva (Hurva) leží v centru Židovské čtvrti Starého Města v Jeruzalémě.

Charakteristika: Hlavní aškenázská synagoga v Jeruzalémě od 18. století.

Zajímavosti: Synagoga, která prošla mnohými boji až ke svému úplnému zničení,
stojí dnes jen zásluhou lidské víry i pevného odhodlání. Jde o jednu z nejkrásnějších
dominant židovského Starého Města (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Zed' Nářků

Oficiální označení Západní zed', hebrejsky ha-Kotel ha-Ma'aravi, je pozůstatkem
vnějších hradeb Jeruzalémského chrámu, který nechal rozšířit Herodes Veliký.

Charakteristika: Západní zed' je nejposvátnější místo judaismu. Při vstupu na pro-
stranství před Zdí je požadována pokrývka hlavy, celé náměstí je považováno
za jednu velkou synagogu (KOCHAV 2011).

Davidova věž

Pevnost s věží leží asi 100 metrů od Jaffské brány.

Charakteristika: V Davidově věži je umístěno významné Muzeum dějin města
Jeruzaléma, na nádvoří jsou archeologické vykopávky; prostor je využíván k pořá-
dání výstav, kulturních a společenských akcí.

Zajímavosti: Antická citadela vybudovaná ve 2. stol. př. n. l. zažila římské i arabské doby, odolávala náporům křižáků, podlehla sultánu Sulejmanovi a poté byla přestavěna osmanskými Turky (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Chrámová hora

Prostranství Chrámové hory je plošina s půdorysem nepravidelného čtyřúhelníku.

Charakteristika: Stojí zde Skalní dóm a mešita Al-Aksá; třetí nejsvětější místo islámu, spolu s Mekkou a Medinou.

Zajímavosti: Nachází se na místě zničeného Druhého židovského chrámu, Chrámová hora je i nejsvětějším místem judaismu.

Islámské zastoupení v Jeruzalémě nejčastěji reprezentuje **Skalní dóm**. Přijali to také křižáci a Skalní dóm se stal naprosto samozřejmým a univerzálním symbolem Jeruzaléma. Díky svému ústřednímu postavení v linii horizontu města je téměř na každé panoramatické ilustraci Jeruzaléma označen majestátní zlatou kopulí uprostřed obrazu. Chrámová hora, jak je název překládán do češtiny, je základní místo starého města. Podle Bible ho koupil Šalamoun, aby na něm postavil chrám a uložil v něm Archu úmluvy. Na přelomu let 691 a 692 byl dokončen Skalní dóm a o několik let později Řetězový dóm. **Mešita Al-Aksá** byla stavěna na několik etap – nejprve jako velká dřevěná budova, do které se vešlo 3 000 věřících, a později jako obrovský kamenný objekt s patnácti modlitebními bočními kaplemi (KOCHAV 2011).

Hora Sión

Sión (Sion, Haar Ziyyon) je pahorek nacházející se jihozápadním směrem od Starého Města. Je velmi úzce spjat s biblickou zemí a mnohokrát zmiňován v Bibli, ve Starém i Novém zákoně. Jen ve Starém zákoně je tato hora zmíněna celkem sto padesát čtyřikrát (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Zajímavosti: „Siómem“ se může mýlit celý Izrael, slovo je metaforou celého národa, Svatého města Jeruzaléma. Proto také hnutí zdůrazňující právo židovského národa na zřízení a uchování samostatného židovského státu se označuje odvozeným slovem sionismus.

Pro židy je nejvýznamnější památkou a poutním místem domnělý **hrob krále**

Davidova. První kostel na Sionu byl vybudován ve 4. století, nový pak postavili křižáci, poté byl muslimy změněn na mešitu. V přízemí kláštera se nachází **Sál umývání nohou** (slouží jako Synagoga) a Davidův hrob, v prvním patře pak domnělé místo poslední večeře. Nedaleko odtud je **bazilika Spánku Panny Marie** vybudovaná německými benedikty na místě zničeného byzantského a křižáckého kostela. Jeho krypta je podle tradice místem, kde zemřela Ježíšova matka. Cestou dolů ze Sionu se po levé straně nachází **Síň holocaustu**, předchůdce památníku **Yad Vašem**, a na druhé straně silnice stojí za zhlédnutí křesťanský hřbitov. Zde mnozí návštěvníci vyhledávají **hrob Oskara Schindlera**, který za války zachránil tisíce Židů od smrti v koncentračních táborech (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Davidovo město

Nachází se v údolí mezi Starým Městem a Olivovou horou.

Charakteristika: Na úzkém výběžku jižně od Chrámové hory postavil podle tradice svůj palác král David a založil hlavní město.

Zajímavosti: Zpřístupněný Chizkijášův tunel, dlouhý půl kilometru, vede k rybníku Šiloach.

Skalní hřeben, který vede podél Kidronského údolí, je nejstarší částí Jeruzaléma. Dnes na tomto místě vzniká čtvrť Město Davidovo, které mapuje nejstarší dobu města Jeruzaléma. V době izraelských patriarchů, tedy bezmála 20 století před Kristem, se na tomto vrcholu usadili Jebúsejci a kenaánci. Město se nazývalo Jebús, bylo malé a opevněné. Do Jeruzaléma byla za vlády Davida přenesena i Archa úmluvy, takže se město stává nejen správním, ale také náboženským centrem izraelského království. Město stálo právě na tomto pahorku, mimo městské hradby, a až Davidův syn Šalomoun město rozšířil, vybuodoval hradby a za nimi i První chrám. Návštěvníci si mohou dnes prohlédnout mnoho archeologických objevů a vykopávek. Rozvaliny budov, nejmladší pocházejí z let 500 před Kristem (období Babyloňanů), nacházejí se zde i **trosky opevnění Davidova paláce** (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

K vidění je zde i unikátní **Chizkijášův tunel**. Vydatný pramen Gichón se nacházel vně hradeb. V osmém století před Kristem naplánoval judský král Chizkijáš mimořádné stavební dílo – vodovodní tunel. Tento tunel byl objeven v 19. století. Izraelským archeologům se díky vědeckým metodám radiometriky podařilo v roce 2003 přesně datovat nejstarší stavbu zmiňovanou v bibli. Dělníci kopali z obou stran současně, jedná se o mistrovské stavitelské dílo. Koordinování probíhalo díky akustickým signálům týmů na povrchu. Jelikož ale akustická signalizace není příliš přesná, tunel je ve své délce 533 metrů veden klikatě (KOSHOFER 2007).

Jošafatovo (Kidronské) údolí

Za hradbami Starého Města, východním směrem, se táhne Jošafatovo nebo také Kidronské údolí. Odděluje Staré Město od hory Olivetské. Toto údolí je poseté hřbitovy, jsou zde hroby muslimské, křesťanské a židovské.

Židovský hřbitov

Rozprostírá se na úpatí hory Olivetské, nad Getsemanskou zahradou a potokem Kidron.

Charakteristika: Tři tisíce let se do těchto míst nechávají pohřbívat Židé v naději na vzkříšení.

Zajímavosti: Dle tradice při příchodu Mesiáše se zde pochovaní mrtví první dočkají vzkříšení.

Hřbitov na svahu Olivetské hory je jakousi „exkluzivní“ lokalitou, kdy by chtěli být Židé z náboženských důvodů pochováni. Zcela nahoře se nalézají katakomby s hroby, které jsou snad někdy uváděny jako hrobky známých proroků Starého zákona (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Getsemanská zahrada

Zahrada se nachází směrem na východ od Starého Města za potokem Kidron, na úpatí Olivetské hory. Slovo „getsemane“ znamená „lis na olivový olej“. Svoji rozlohou není Getsemanská zahrada velká. Navštěvovaná je hlavně pro svůj nezastupitelný význam spojovaný s životem Ježíše Krista. Zahradě dnes dominuje kostel

Všech národů (také známý jako bazilika Utrpení), který spravují i se zahradou fran-tiškáni (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Hrobka Panny Marie

Nachází se vedle Getsemanské zahrady, na úpatí Olivetské hory

Charakteristika: Kostel s půdorysem ve tvaru kříže byl postaven nad hrobem Panny Marie v 5. století a během staletí byl několikrát zničen a znovu obnoven.

Zajímavosti: Hrob spravují společně čtyři církve: řecká pravoslavná, arménská, koptská a syrská (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Krasová jeskyně Soreq

Poblíž města Beit Shemesh v centrálním distriktu leží jeskyně Soreq. Byla omylem objevena v roce 1968 skupinou dělníků. Prohlídka je vedena anglicky mluvícím průvodcem a zabere přibližně 45 minut (SHALOM Israel Tours 2010).

Izraelské muzeum Knihy

V Izraelském muzeu svatyně knihy (západní Jeruzalém) se uchovávají dosud nejstarší nalezené texty Tóry. Jsou to opisy opisů a pocházejí z Kumránu (asi 45 km na východ od Jeruzaléma) u Mrtvého moře, zapsány byly kolem roku 240 př. n. l. (KOSHOFER 2007).

Další zajímavé lokality:

Kostel sv. Petra u kuropění

Kostel Dominus Fleuit, Pán zaplakal

Kostel Pater noster

Kostel Betanie

Ein Kerem (rodiště Jana Křitele)

Hrobka Ráchel

14.7.5 Telavivský distrikt Machoz Tel Aviv

Se nedělí do subdistriktů.

Tel Aviv

OULÍK (1992) popisuje Tel Aviv jako moderní hospodářské a kulturní centrum státu na pobřeží Středoziemního moře. Město bylo založeno roku 1909 (původně předměstí Jaffy). Nejsou zde žádné historické pamětihodnosti. Možno navštívit několik muzeí, např. **Dům diaspory** (Bet ha Tefutzot) zaměřený na dějiny světového židovstva nebo **Biblické muzeum**.

Jaffa (Yafo, Joppa). – dle výše zmíněného autora bývá označována za nejstarší přístav světa (podle legendy založena 40 let po potopě světa Noemovým synem Jefetem). V Jaffě se nezachovalo mnoho památek: františkánský kostel a klášter (byly postaveny v 17. století na místě křižáckého hradu) a Mahmudova mešita.

Bílé Město

Jedná se o velkou koncentraci budov inspirovaných stylem Bauhausu.

Charakteristika: Bauhaus je označení jedinečného stylu moderní architektury ovlivněné německými přistěhovalci.

Zajímavosti: Bauhaus, název školy vzniklé sloučením výmarské akademie výtvarného umění a uměleckoprůmyslovou školou, je symbolem avantgardního umění, designu a architektury.

Ve 20. a 30. letech 20. století proudili do města němečtí židovští architekti a ti vtiskli městu vlastní charakter. Styl se vyznačuje jednoduchostí a funkčností. Některé stavby připomínají lodě s kajutovými okny. Největší počet budov v tomto stylu je umístěn na Rothschildově třídě. Roku 2003 byla část na severu Tel Avivu, ve které se nachází největší soubor modernistických staveb ve stylu Bauhausu, zapsána pro toto dědictví do seznamu UNESCO a označena jako Bílé Město Středomoří (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

14.7.6 Jižní distrikt

Se dělí na subdistrikty Aškelon a Beer Ševa

Bejt Guvrin – Maresha

Či Marrisa, archeologická hora protkána systémem jeskyní, jež vytvořili tehdejší obyvatelé. Jednou z největších je Columbarium, ve stovkách výklenků se chovali holubi, jako obětní zvířata či jednoduše k jídlu. Nekropole v Marrise byla restaurována teprve nedávno. Kultura Řeků, jejich smysl pro krásno a jejich světská radost ze života pronikala všedním dnem židovských obyvatel (KOSHOFER 2007).

Nábí Músá

CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN (2012) se ve své publikaci zmiňuje o možném místě jeho hrobu. Nabí Músá je muslimská modlitebna a klášter uprostřed Judské pouště, 25 km od Jeruzaléma, po silnici č. 1 směrem k Mrtvému moři (8,5 km jižně od Jericha). Tato mešita (původně klášter) je uctívána jako domnělý hrob Mojžíše, kterého uznávají za proroka všechna monoteistická náboženství. Kvůli zmíněné tajemné historii místa touží být mnozí muslimové pohřbeni právě zde, na rozlehlém hřbitově v okolí kláštera.

Pokud je však nutné striktně se držet úvahy, že Mojžíš do Kanaánu nikdy nevkročil, uvádí se též jako jedna z variant, že zemřel v moábské zemi, naproti Jerichu. Vydechnul údajně ve věku 120 let, a byl nejspíš pochován v blízkém okolí hory Nebó, odkud je vedle náboženského vytržení či rozjímání i úchvatný pohled na biblické země Judsko, Negev a Jericho (WALKER, FIRESTONE 2010).

Ein Gedi

Západně u Mrtvého moře, poblíž Masady a archeologického naleziště Kumrán

Charakteristika: Pouštní oáza s bohatou flórou i faunou je turisticky atraktivní lokalitou.

Místo je známé z biblických dob, zde se skrýval král David před Saulem. Oáza je národním parkem od roku 1972, nacházejí se zde sirné prameny. Je rájem pouštních zvířat, lze zde zahlédnout kozorožce, damany skalní, skrývají se zde i pouštní levharti (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Masada

Při pobřeží Mrtvého moře, na okraji Judské pouště, asi 80 km jižně od Jeruzaléma.

Charakteristika: Starobylá pevnost, symbol hrdinného boje židovského národa.

Pevnost Masada, kterou dal přestavět Herodes Veliký, stojí na rozlehlé plošině se strmými svahy nad jihozápadním pobřežím Mrtvého moře. Poutníci sem šplhají po klikaté hadí stezce, aby uctili památku 960 židovských vzbouřenců, kteří si zde v roce 73. n. l. při obléhání Římany raději vzali život, než aby se dostali do otroctví. Na tomto místě zbudovali později křesťanští mniši kapli, ale postupem času Masada zmizela pod nánosy sutí. Až v šedesátých letech 20. století archeologové odkryli Herodovy skvostné paláce vybavené lázněmi, koupelemi a obrovskými nádržemi na vodu. Našli i obytné prostory židovských povstalců, místo jejich rituální koupele a zbytky stavby, která je považována za nejstarší synagogu na světě (DUMPLETON et al. 2000).

Beer Ševa

Jih Izraele v Negevské poušti.

Zajímavosti: Abrahámovy studny i Negevské muzeum jsou vyhledávanými cíli turistů.

Zmínky o Beer Ševě jsou již ve Starém zákoně, a to v knize Genesis, jako o místě, kde byla sjednána přísaha o míru mezi Abrahámem a Pelištejci. V jiných pramenech se lze dočíst, že jméno získalo město na památku sedmi studní, které zde vykopal Izák, Abrahámův syn. Místo bylo obydleno již v období 4000 let před Kristem, opakovaně ničeno a znovu obnovováno (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Timna

Severně od města Eilat, asi 25 km.

Charakteristika: Nejstarší měděné doly na světě.

Zajímavosti: Doklad o znalosti těžení a zpracování mědi sahající do 12. stol. př. n. l. Pozoruhodný, tajemný a zajímavý – i tak lze charakterizovat Národní park Timna, který je známý především jako nejstarší měděné doly na světě. Egypťané zde objevili a začali těžit měď již ve 12. století před Kristem.

Po celém parku je možné nacházet místa spojená s těžbou i náboženstvím starých Egypťanů, kteří zde postavili dva chrámy, zasvěcené bohyni Hathor, ochránkyni horníků. Lze nahlédnout i do starých šachet, kde se měď těžila. V rozsáhlém parku jsou k vidění kresby z této dávné doby i ukázky nástrojů, které horní používali. Doly byly poté využívány i Midjánci, Nabatejci a Římany. Postupem času a zvětráním pískovce vznikly pozoruhodné přírodní útvary, tzv. Šalamounovy pilíře. Dále jsou k vidění skály ve tvaru obrovské houby a mohutné oblouky (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Avdat, Mamšit a Šivta

Charakteristika: Nabatejská pouštní města zapsaná na seznamu světové dědictví UNESCO.

Nabatejci byli zvláštní a ojedinělí lidé: žili většinou kočovným způsobem života, živil se obchodováním a jako průvodci karavan v poušti. Vyvinuli vysoce účinný systém shromažďování vody v nehostinných pouštních krajích. Nejúžasnějším nabatejským místem jsou trosky Petry, nyní v Jordánsku. Největším nebezpečím na pouštních trasách byli lupiči. Nabatejci si vybudovali vojenský systém, který je před nimi ochraňoval. V Negevu, v hlavní oblasti nabatejských obchodních cest, jež vedly až do severní Arábie, na severu k Damašku a na pobřeží k Týru, leželo několik měst. Nejlépe archeologicky prozkoumanou karavanovou zastávkou je starověké město Oboda, pojmenované po nabatejském králi Obodovi II. V hebrejštině jeho jméno zní Avdat, což je odvozenina arabského „Abdah“. V Avdatu byla odkryta akropole a dochovaly se i trosky vápencového chrámu, postaveného za vlády krále Oboda II., ačkoli většina kamene byla později použita ke stavbě dvou byzantských kostelů.

Mampsis (v hebrejštině Mamšit) bylo nabatejské město, postavené na místě karavanové zastávky po přechodu k usedlému způsobu života koncem prvního

a počátkem druhé století našeho letopočtu. Systém zásobování vodou se dochoval v poměrně dobrém stavu až dodnes a je možné jej vidět ve wádí blízko města. Systém představuje soustava tří přehrad, které zadržují vodu z několika prudkých dešťů v průběhu roku. Město Sobata (v hebrejštině Šivta) se dvojnásobně zvětšilo poté, co nabatejské obyvatelstvo přešlo k zemědělství. Stejně jako v Avdatu i v Šivtě byly vybudovány experimentální farmy, ve který izraelští vědci zkoumali a zkoušeli starověké metody pouštního zemědělství (KOCHAV 2011).

Dimona

Město v Negevské poušti asi 30 km jihovýchodně od Beer Ševy. V Dimoně se nachází černošská komunita Židů, původně pocházejících z africké Etiopie.

SPIEGEL (2007) uvádí, že Asyřané, kteří roku 721 př. n. l. vtrhli do Izraele a království zničili. Deset kmenů, které tam žily, zmizelo z dějin. Existují ovšem legendy, podle kterých někde v cizině přežily. Až nastane den příchodu Mesiáše, vynoří se ze všech koutů světa a navrátí se do Izraele. V roce 1991, kdy zuřila v Etiopii občanská válka, tam byli Židé, v domorodé amharštině zvaní *falašové*, česky cizinci, ohrožováni. Židovský stát je proto leteckým mostem, který trval 35 hodin, skoro všechny převezl do Izraele. Etiopští Židé jsou černí. Sami sebe nazývají *Beta Israel*, Dům Izrael. Tvrdí o sobě, že jsou potomci kmene Dan, který zanikl. Moderní výzkumy to sice zpochybňují, ale musejí mít archeologové a historici vždy pravdu?

Oblast Dimony je známá ještě jednou zajímavostí. V přísně střežených vojenských oblastech, díky izolovanosti od městských zástaveb, bylo vystavěno Izraelské atomové centrum Dimona. Jedná se o vysoce utajovaný a chráněný komplex, nad nímž je bezletová zóna. Zde, dle mnoha expertů, dochází k výrobě nukleárních zbraní a výrobě ochuzeného uranu pro vojenské účely.

Další zajímavé lokality:

Ieskyně Avshalom

Písečné duny v Ashdod

Sodoma a Gomora

Eilat

14.7.7 Palestina (Západní břeh Jordánu/Předjordánsko)

Kumrán

(Qumran, Chirbet Kumrán) je dnes velmi proslulé a navštěvované místo severozápadně od Mrtvého moře. V roce 1947 zde byly nalezeny svitky od Mrtvého moře. Jsou zde archeologické naleziště a jeskyně, kde byly v hliněných nádobách svitky nalezeny.

V této lokalitě sídlila asi ve 2. století před Kristem skupina asketických esejců (viz příloha 14.1). Byli náboženskou sektou, přísně dodržující zákony čistoty Tóry. Z doby jejich osídlení zde lze nalézt cisterny i několik rituálních koupelí. Na svoji další slávu si však místo počkalo dlouhé věky, a to do zmiňované doby, kdy beduínský pastýř našel při hledání zatoulané ovce jeskyni, která obsahovala hliněné nádoby se 190 pergamenovými svitky. Díky suchému pouštnímu počasí přečkaly dobu přes dva tisíce let, aby byl znovu vyneseny na světlo a podrobeny zkoumání a studiu. Svitky mají velký význam nejen pro biblickou kritiku, osvětlují některá místa v Bibli, ale také pro poznání doby judaismu v období Druhého chrámu, tedy doby, kdy vznikalo křesťanství. Členem esejců byl pravděpodobně po jistý čas i Jan Křtitel (CUDLÍNOVÁ, CUDLÍN 2012).

Herodeion

Herodeion je jedna z nejpozoruhodnějších architektonických staveb Izraele. Z dálky, při pohledu přes pustou kopcovitou krajinu jižně od Jeruzaléma, vypadá jako převrácený kužel na vrcholu malého kopce. U jeho základu leží trosky velikého paláce, obrovského bazénu a lázní. Během prvního židovského povstání místo obsadili zéloti a vytvořili tam pevnost; v byzantském období Herodeion sloužil jako opatství. Velkolepá stavba, kterou dal postavit Herodes Veliký, měla sloužit jako opevněný palác. Po jeho smrti tam vzniklo mauzoleum. Přesto zde však nebyly objeveny žádné památky po jeho hrobce. Tato unikátní kuželovitá budova se vypíná 58,5 m nad vrchol přírodního kopce a kolem dokola ji obklopují dvě paralelně postavené kruhové zdi, o průměru 60,5 m (KOCHAV 2011).

Betlém

Je v Bibli poprvé zmiňován jako místo narození krále Davida. Dále Bible praví, že se Josef, Ježíšův otec, vrátil domů do Betléma kvůli sčítání lidu, které nakázal provést císař Augustus. A tam se narodil Ježíš – v jeskyni, v jeslích. Královna Helena dala v roce 339 vysvětit první kostel vybudovaný nad jeskyní. Ten byl později stržen a císař Justinián dal vystavět větší, okázalejší a nádhernější. Kostel Narození Páně stojí ve zdech Justiniánova kostela a velká část této stavby se dochovala do současnosti. Velká část výzdoby byla zdemolována či vykradena a některé mramorové fasády byly využity pro výstavbu muslimských posvátných míst, jako je například Skalní Dóm (KOCHAV 2011).

Náblus

Největší město dnešního Samaří a náboženské centrum Samaritánů. Ti mají dodnes vlastní církevní obřady. Velikonoce slaví společně na hoře Gerizim. Zde vybudovali po pádu severního Izraele svatyni, v níž zachovávali obřady podle pěti knih Mojžíšových (zničena při tažení Makabejců). Jižní směrem odtud bylo biblické **Šilo**.

Náblus byl dobyt Alexandrem Velikým, Samaritáni vypovězeni a vznikla zde helénistická kolonie. Tu zničil Jan Hyrkán roku 107 př. n. l. Největšího rozmachu dosáhlo za vlády Heroda Velikého. Bylo přejmenováno na počest římského císaře na Sebasté. Název se zachoval dodnes, arabská vesnice, která stojí na okraji bývalého královského města, se jmenuje **Sebastia**. Byla vybudována mohutná hradba, forum, stadion, divadlo a pohanské svatyně (temply). Zachovalo se mohutné schodiště z doby císaře Septima Severa. Z byzantského období pocházejí křesťanské chrámy. Podle legendy zde byl pohřben Jan Křtitel (OULÍK 1992).

Hebron

(arab. El-Chalíl, Al-Khalil – „Boží přítel“, arabské přízvisko Abrahamovo)

„Město praotců“, uctívané židy i muslimy, si dodnes zachovalo orientální charakter. Nejvýznamnější památkou je Haram el-Chalíl („svatyně přítele“), mohutná stavba (59 x 34 m) se dvěma minarety, jejíž obvodové zdivo pochází z doby krále Heroda. Byla vybudována nad Abrahamovou jeskyní Makpela. K jejím přestavbám došlo

za byzantské, křižácké i arabské vlády. Jsou v ní symbolické hroby (kenofaty) patriarchů Abrahama, Izáka a Jáкова a jejich žen. Chebrón byl hlavním městem Davidova státu, než se mu podařilo sjednotit Izrael (přes 7 let) a dobýt Jeruzalém, který do té doby patřil Jebúsejcům. Ve dvacátých letech minulého století byly odkryty zříceniny z doby krále Heroda, císaře Hadriana a byzantské vlády (OULÍK 1992).

Jericho

(v Bibli nazýváno Palmové město, arab. Er Ríhá – 260 m pod úrovní Středoziemního moře) 20 km severovýchodně od Jeruzaléma.

Oáza v Judské poušti. Bývá považováno za nejstarší město světa. Již v 7. a 6. tisíciletí př. Kr. mělo ráz osady obklopené hradbami. Bylo prvním městem dobytým izraelskými kmeny po příchodu do Kanaánu. Ve starém Jerichu jsou zbytky hradeb starých až 10 tisíc let. Dále se zachovaly zříceniny Herodova paláce a sídla arabský chálífů Chirbet al-Madfjár (z poloviny 8. st.), zničeného zemětřesením krátce po svém vybudování. Zříceniny jsou známy také pod názvem **Hisham's palace**.

Západně od starého Jericha je **hora Pokušení** (Džebel Karantal). Tam se Ježíš postil čtyřicet dní a nocí a pak jej pokoušel ďábel. Tuto událost připomíná pravoslavný klášter Sarandarion v polovině skalní stěny. Na vrcholu hory byl údajně zavražděn Šimeón Makabejský. Blízko města se nachází hraniční přechod do Jordánska (**Allenby bridge**). Jericho je vhodným východiskem do údolí Jordánu a do oblasti Mrtvého moře. Ježíš byl pokřtěn pravděpodobně u *Bethabary* (**Kasr el-Jehud** – asi 10 km od Jericha, do nedávna nepřístupné). Severně odtud *Adam* (místo, kde se rozestoupily vody Jordánu v době příchodu izraelských kmenů do svaté země) a zříceniny pevnosti **Alexandrion**. V okolí je několik klášterů, pevnost **Hyrkania** z 1. století před Kristem a si v polovině cesty hostinec U milosrdného Samaritána (Khan-el-Haturi; zbytky byzantského kostela) (OULÍK 1992).

Další zajímavé lokality:

Gibeón

15 Fotogalerie autora

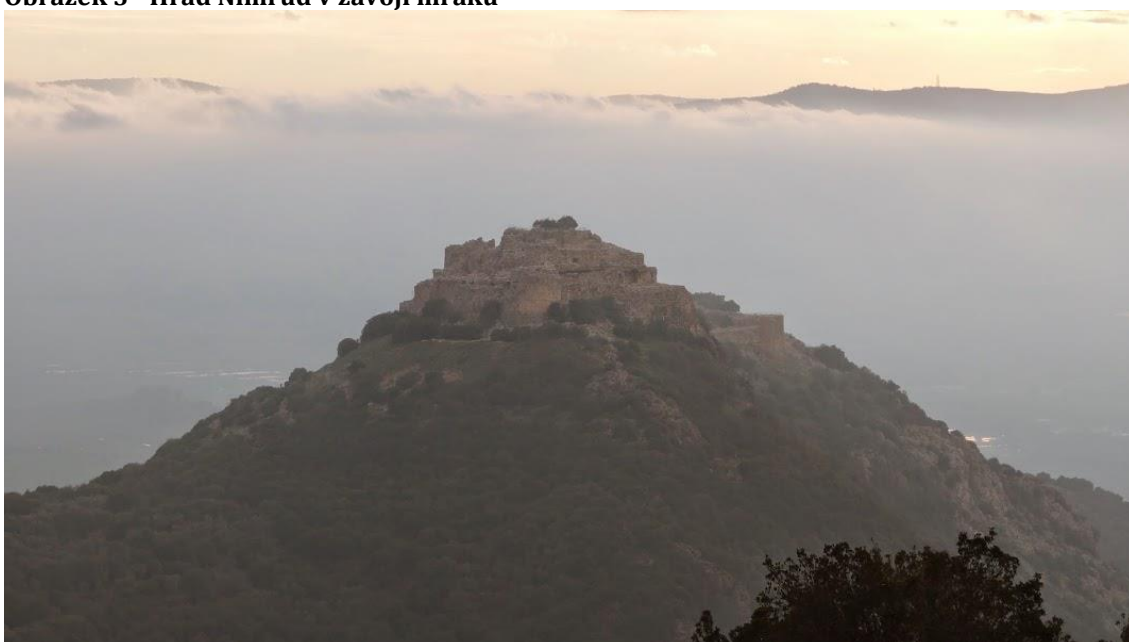
Obrázek 1 - Panorama zelených Golan

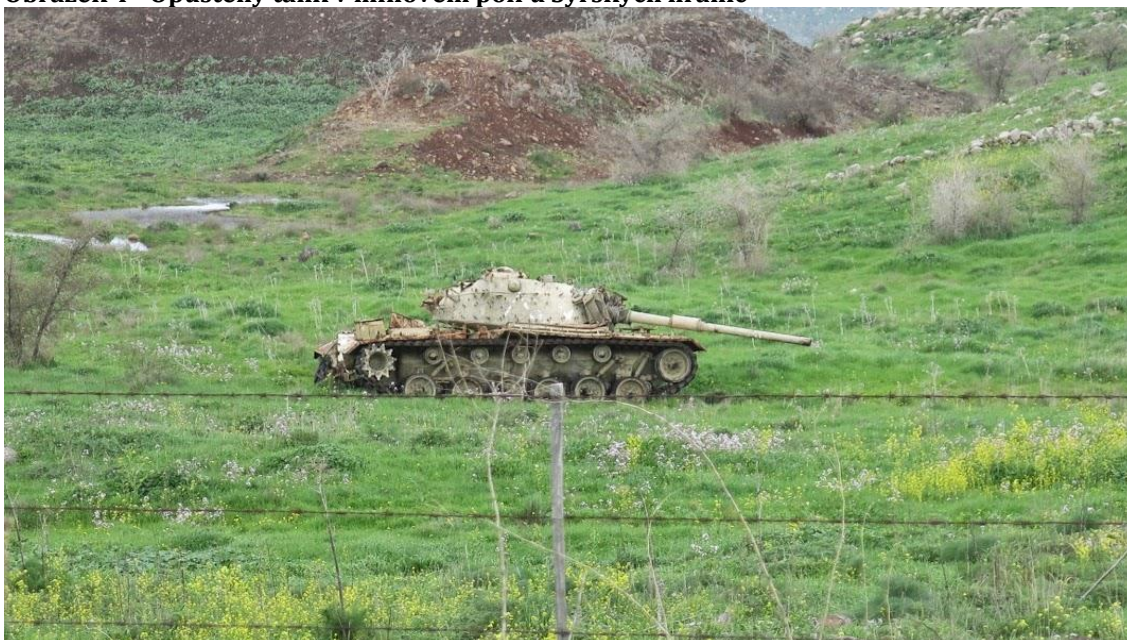
Obrázek 2 - Banijaský vodopád

Obrázek 3 - Hrad Nimrud v závoji mraků

Obrázek 4 - Opuštěný tank v minovém poli u Syrských hranic

Obrázek 5 - Noční uličky Safedu

Obrázek 6 - Kované dveře v Akko. Možná z dob křižáků?

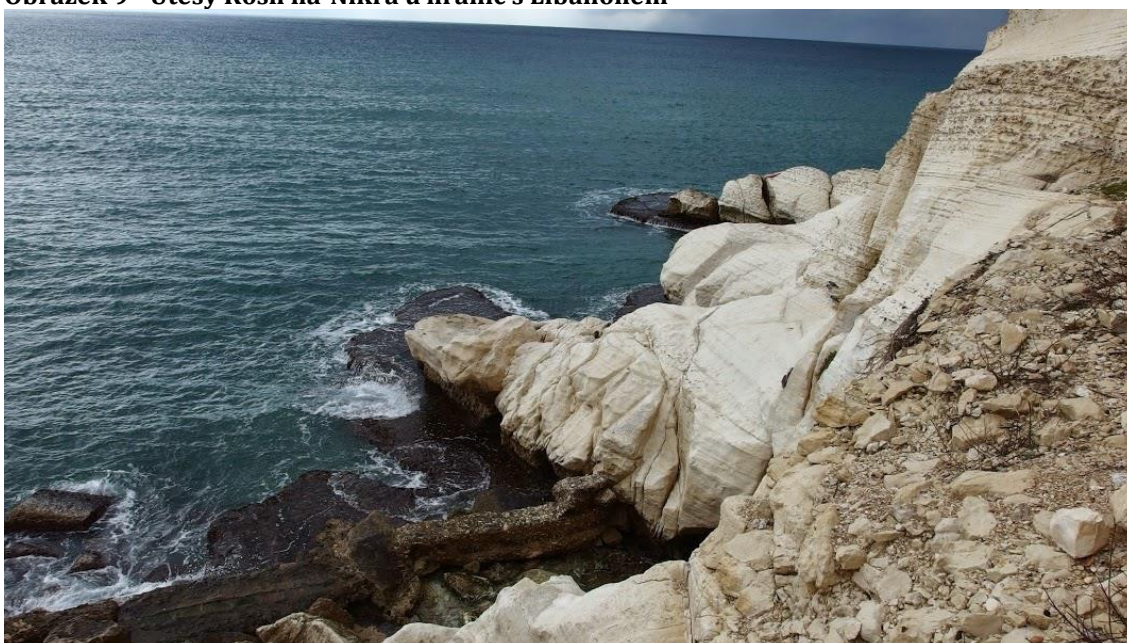
Obrázek 7 - Templářský tunel pod Akko

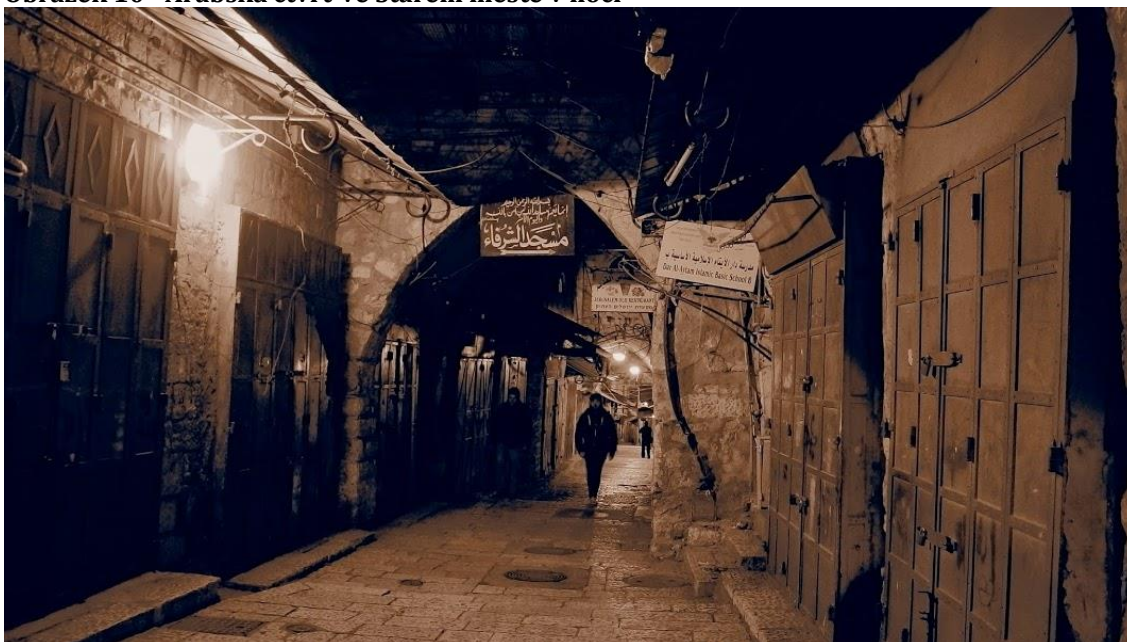
Obrázek 8 - Římské lázně v Bejt Še'an

Obrázek 9 - Útesy Rosh ha-Nikra u hranic s Libanem

Obrázek 10 - Arabská čtvrť ve Starém městě v noci

Obrázek 11 - Noční "provoz" u Zdi nářků

Obrázek 12 - "Jeruzalémky" čekající na autobus

Obrázek 13 - Mezuzah

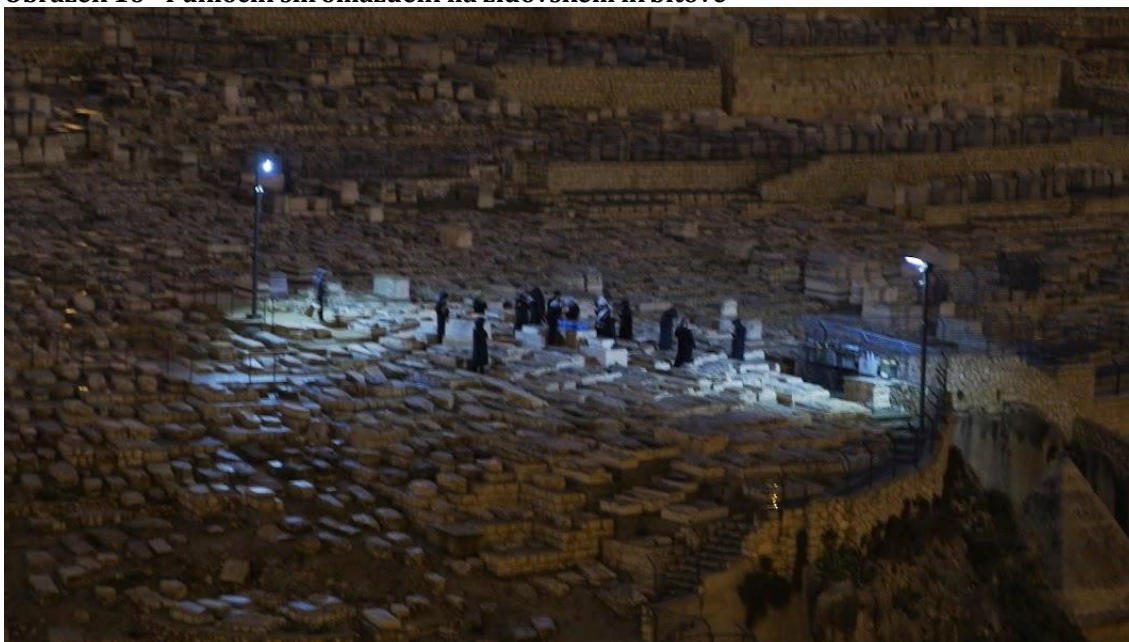
Obrázek 14 - Menora jako praktický pomocník

Obrázek 15 - Hrobka proroků na Olivetské hoře

Obrázek 16 - Půlnoční shromáždění na židovském hřbitově

Obrázek 17 - Jericho

Obrázek 18 - Panorama Mrtvého moře

Obrázek 19 - Kasr al-Yahud: zde byl pokřtěn Ježíš

Obrázek 20 - Sněhová vánice v Negevu

Obrázek 21 - Panorama Timny

Obrázek 22 - Timna: Šalamounovy pilíře

Obrázek 23 - Zápavy v Negevské poušti

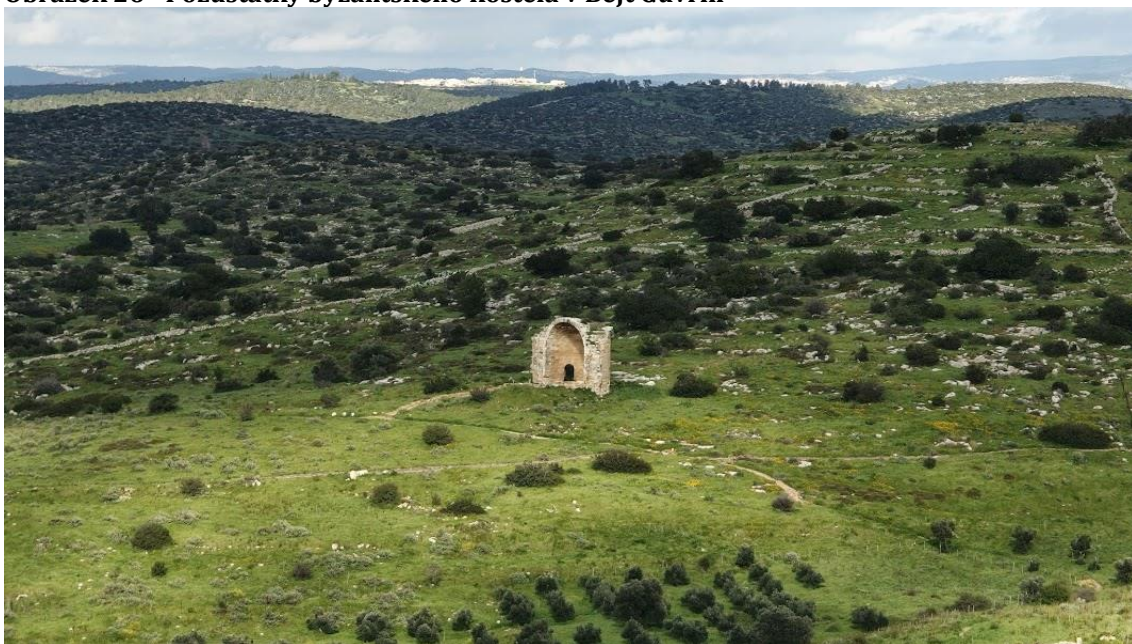
Obrázek 24 - Vzducholod' na vojenské základně poblíž Dimony

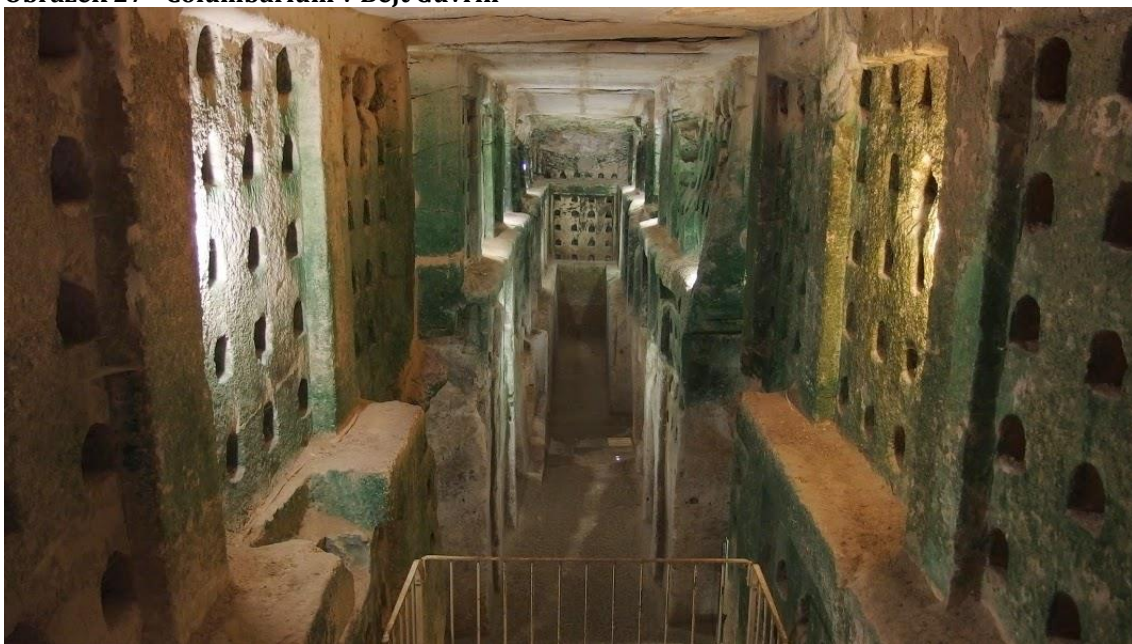
Obrázek 25 - Výstražné cedule cestou do Eilat

Obrázek 26 - Pozůstatky byzantského kostela v Bejt Guvrin

Obrázek 27 - Columbarium v Bejt Guvrin

Obrázek 28 - Bejt Guvrin

Obrázek 29 - Varování před vjezdem do Jericha

Veškeré vložené fotografie (obr. 1 až 29) byly pořízeny v roce 2015 a pocházejí z osobní sbírky autora

Dotazník

Jaká je Vaše profese?

Administra- tiva	Služby	Stu- dent	Ob- chod	Zdravotnic- tví	Škol- ství	IT	Ma- nagement	Řemesl- ník	Umění	Tech- nika	Jiné
---------------------	--------	--------------	-------------	--------------------	---------------	----	-----------------	----------------	-------	---------------	------

Navštívil jste někdy Izrael?

Ano Ne

Kde se nachází Izrael?

Jihovýchodní Asie Blízký východ Afrika Jižní Amerika

Které náboženství je nejvíce zastoupené v Izraeli?

Judaismus	Izraelští drúzové	Křesťanství	Samaritáni	Islám	Bahajismus	Nevím
-----------	----------------------	-------------	------------	-------	------------	-------

Jaká je podle Vás politicko – náboženská situace v Izraeli?

Bezpečná Nebezpečná Existuje zde malé bezpečnostní riziko Nevím

Jaké je hlavní město Izraele?

Jeruzalém Ramalláh Eilat Haifa Tel Aviv Nevím

Co Vás nejvíce láká/lákalo k návštěvě Izraele?

Kulturně-histo- rické památky	Náboženské důvody	Přírodní, krajinné prvky	Relaxace	Nebezpečné lokality	Jiné	Nevím
----------------------------------	----------------------	-----------------------------	----------	------------------------	------	-------

Jaká lokalita je pro Vás nejlákavější?	Ohodnot'te stupnicí do 1 nejlákavější po 7 nezajímavé.
Jeruzalém	
Masada	
Galilejské jezero	
Baníjaský vodopád	
Bejt Še'an	
Timna	
Bejt Guvrin	
Caesarea Přímořská	
Jericho	
Mrtvé moře	
Betlém	
Nazaret	
Akko	
Megiddo	

Kdybyste měl/a navštívit pouze jedno město v Izraeli/Palestině, které by to bylo?

Jeruzalém	Nazaret	Tiberias	Tel-Aviv	Haifa	Eilat	Jericho	Betlém	Safed	Jiné
-----------	---------	----------	----------	-------	-------	---------	--------	-------	------

Dokázal/la byste si přestavit návštěvu Izraele s vynecháním Jeruzaléma?

Určitě ne Určitě ano Nevím

Na seznamu UNESCO je v Izraeli hned 8 památek, byl by pro Vás zajímavý i bez nich?

Ano Ne Nevím

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Akademický rok: 2016/2017

Studijní program: Ekonomika a management
Forma: Kombinovaná
Obor/komb.: Management cestovního ruchu - anglický jazyk
(mcr-k-a)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Zlesák Daniel	Orebská 434, Pardubice - Svítkov	I1300378

TÉMA ČESKY:

KOMPARACE PŘEDPOKLADŮ ROZVOJE CESTOVNÍHO RUCHU VE VYBRANÝCH REGIONECH SVĚTA - IZRAEL

TÉMA ANGLICKY:

Comparison of the preconditions of sustainable tourism development in selected region of the World - Israel

VEDOUcí PRÁCE:

doc. PaedDr. Jiří Štyrský, CSc. - KRRCR

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

- Úvod
 - Rozvedení cíle a metodiky práce, k čemu se chce autor dobát
 - Popis praktické části - hypotézy, výzkumné otázky
- Hlavní část práce
 - Teoretická východiska, charakteristika pojmů k tématu
 - Text. teor. části - historie, geografie, hlavní znaky týkající se Izraele/judaismu, bezpečnostní situace
 - Praktická část - administrativní členění Izraele, zpracování podkladů pro stanovené hypotézy a výzkumné otázky (dotazník, rozhovor, obsahová analýza)
- Shrnutí výsledků
- Závěry a doporučení
- Seznam zdrojů
- Přílohy - fotografie, místopisný seznam, vymezení pojmů

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Jiří Štyrský, Jiří Šípek: Geografie udržitelného turismu světa v ekonomických, environmentálních a multikulturních souvislostech. Gaudeamus. Hradec Králové 2011.

Sarah Kochav: Izrael: historie a památky Svaté země. Rebo. Čestlice 2011.

Václav Oulík: Biblické památky Izraele. Petra. Praha 1992.

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum: